

Interreg

Greece-Bulgaria

Action Plan for Social Entrepreneurship

European Regional Development Fund

Cross border Action Plan for the Development and Operation of an Executive Mechanism for the Support and Promotion of Social Entrepreneurship in the context of the Social Economy and Social Innovation

Deliverable 3.1.1: Analytical Study of the Current Situation

Region of Central Macedonia (Greece)

The contents of this study are sole responsibility of Region of Central Macedonia and can in no way be taken to reflect the views of the European Union, the participating countries, the Managing Authority and the Joint Secretariat

The Cooperation Programme INTERREG V-A "Greece-Bulgaria 2014-2020" is co-funded by the European Regional Development Fund (ERDF) and national funds of the countries participating in it

Abstract

The current Deliverable 3.1.1 Analytical Study of the Current Situation is the first Deliverable of the project Cross border Action Plan for the Development and Operation of an Executive Mechanism for the Support and Promotion of Social Entrepreneurship in the context of the Social Economy and Social Innovation "Action Plan for Social Entrepreneurship" that has been included into the INTERREG V-A GREECE – BULGARIA 2014-2020 Program, as specified in the Contract of 13/08/2018 between the Regional Development Fund of Central Macedonia and the company ACRONYM BUSINESS CONSULTANTS. This report shall be submitted in due time in accordance with the terms of the contract of 13/08/2018. More specifically according to the contract above the Contractor supported the Region of Central Macedonia in the writing of this deliverable and specifically in the delivery of the research specifications for the collection of data to the partners who participated in the writing (Democritus University of Thrace and University of Macedonia) and the executive monitoring for the completion and writing of a detailed record, which reflects the state of Social Entrepreneurship at a local level. As specified in the program "Action Plan for Social Entrepreneurship", for the present Deliverable inputs are the primary field research conducted by the Democritus University of Thrace - Deliverable 3.3.1: Analytical Study of the Current Situation, and the secondary research conducted by the University of Macedonia - Deliverable 3.2.1: Analytical Study of the Current Situation.

More specifically the report presents the definition of the social economy and social enterprises, as well as the impact of social enterprises and the framework of the social economy in Greece, which includes both the legislative and the social economy support bodies. Also, it analyses the current situation of social enterprises in Greece and social entrepreneurship in the Region of Central Macedonia. Finally, it captures the results of the field survey of the Region of Central Macedonia.

Interreg Greece-Bulgaria

Action Plan for Social Entrepreneurship

European Regional Development Fund

Cross border Action Plan for the Development and Operation of an Executive Mechanism for the Support and Promotion of Social Entrepreneurship in the context of the Social Economy and Social Innovation

Deliverable 3.1.1: Analytical Study of the Current Situation

Region of Central Macedonia (Greece)

The contents of this study are sole responsibility of Region of Central Macedonia and can in no way be taken to reflect the views of the European Union, the participating countries, the Managing Authority and the Joint Secretariat

The Cooperation Programme INTERREG V-A "Greece-Bulgaria 2014-2020" is co-funded by the European Regional Development Fund (ERDF) and national funds of the countries participating in it

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	Σελ.
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ	4
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	5-6
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ: ΟΡΙΣΜΟΙ, ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΣ	7-21
1.1 Ορισμός Κοινωνικής Οικονομίας	7-9
1.2 Ορισμός Κοινωνικών Επιχειρήσεων	9-12
1.3 Χαρακτήρας Κοινωνικών Επιχειρήσεων	12-16
1.4 Αντίκτυπος Κοινωνικών Επιχειρήσεων	16-21
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 – ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	22-41
2.1 Νομοθετικό Πλαίσιο και Στρατηγική	22-40
2.2 Φορείς Υποστήριξης Κοινωνικής Οικονομίας	40-41
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 - ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	42-75
3.1 Ενεργοί Φορείς Κ.ΑΛ.Ο.	42-44
3.2 Περιφερειακή Κατανομή Φορέων Κ.ΑΛ.Ο.	44-47
3.3 Αριθμός Εργαζομένων Φορέων Κ.ΑΛ.Ο.	47-49
3.4 Χρηματοοικονομική Κατάσταση Φορέων Κ.ΑΛ.Ο.	49-55
3.5 Κλαδική Κατανομή Φορέων Κ.ΑΛ.Ο.	55-72
3.6 Ευρήματα Έρευνας Βρετανικού Συμβουλίου για τους Φορείς Κ.ΑΛ.Ο.	72-75
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	76-121
4.1 Γενικά Στοιχεία	76
4.2 Το Κοινωνικό-οικονομικό Αποτύπωμα της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας	76-100
4.3 Οι Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας και στην Ελλάδα	100-111
4.4 Φορείς Υποστήριξης Κοινωνικών Επιχειρήσεων στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας	111-121
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 - ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΠΕΔΙΟΥ ΤΩΝ ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	122-140
5.1 Έρευνα Πεδίου - Γενικά Στοιχεία	122-123
5.2 Ποιοτικά Χαρακτηριστικά της Έρευνας Πεδίου των ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας	123-132
5.3 Ποσοτικά Χαρακτηριστικά της Έρευνας Πεδίου των ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας	132-138

5.4 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	<i>139-140</i>
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	
1. ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΕΡΕΥΝΑΣ ΠΕΔΙΟΥ	<i>141-148</i>
2. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

Ε.Τ.Π.Α.	Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΚΤ	Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
ΕΔΕΤ	Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία
ΘΣ	Θεματικός Στόχος
ΕΤΠΑ	Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης
GECS	Group of Experts on Social Entrepreneurship
PSCI	Sites of Community Importance
Κ.Α.Λ.Ο	Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία
Κοιν.Σ. Επ.	Κοινωνικοί Συνεταιρισμοί Περιορισμένης Ευθύνης
Κοι.Σ.Π.Ε.	Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις
SRSS	Structural Reform Support Service
Μ.Κ.Ε.	Μητρώο Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας
Ε.Μ.Α.Φ.Κ.Α.Ο	Ειδικό Μητρώο Άλλων Φορέων Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας
ΕΠ	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
ΕΣΠΑ	Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς
ΚΥΑ	Κοινή Υπουργική Απόφαση
ΠΕΠ	Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
ΠΚΜ	Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας
ΕΣΚΕ	Εθνική Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη
ΠΕΣΚΕ	Στρατηγική προώθησης της κοινωνικής ένταξης, καταπολέμησης της φτώχειας και κάθε μορφής διακρίσεων της ΠΚΜ
ΕΔ ΕΣΠΑ ΑπΚΟ	Επιτελική Δομή ΕΣΠΑ Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, Τομέα Απασχόλησης και Κοινωνικής Οικονομίας
ΑμεΑ	Άτομα με Αναπηρία
ΕΛΣΤΑΤ	Ελληνική Στατιστική Αρχή
ΟΑΕΔ	Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα έκθεση με τίτλο "Αναλυτική καταγραφή της τρέχουσας κατάστασης της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας" αποτελεί το Παραδοτέο 1 του έργου «Παροχή υπηρεσιών εμπειρογνώμονα / συμβούλου για την Ανάπτυξη Περιφερειακού Σχεδίου Δράσης για την βελτίωση των εργαλείων πολιτικής στο πλαίσιο του έργου "Action Plan for Social Entrepreneurship" που έχει ενταχθεί στο Πρόγραμμα INTERREG V-A GREECE – BULGARIA 2014-2020», ως έχει προδιαγραφεί στην από 13.08.2018 Σύμβαση μεταξύ του Περιφερειακού Ταμείου Ανάπτυξης της Κεντρικής Μακεδονίας και της εταιρείας ΑΚΡΩΝΥΜΟ ΜΕΛΕΤΗΤΙΚΗ ΕΠΕ. Η παρούσα έκθεση υποβάλλεται εμπρόθεσμα σύμφωνα με τους όρους της από 13.08.2018 σύμβασης.

Ειδικότερα, σύμφωνα με την ανωτέρω σύμβαση, ο Ανάδοχος υποστήριξε την Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας κατά τη συγγραφή του παρόντος παραδοτέου και συγκεκριμένα στην παράδοση των προδιαγραφών της έρευνας για τη συλλογή των στοιχείων στους εταίρους που συμμετείχαν στη συγγραφή (Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης και Πανεπιστήμιο Μακεδονίας) και στην επιτελική παρακολούθηση για την ολοκλήρωση και συγγραφή αναλυτικής καταγραφής, η οποία αποτυπώνει την κατάσταση της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας σε τοπικό επίπεδο.

Ως είχε προδιαγραφεί στο πρόγραμμα "Action Plan for Social Entrepreneurship", για το παρόν παραδοτέο εισροές αποτελούν η πρωτογενής έρευνα πεδίου που διεξήγαγε το Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης - Deliverable 3.3.1: Analytical Study of the Current Situation¹, και η δευτερογενής έρευνα που έφερε σε πέρας το Πανεπιστήμιο Μακεδονίας - Deliverable 3.2.1: Analytical Study of the Current Situation².

Αναλυτικότερα, η δομή της έκθεσης έχει ως εξής:

¹ Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, "Action Plan for Social Entrepreneurship"- Deliverable 3.3.1: Analytical Study of the Current Situation, Κομοτηνή, 2018.

² Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Action Plan for Social Entrepreneurship"- - Deliverable 3.2.1: Analytical Study of the Current Situation, Θεσσαλονίκη, 2018.

Στο **Κεφάλαιο 1** παρουσιάζεται ο ορισμός της κοινωνικής οικονομίας και των κοινωνικών επιχειρήσεων, καθώς και ο χαρακτήρας και ο αντίκτυπος των κοινωνικών επιχειρήσεων.

Στο **Κεφάλαιο 2** παρουσιάζεται το πλαίσιο της κοινωνικής οικονομίας στην Ελλάδα, που περιλαμβάνει τόσο το νομοθετικό όσο και τους φορείς υποστήριξης της κοινωνικής οικονομίας.

Στο **Κεφάλαιο 3** αναλύεται η υφιστάμενη κατάσταση των κοινωνικών επιχειρήσεων στην Ελλάδα.

Στο **Κεφάλαιο 4** παρουσιάζεται η κοινωνική επιχειρηματικότητα στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Στο **Κεφάλαιο 5** αποτυπώνονται τα αποτελέσματα της έρευνας πεδίου της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Τέλος, στα **Παράρτηματα** του παρόντος παρουσιάζεται το αποσταθέν ερωτηματολόγιο στο Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο για την έρευνα πεδίου και η βιβλιογραφία που χρησιμοποιήθηκε για το παρόν παραδοτέο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ: ΟΡΙΣΜΟΙ, ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΣ³

1.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Ο τομέας της κοινωνικής οικονομίας στην Ελλάδα πριν το έτος 2000 ήταν από τυπική άποψη εξαιρετικά μικρός, παρόλο που το συνεταιριστικό κίνημα έχει μακρά ιστορία στον αγροτικό και τον γεωργικό τομέα. Ωστόσο, το αντίξοο κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον της χώρας κατά τα τελευταία χρόνια έχει διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξή του. Παράγοντες όπως το υψηλό ποσοστό ανεργίας, η έλλειψη εργασιακής ασφάλειας στον ιδιωτικό και τον δημόσιο τομέα, οι μειωμένες δημόσιες δαπάνες και η εμφάνιση πολιτικών κινήματων που συνδέονται με την κοινωνική οικονομία άνοιξαν τον δρόμο για την άνθηση και ενδυνάμωση του οικοσυστήματος.

Ο ορισμός της κοινωνικής οικονομίας δεν είναι ένα εύκολο εγχείρημα, καθώς η συγκεκριμένη έκφραση χρησιμοποιείται για να προσδιορίσει μια πολύπλοκη έννοια και ένα σύμπλεγμα παραμέτρων, όπως η δημιουργία ευέλικτης απασχόλησης, η ενεργοποίηση των πολιτών, η προσφορά υπηρεσιών, η αποκέντρωση των συστημάτων πρόνοιας, η διασφάλιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ενίσχυση των τοπικών αναπτυξιακών πολιτικών και της κοινωνικής αλληλεγγύης. Υποστηρίζεται ότι, η ύπαρξη ποικιλίας οργανωτικών σχημάτων και διαφορετικών θεωρητικών προσεγγίσεων, ειδικότερα ως προς τα χαρακτηριστικά καθορισμού των δραστηριοτήτων, την καθιστά σχεδόν αόρατη όσον αφορά την εμπειρική οικονομική πραγματικότητα. Το Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας (2000) προσδιόρισε την κοινωνική οικονομία ως τον οικονομικό χώρο πέρα από τον ιδιωτικό και το δημόσιο τομέα της οικονομίας του οποίου οι οικονομικές δραστηριότητες δεν έχουν κερδοσκοπικό χαρακτήρα αλλά κοινωνικούς στόχους.

Πρόκειται για έναν τομέα του οποίου οι δραστηριότητες συνδυάζουν οικονομικές και επιχειρηματικές συλλογιστικές με κοινωνικές αξίες, όπως η συνεργασία και η αλληλεγγύη, με στόχο την εξυπηρέτηση αναγκών του κοινωνικού συνόλου, οι οποίες δεν φαίνεται να ικανοποιούνται από την ελεύθερη αγορά ή την εκάστοτε κυβέρνηση.

³ Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Action Plan for Social Entrepreneurship"- - Deliverable 3.2.1: Analytical Study of the Current Situation, Θεσσαλονίκη, 2018, σελ. 10 επ.

Ο τομέας της κοινωνικής οικονομίας προσφέρει θέσεις εργασίας σε εκείνα τα κοινωνικά σύνολα τα οποία αποκλείονται από την λειτουργία της αγοράς, όπως είναι τα άτομα με ειδικές ανάγκες, οι άνεργοι νεαρής ηλικίας και οι μετανάστες. Επειδή στις μέρες μας βιώνουμε τη συνολική μείωση των κοινωνικών δαπανών ενώ αυξάνονται τα κοινωνικά προβλήματα, η κοινωνική οικονομία θεωρείται ως μια βασική συνεισφορά για την επίτευξη της κοινωνικής συνοχής και την απάλειψη των κοινωνικών αποκλεισμών. Περαιτέρω, ο τομέας αυτός περικλείει οτιδήποτε δεν περιλαμβάνεται στη σφαίρα επιρροής της παραδοσιακής οικονομικής επιστήμης.

Στις μέρες μας η κοινωνική οικονομία εμφανίζεται λιγότερο ως τομέας ιδίων δικαιωμάτων και περισσότερο ως προσέγγιση στην επίτευξη αποδόσεων ανάλογων με εκείνων που ικανοποιούν τις κοινωνικές ανάγκες μέσω της οικονομικής δραστηριότητας. Πρόκειται για προσέγγιση που τείνει να ριζωθεί στις τοπικές και συχνά μειονεκτούσες κοινότητες, εκφράζοντας ουσιαστικά το γεγονός ότι η κοινωνική οικονομία συνιστά κάτι μεγαλύτερο από τα ποσοτικά μεγέθη στα οποία συνίσταται.

Οι όροι που χρησιμοποιούνται για την κοινωνική οικονομία είναι «αλληλέγγυα οικονομία», «εναλλακτική οικονομία», «τρίτος τομέας της οικονομίας», «τεταρτογενής οικονομία» και «κοινωνική οικονομία της αγοράς». Οι ως άνω όροι ταυτίζονται τελικά σε πολλά σημεία, ενώ κοινό τους σημείο αποτελεί η αναζήτηση λύσεων προς όφελος του ανθρώπου σε σχέση με το κυρίαρχο οικονομικό σύστημα και την κρίση του Κράτους Πρόνοιας. Επισημαίνεται ότι πλέον χρησιμοποιείται ο όρος Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία (Κ.ΑΛ.Ο.), που θεωρείται ότι αποτελεί ένα διαφορετικό μοντέλο ανάπτυξης της οικονομίας που δίνει έμφαση στον κοινωνικό αντίκτυπο, την καλλιέργεια της κοινωνικής αλληλεγγύης και την προώθηση των δημοκρατικών αρχών διαχείρισης. Πλέον εκτός από τον ιδιωτικό και τον δημόσιο τομέα υπάρχει και ένας τρίτος τομέας της οικονομίας που παράγει αγαθά και υπηρεσίες, αυτός της Κ.ΑΛ.Ο., ο οποίος διαφοροποιείται από τον δημόσιο και τον ιδιωτικό λόγω δύο βασικών του χαρακτηριστικών, ήτοι αφενός των δραστηριοτήτων που αναπτύσσει και οι οποίες δίνουν προτεραιότητα στην κάλυψη των κοινωνικών αναγκών κι όχι στην επεκτατική κερδοφορία, αφετέρου στο ότι οι δραστηριότητες αυτές αναπτύσσονται με συλλογικές και δημοκρατικές διαδικασίες συμμετοχής και λήψης αποφάσεων.

Οι στόχοι, οι αρχές και οι προτεραιότητες της Κ.Α.Λ.Ο. περιλαμβάνουν, την παραγωγή προϊόντων και την παροχή υπηρεσιών που δεν προσφέρονται ή δεν προσφέρονται επαρκώς από τον ιδιωτικό και το δημόσιο τομέα (με στόχο την πρόσβαση των μελών της τοπικής κοινωνίας σε αυτά), τον βιοπορισμό όσων παράγουν ή προσφέρουν τις υπηρεσίες αυτές και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, τη δημοκρατική λειτουργία στον τρόπο εσωτερικής οργάνωσης της εργασίας, τον καθορισμό των μισθών, της παραγωγής και της επανεπένδυσης, και, την αειφορία του φυσικού περιβάλλοντος και την καταπολέμηση των κοινωνικών ανισοτήτων.

Η κοινωνική οικονομία συμπεριλαμβάνει φορείς που συμμετέχουν στην οικονομική ή/και επιχειρηματική δραστηριότητα, έχουν έναν ξεκάθαρο κοινωνικό σκοπό, είναι ανεξάρτητοι και έχουν δημοκρατικό σύστημα λήψης αποφάσεων, επανεπενδύουν τα κέρδη τους, διανέμουν μέρος τους στους εργαζομένους τους ή/και τα διοχετεύουν σε κοινωνικούς στόχους, αντί να τα διανείμουν στα εμπλεκόμενα μέρη ως επιστροφή της επένδυσης τους, και βασίζονται στη συλλογική δράση.

1.2 ΟΡΙΣΜΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Η έννοια της κοινωνικής επιχείρησης χρησιμοποιείται όλο και περισσότερο για να προσδιορίσει έναν «διαφορετικό τρόπο» για το επιχειρείν, ο οποίος προκύπτει όταν οι επιχειρήσεις δημιουργούνται ειδικά για την επιδίωξη κοινωνικών σκοπών. Παλαιότερα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανέφερε ότι η κοινωνική επιχείρηση είναι ένας φορέας της κοινωνικής οικονομίας, του οποίου πρωταρχικός στόχος είναι όχι η δημιουργία κερδών για τους ιδιοκτήτες ή τους εταίρους της αλλά η ύπαρξη θετικού κοινωνικού αντικτύπου. Σε αυτό το πλαίσιο δραστηριοποιείται στην αγορά παρέχοντας αγαθά και υπηρεσίες με επιχειρηματικό και καινοτόμο τρόπο, και χρησιμοποιεί τα κέρδη κυρίως για κοινωνικούς σκοπούς. Επιπλέον, υπόκειται σε υπεύθυνη και διαφανή διαχείριση, ιδίως ενθαρρύνοντας τη συμμετοχή εργαζομένων, καταναλωτών και παραγόντων που επηρεάζονται από τις εμπορικές της δραστηριότητες.

Η κοινωνική επιχείρηση αλληλοεπικαλύπτεται με παραδοσιακούς οργανισμούς κοινωνικής οικονομίας, καθώς μια οντότητα που λειτουργεί ως κοινωνική επιχείρηση

9

μπορεί να επιλέξει να καταχωρηθεί ως ένωση, συνεταιρισμός, φιλανθρωπικό ίδρυμα κ.τλ., ως ιδιωτική επιχείρηση, ή με μια από τις ειδικές μορφές που δημιουργήθηκαν τα τελευταία χρόνια στο πλαίσιο των εθνικών νομοθεσιών. Το σημείο που διακρίνει τις κοινωνικές επιχειρήσεις από τις παραδοσιακές ενώσεις ή τα φιλανθρωπικά ιδρύματα είναι ότι κερδίζουν σημαντικό ποσοστό του εισοδήματός τους μέσω εμπορικών συναλλαγών, αντί να εξαρτώνται από επιχορηγήσεις ή δωρεές.

Κοντολογίς, εκείνο που διακρίνει τις κοινωνικές από τις συμβατικές επιχειρήσεις είναι ο πρωταρχικός κοινωνικός σκοπός τους. Ο κοινωνικός σκοπός τεκμηριώνεται με την επανεπένδυση του μεγαλύτερου μέρους των ενδεχόμενων κερδών ή την αξιοποίησή τους με άλλον τρόπο για την εκπλήρωση της κοινωνικής αποστολής της επιχείρησης. Συνακόλουθα, οι κοινωνικές επιχειρήσεις μπορούν να χαρακτηρισθούν ως οργανώσεις αρμόδιες για την παραγωγή του κοινωνικού κεφαλαίου. Κατά τον ΟΟΣΑ, η έννοια αφορά οργανώσεις με διαφορετικά χαρακτηριστικά στις διάφορες χώρες, έχουν όμως ορισμένα κοινά στοιχεία όπως την ταυτόχρονη επιδίωξη οικονομικών και κοινωνικών στόχων, τη συμβολή στην οικονομική ανάπτυξη και στη κοινωνική συνοχή και τέλος την ικανότητα να βρίσκουν καινοτόμες και δυναμικές λύσεις στα προβλήματα της ανεργίας και του αποκλεισμού. Επιπλέον, σημαντικό χαρακτηριστικό των κοινωνικών επιχειρήσεων θα πρέπει να είναι η επιχειρηματική τους οπτική και ο υψηλός βαθμός αυτονομίας τους από τις αρχές, παράμετροι που τις διαχωρίζουν άλλωστε και από τους παραδοσιακούς μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς.

Στα κοινά τους χαρακτηριστικά περιλαμβάνονται ότι έχουν ιδρυθεί επίσημα και εμπεριέχουν μια οργανωτική μονιμότητα, ο νομικός σχηματισμός τους είναι ίδιος με αυτόν μιας ιδιωτικής επιχείρησης, το κέρδος το οποίο δημιουργείται δεν αναδιανέμεται στους κατόχους ή ιδρυτές του οργανισμού, έχουν δική τους διοίκηση, που στηρίζεται σε κάποιο βαθμό στην εθελοντική εργασία.

Μια κοινωνική επιχείρηση που αποτελεί φορέα της κοινωνικής οικονομίας, είναι μια επιχείρηση της οποίας πρωταρχικός στόχος είναι η ύπαρξη θετικού κοινωνικού αντικτύπου παρά η δημιουργία κερδών για τους ιδιοκτήτες ή τους εταίρους της. Η κοινωνική επιχείρηση υπόκειται σε υπεύθυνη και διαφανή διαχείριση, ιδίως συνδέοντας τους εργαζομένους της, τους πελάτες της και τους παράγοντες που

10

εμπλέκονται στις οικονομικές δραστηριότητές της. Επισημαίνεται ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή σήμερα χρησιμοποιεί τον όρο «κοινωνική επιχείρηση» για τις επιχειρήσεις των οποίων, ο κοινωνικός ή κοινωνιακός στόχος κοινού συμφέροντος είναι ο λόγος ύπαρξης της εμπορικής δραστηριότητας (που συχνά εκφράζεται με υψηλό επίπεδο κοινωνικής καινοτομίας), τα κέρδη επανεπενδύονται κυρίως στην υλοποίηση του εν λόγω κοινωνικού στόχου, και των οποίων ο τρόπος οργάνωσης ή το σύστημα κυριότητας αντικατοπτρίζει την αποστολή τους, με βάση δημοκρατικές ή συμμετοχικές αρχές ή αποσκοπώντας στην κοινωνική δικαιοσύνη.

Πρόκειται δηλαδή για επιχειρήσεις που παρέχουν κοινωνικές υπηρεσίες ή/και αγαθά και υπηρεσίες σε ένα ευάλωτο κοινό (πρόσβαση στη στέγαση, πρόσβαση στην περίθαλψη, βοήθεια στους ηλικιωμένους ή τα άτομα με ειδικές ανάγκες, ένταξη των ευπαθών ομάδων, φύλαξη παιδιών, πρόσβαση στην απασχόληση και στην κατάρτιση, διαχείριση της εξάρτησης, κ.λπ.) ή/και επιχειρήσεις των οποίων ο τρόπος παραγωγής των αγαθών ή υπηρεσιών επιδιώκει έναν κοινωνικό στόχο (κοινωνική και επαγγελματική ένταξη μέσω της πρόσβασης στην εργασία μειονεκτούντων ατόμων ιδίως λόγω της χαμηλής ειδίκευσής τους ή κοινωνικών ή επαγγελματικών προβλημάτων που προκαλούν ο αποκλεισμός και η περιθωριοποίηση), αλλά των οποίων η δραστηριότητα μπορεί να καλύπτει αγαθά ή υπηρεσίες άλλα εκτός των κοινωνικών.

Μέσω της κοινωνικής καινοτομίας, οι κοινωνικές επιχειρήσεις συμμετέχουν στην έξυπνη ανάπτυξη ανταποκρινόμενες σε ανάγκες που δεν έχουν ικανοποιηθεί ακόμη, λαμβάνοντας υπόψη τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις των δραστηριοτήτων τους και ακολουθώντας το μακροπρόθεσμο όραμά τους. Σκοπός τους είναι να οργανώνουν κοινωνικές και οικονομικές αλλαγές που συμβάλλουν στην επίτευξη των αναπτυξιακών στόχων. Δεδομένου ότι βασικός στόχος των κοινωνικών επιχειρήσεων είναι η επίτευξη θετικού κοινωνικού αντίκτυπου και όχι η μεγιστοποίηση των κερδών τους, ο αντίκτυπος αυτός θα πρέπει να είναι μετρήσιμος. Επισημαίνεται ότι οι κοινωνικές επιχειρήσεις περιλαμβάνουν μεγάλο εύρος επιχειρήσεων υπό διάφορες νομικές μορφές που παρέχουν κοινωνικές υπηρεσίες ή αγαθά σε ευάλωτα, περιθωριοποιημένα, μειονεκτούντα ή κοινωνικώς αποκλεισμένα άτομα. Ενδεικτικά, στις εν λόγω υπηρεσίες περιλαμβάνεται η πρόσβαση σε στέγαση, η περίθαλψη, η

11

υποστήριξη ηλικιωμένων ή ατόμων με ειδικές ανάγκες, η παιδική μέριμνα, η πρόσβαση σε απασχόληση και σε κατάρτιση, καθώς και η διαχείριση εξαρτήσεων. Επιπλέον, στις κοινωνικές επιχειρήσεις περιλαμβάνονται επιχειρήσεις που χρησιμοποιούν μέθοδο παραγωγής αγαθών ή υπηρεσιών που ενσωματώνει τον κοινωνικό τους στόχο, οι δραστηριότητες των οποίων δύναται, ωστόσο, να μην περιλαμβάνονται στο πεδίο της παροχής κοινωνικών αγαθών ή υπηρεσιών.

Πρακτικά, μια κοινωνική επιχείρηση δημιουργείται όταν ένας κοινωνικός επιχειρηματίας ή μια ιδρυτική ομάδα πολιτών που μοιράζονται έναν συγκεκριμένο και σαφώς καθορισμένο κοινωνικό σκοπό αποφασίζουν να τον επιδιώξουν μέσω ενός νέου οργανισμού με ορισμένα βασικά χαρακτηριστικά. Η καινοτομία των κοινωνικών επιχειρήσεων έγκειται στην ικανότητά τους να κομίζουν μια επιχειρηματική και εμπορική διάσταση στην παροχή υπηρεσιών γενικού συμφέροντος και την επίλυση κοινωνικών προβλημάτων. Με αυτό τον τρόπο οι εν λόγω οργανισμοί δραστηριοποιούνται σε ένα χώρο, ο οποίος σε πολλές χώρες θεωρείτο ως αποκλειστικό πεδίο του δημόσιου τομέα.

1.3 ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Με τις κοινωνικές επιχειρήσεις έχει καταστεί δυνατή η παροχή κοινωνικών υπηρεσιών και υπηρεσιών γενικού συμφέροντος με έναν τρόπο οικονομικά βιώσιμο και από πολλές απόψεις πιο αποτελεσματικό και αποδοτικό από ό,τι θα μπορούσε να κατορθώσει μόνος του ο δημόσιος τομέας. Σε σχέση με παραδοσιακούς οργανισμούς κοινωνικής οικονομίας, οι κοινωνικές επιχειρήσεις μπορούν να θεωρηθούν περισσότερο προσανατολισμένες στην ικανοποίηση των αναγκών όχι μόνο των ιδιοκτητών ή των μελών τους, αλλά του συνόλου της κοινότητας, καθώς δίνουν μεγαλύτερη έμφαση στη διάσταση του γενικού συμφέροντος παρά σε καθαρά αλληλοβοηθητικούς σκοπούς. Τούτο δεν σημαίνει όμως ότι οι κοινωνικές επιχειρήσεις δραστηριοποιούνται μόνο με τις φτωχές ή τις πιο ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, καθώς παρέχουν ποικίλες υπηρεσίες γενικού συμφέροντος, όπως υγειονομική περίθαλψη, παιδική μέριμνα και εκπαιδευτικές υπηρεσίες.

Λόγω της κοινωνικής αποστολής αυτών των επιχειρήσεων, τα κέρδη που

12

αποκομίζουν (ανεξάρτητα από τη νομική μορφή της, κερδοσκοπική ή μη κερδοσκοπική) κατά κύριο λόγο επανεπενδύονται και χρησιμοποιούνται για την εκπλήρωση της αποστολής τους. Οι περιορισμοί στη διανομή κερδών και στοιχείων ενεργητικού που χαρακτηρίζει τις κοινωνικές επιχειρήσεις σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες, (που συχνά αποκαλείται «κλειδωμά» (asset lock), καθιερώνονται στο καταστατικό της εταιρείας ή επιτάσσονται από το νόμο, προκειμένου να διασφαλίσουν ότι τα περιουσιακά στοιχεία θα παραμείνουν στον οργανισμό και θα συνεχίσουν να διατίθενται για τον σκοπό γενικού συμφέροντος που ο οργανισμός επιδιώκει. Σε περίπτωση διάλυσης της επιχείρησης, τα περιουσιακά της στοιχεία κατά κανόνα μεταβιβάζονται σε άλλη κοινωνική επιχείρηση, πράγμα που εγγυάται ότι θα εξακολουθήσουν να υπηρετούν σκοπούς σχετικούς με την πρόνοια και την ανάπτυξη. Ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της ευρωπαϊκής παράδοσης των κοινωνικών επιχειρήσεων έγκειται στη δημιουργία, με την πάροδο του χρόνου, ειδικών θεσμικών ρυθμίσεων που αποβλέπουν στην επιδίωξη κοινωνικών σκοπών με σταθερό και διαρκή τρόπο.

Οι ως άνω θεσμικές ρυθμίσεις είναι ευθυγραμμισμένες με τη βαθιά ευρωπαϊκή παράδοση κοινωνικής οικονομίας και χαρακτηρίζονται από ισχυρή συλλογική και συμμετοχική διάσταση, καθώς και στενούς δεσμούς με τις οργανώσεις και τις πρωτοβουλίες της κοινωνίας των πολιτών, ακόμη και όταν υιοθετούν οργανωτικές μορφές που δεν ανήκουν παραδοσιακά στην κοινωνική οικονομία.

Οι κοινωνικές επιχειρήσεις προκρίνουν οργανωτικές δομές που προάγουν τη συμμετοχή ενός φάσματος ενδιαφερόμενων μερών, περιλαμβανομένων εκείνων που εμπλέκονται άμεσα στις δραστηριότητες της επιχείρησης ως εργαζόμενοι, χρήστες ή εθελοντές. Αντίθετα με τους παραδοσιακούς οργανισμούς κοινωνικής οικονομίας όπως οι συνεταιρισμοί και οι ενώσεις που έχουν σε γενικές γραμμές συσταθεί ως οργανισμοί με έναν μόνο τύπο παραγόντων, σημαντικός αριθμός κοινωνικών επιχειρήσεων περικλείουν συνδυασμό διαφορετικών τύπων ενδιαφερόμενων μερών στο σύνολο των μελών τους ή στις δομές λήψης αποφάσεων.

Σε σχέση με τα επιμέρους πεδία δραστηριοποίησής τους, οι κοινωνικές επιχειρήσεις εμφανίζουν εξαιρετική ποικιλομορφία, ανάλογα με την ανάπτυξη του συστήματος πρόνοιας, της κοινωνίας των πολιτών, της κοινωνικής χρηματοπιστωτικής αγοράς και

των συναφών δημόσιων πολιτικών κάθε χώρας. Συνακόλουθα, υφίστανται σημαντικές διαφορές μεταξύ χωρών από την άποψη των πεδίων του κοινωνικού και του επιχειρηματικού τομέα στα οποία δραστηριοποιούνται. Σύμφωνα με το ερευνητικό πρόγραμμα SELUSI που χρηματοδοτήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και μελέτησε τις συμπεριφορές στην αγορά και τις αποφάσεις οργανωτικού σχεδιασμού πάνω από 600 κοινωνικών επιχειρήσεων σε ολόκληρη την Ευρώπη, τα κυριότερα κατά σειρά πεδία δραστηριοποίησής τους περιλαμβάνουν, Κοινωνικές υπηρεσίες (16,70%), Απασχόληση και Κατάρτιση (14,88%), Περιβάλλον (14,52%), Εκπαίδευση (14,52%), Οικονομική, κοινωνική και κοινοτική ανάπτυξη (14,34%), Πολιτισμός, τέχνες και ψυχαγωγία (7,08%), Υγεία (6,90%), Στέγαση (2,72%), Επιχειρηματικές ενώσεις (2,00%), άλλες υπηρεσίες (1,63%).

Οι πηγές των κεφαλαίων, επίσης, διαφοροποιούνται. Στη Σουηδία και στην Ισπανία, οι πωλήσεις ή/και οι αμοιβές αποτελούν σαφώς τη σημαντικότερη πηγή κεφαλαίων ενώ στη Ρουμανία το σημαντικότερο μέρος της ρευστότητας προέρχεται από τις χρηματοδοτήσεις μέσω επιχορήγησης, ακολουθούμενες από τις πωλήσεις ή/και τις αμοιβές και τις δωρεές ιδιωτών.

Περισσότερο, οι κοινωνικές επιχειρήσεις εμφανίζουν μεγάλη ποικιλία και από άποψη μεγέθους. Σε πολλές περιπτώσεις μπορεί να είναι μικρές επιχειρήσεις περιορισμένου τοπικού βεληνεκού, όμως σε άλλες, επιδεικνύουν, τάση ενοποίησης μέσω δικτύων ή κοινοπραξιών, προκειμένου να επιτύχουν οικονομίες κλίμακας και να αποκτήσουν πρόσβαση σε κεντρικές υπηρεσίες. Σε αυτό το πλαίσιο, μπορούν να φθάσουν σε πολύ μεγάλες διαστάσεις και να καταστούν μείζονες παράγοντες της κοινωνικής αλλά και της οικονομικής ζωής των κοινοτήτων τους.

Τελευταία τάσεις δείχνουν την επέκταση των κοινωνικών επιχειρήσεων σε νέα πεδία, βάσει των συμφερόντων και των αναγκών των κοινοτήτων και της κοινωνίας τους. Στις νέες δραστηριότητες συμπεριλαμβάνονται για παράδειγμα, η παροχή νέων μορφών εκπαιδευτικών, πολιτιστικών, περιβαλλοντικών υπηρεσιών κοινής ωφέλειας, καθώς και η παραγωγή, διανομή και κατανάλωση τροφίμων. Οι κοινωνικές επιχειρήσεις δηλαδή μπορεί να έχουν τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα σε οποιοδήποτε πεδίο δραστηριότητας αφορά την κοινότητά τους ως σύνολο. Τούτο εξηγείται από

το γεγονός ότι οι κοινωνικές επιχειρήσεις έχουν αποδειχθεί εξαιρετικά ευπροσάρμοστοι οργανισμοί και με αυτή την έννοια, βρίσκονται στην εμπροσθοφυλακή του μετασχηματισμού των κοινωνιών και των οικονομιών, προσφέροντας έναν εναλλακτικό τρόπο παραγωγής εισοδήματος, μετουσίωσης των αξιών σε πραγματικότητα και εξισορρόπησης της επαγγελματικής και της ιδιωτικής ζωής.

Σε σχέση με τη νομική μορφή τους, αρχικά, οι πρωτοβουλίες των κοινωνικών επιχειρήσεων υλοποιούνταν χρησιμοποιώντας τις νομικές μορφές που διέθεταν τα διαφορετικά εθνικά νομικά συστήματα, κατά κύριο λόγο μη κερδοσκοπικές, όπως για παράδειγμα οι ενώσεις, τα ιδρύματα και οι συνεταιρισμοί. Σε αυτό το πλαίσιο, οι κοινωνικές επιχειρήσεις ιδρύονταν ως ενώσεις στις χώρες όπου η νομική μορφή της ένωσης επιτρέπει ένα βαθμό ελευθερίας όσον αφορά την πώληση αγαθών και υπηρεσιών στην ανοικτή αγορά (π.χ. Γαλλία, Βέλγιο) ενώ στις χώρες όπου οι ενώσεις είναι πιο περιορισμένες από αυτή την άποψη (π.χ. βορειοευρωπαϊκές χώρες, Ιταλία), οι κοινωνικές επιχειρήσεις συστήνονταν συχνότερα με τη νομική μορφή του συνεταιρισμού. Σε άλλες χώρες (όπως η Αυστρία, η Γερμανία και η Σουηδία), οι κοινωνικές επιχειρήσεις λειτουργούν με βάση προϋπάρχουσες νομικές μορφές χωρίς ιδιαίτερες τροποποιήσεις, περιλαμβανομένων των νομικών μορφών που χρησιμοποιούνται από συμβατικές μικρομεσαίες επιχειρήσεις, όπως η εταιρεία περιορισμένης ευθύνης.

Από τη δεκαετία του 1990 άρχισαν να δημιουργούνται ειδικές νομικές μορφές, είτε προσαρμόζοντας το πρότυπο του συνεταιρισμού (με αποτέλεσμα τη δημιουργία των κοινωνικών συνεταιρισμών), είτε μέσω της εισαγωγής νομικών μορφών που αναγνωρίζουν την κοινωνική δέσμευση που αναλαμβάνει μια πλειάδα οντοτήτων, αποδίδοντας μεγαλύτερη έμφαση στα δομικά χαρακτηριστικά των κοινωνικών επιχειρήσεων. Ακόμη και εκεί όπου υφίστανται ειδικές νομικές μορφές που έχουν θεσπιστεί λαμβάνοντας υπ' όψιν τις κοινωνικές επιχειρήσεις, πολλές εξ αυτών εξακολουθούν να επιλέγουν μεταξύ ποικίλων άλλων νομικών μορφών, ανάλογα με τις ιδιαίτερες ανάγκες και την κατάστασή τους. Ενδεικτικά, στο Ηνωμένο Βασίλειο, πολλές κοινωνικές επιχειρήσεις επιλέγουν να είναι σωματεία μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, άλλες είναι CIC, άλλες περιορισμένης ευθύνης, άλλες βιομηχανικές

εταιρείες πρόνοιας (industrial and provident societies). Επισημαίνεται ότι η έμφαση που αποδίδουν οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις στην κοινωνική επιχείρηση δεν οδήγησε μόνο σε νέους νόμους που ρυθμίζουν τη νομική μορφή και τη δραστηριότητά τους, αλλά σε ορισμένες περιπτώσεις οδήγησε και σε ευνοϊκή φορολογική αντιμετώπιση και άμεση υποστήριξη των δραστηριοτήτων τους (ιδίως όταν οι κυβερνήσεις αναγνωρίζουν την κοινωνική αξία των υπηρεσιών που οι κοινωνικές επιχειρήσεις παρέχουν).

1.4 ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Οι κοινωνικές επιχειρήσεις έχουν τη δυνατότητα να συμβάλλουν στην ενδυνάμωση της κοινωνικής συνοχής, στην αύξηση της αποδοτικότητας και στη δημιουργία νέων ευκαιριών απασχόλησης. Σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ (1999), η κοινωνική δυναμική αποτελεί κύριο συστατικό της κοινωνικής οικονομίας και δημιουργεί τις προϋποθέσεις για την ενδογενή ανάπτυξη η οποία εξασφαλίζεται μόνο με αποκεντρωμένους θεσμούς. Στα κράτη μέλη της ΕΕ αναδεικνύεται ο ρόλος των τοπικών και περιφερειακών αρχών στην αναπτυξιακή διαδικασία και στην καταπολέμηση της ανεργίας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Στο πλαίσιο της αρχής της επικουρικότητας, μόνο 'εκ του σύνεγγυς' είναι δυνατόν τα αγαθά και οι υπηρεσίες να σχεδιάζονται και να παρέχονται λαμβάνοντας υπόψη τις τοπικές ιδιαιτερότητες και τις πραγματικές ανάγκες.

Οι κοινωνικές επιχειρήσεις επιδιώκουν γενικά την επίτευξη πολλαπλών στόχων και χαρακτηρίζονται από σημαντικά πλεονεκτήματα, όπως ο νέος τρόπος εργασιακής οργάνωσης, η επικοινωνία και η γνώση των αναγκών της τοπικής κοινωνίας και η καινοτομία. Με αυτό τον τρόπο δίδεται η δυνατότητα παραγωγής αγαθών και υπηρεσιών εγγύτερα στις πραγματικές ανάγκες από αυτά και αυτές που παράγουν οι ιδιωτικές επιχειρήσεις. Ο συνδιασμός της καινοτομίας, της ευελιξίας και της γνώσης των τοπικών αναγκών, δίνει τη δυνατότητα στις κοινωνικές επιχειρήσεις να δοκιμάζουν νέα προϊόντα, νέες μεθόδους και μορφές παροχής υπηρεσιών. Σε αυτό το πλαίσιο, στον τομέα παροχής υπηρεσιών πρόνοιας μπορούν να προσφέρουν πιο 'εύστοχες' υπηρεσίες από τα παραδοσιακά δημόσια ιδρύματα και με αυτό τον τρόπο να εκσυγχρονίζουν το σύστημα πρόνοιας. Επισημαίνεται ότι ο τομέας αυτός παίζει

ένα πολύ σημαντικό ρόλο στο να αναζητεί να εντάξει τα μειονεκτούντα μέλη της κοινωνίας στην αγορά εργασίας και ιδιαίτερα τους μακροχρόνια ανέργους, αυτούς που προέρχονται από αναξιοπαθούντα κοινωνικά σύνολα και τα άτομα με προβλήματα υγείας.

Ο αντίκτυπος μπορεί να είναι άμεσος, με την ίδρυση νέων επιχειρήσεων και την περαιτέρω εξέλιξη τους, αλλά και έμμεσος μέσα από δύο διαδικασίες. Καταρχήν, οι επιχειρήσεις του τομέα της κοινωνικής οικονομίας προμηθεύονται αγαθά και εργασίες από άλλους δημόσιους ή ιδιωτικούς οργανισμούς και έτσι ενισχύει την απασχόληση. Επίσης, οι ίδιοι οι εργαζόμενοι στο συγκεκριμένο τομέα, μέσω της κατανάλωσης αγαθών και υπηρεσιών, αποτελούν ουσιαστικά ένα τοπικό δυναμικό. Είναι κομβικό ότι πολλές κοινωνικές επιχειρήσεις όντως απασχολούν τελικά ανθρώπους που σε άλλη περίπτωση θα κινδύνευαν με αποκλεισμό από την αγορά εργασίας. Με αυτό τον τρόπο συμμετέχουν στην παραγωγική διαδικασία άτομα τα οποία είναι περισσότερο δραστήρια και των οποίων η ζωή βελτιώνεται μέσα από την εμπειρία της εργασίας. Έτσι, εμμέσως, μειώνεται και το κρατικό οικονομικό κόστος που αφορά τις δημόσιες δαπάνες, την αντιμετώπιση της ανεργίας, το σύστημα υγείας αλλά και το κόστος πρόσληψης και κατάρτισης των ίδιων των εργοδοτών.

Ο τομέας της κοινωνικής οικονομίας προσφέρει μια διαφορετική προσέγγιση στην τοπική ανάπτυξη εμπεριέχοντας ένα νέο όραμα σε σύγκριση με τις παραδοσιακές προσεγγίσεις, διευρύνοντας τη δομή των τοπικών οικονομιών και αγορών εργασίας και αναπτύσσοντας τις τοπικές αναπτυξιακές διαδικασίες, αφενός προσθέτοντας σε αυτές αξία (διασφαλίζοντας την ισότητα και άλλες ηθικές αξίες για τις μειονεκτούντες ομάδες και εξισορροπώντας έτσι τις προοπτικές πάνω στην τοπική αναπτυξιακή διαδικασία), αφετέρου προκαλώντας συζητήσεις για το πώς θα πρέπει να είναι η στρατηγική της μεταβιομηχανικής τοπικής απασχόλησης και εγείροντας ζητήματα σχετικά με τη φύση των στόχων και των προτεραιοτήτων για την τοπική ανάπτυξη.

Σύμφωνα με παλαιότερη μελέτη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, διαπιστώθηκε ότι το έτος 2009, η κοινωνική οικονομία απασχολούσε πάνω από 11 εκατομμύρια μισθωτούς στην Ε.Ε., ήτοι το 6% της συνολικής απασχόλησης. Με βάση τα στοιχεία της ίδιας έρευνας, το ποσοστό του ενεργού πληθυσμού που εμπλέκεται στην κοινωνική επιχειρηματικότητα ανέρχεται σε 4,1% στο Βέλγιο, 7,5% στη Φινλανδία, 3,1% στη

Γαλλία, 3,3% στην Ιταλία, 5,4% στη Σλοβενία και σε 5,7% στο Ηνωμένο Βασίλειο. Επισημαίνεται ότι οι κοινωνικές επιχειρήσεις συχνά είναι παραγωγικότερες και ανταγωνιστικότερες από ό,τι αναμένεται. Τούτο οφείλεται στο πολύ υψηλό επίπεδο προσωπικής δέσμευσης των εργαζομένων τους και στις καλύτερες συνθήκες εργασίας που προσφέρουν.

Πρόκειται, για ένα φαινόμενο που δεν περιορίζεται στην Ευρώπη, αλλά παρουσιάζεται σε ολόκληρο τον κόσμο. Η συμμετοχή των πολιτών σε αυτό τον τύπο επιχειρήσεων ενισχύει την εμπιστοσύνη στις δημοκρατικές διαδικασίες και τη δημιουργία κοινωνικού κεφαλαίου. Για την πραγμάτωση αυτού του σκοπού προωθείται η συμμετοχή πλειάδας ενδιαφερόμενων μερών όπως εθελοντές, εργαζόμενοι, δικαιούχοι, δωρητές, που εκπροσωπούν την ευρύτερη κοινότητα στην οποία ανήκουν οι εν λόγω οργανισμοί. Με τη συμπερίληψη αυτών των ενδιαφερομένων μεταξύ των μελών και στα όργανα διοίκησης των κοινωνικών επιχειρήσεων ενισχύεται η προσήλωση στην κοινότητα και σε θέματα κοινωνικής ευθύνης. Σύμφωνα με πιο πρόσφατα στοιχεία του Ευρωκοινοβουλίου, η κοινωνική οικονομία προσφέρει σήμερα απασχόληση σε πάνω από 14 εκατομμύρια άτομα, που αντιπροσωπεύουν περίπου το 6,5% των εργαζομένων στην Ε.Ε. Συνολικά, υπάρχουν περίπου 2 εκατομμύρια επιχειρήσεις κοινωνικής οικονομίας στην Ε.Ε., αντιπροσωπεύοντας το 10% των επιχειρήσεων της Ένωσης.

Επισημαίνεται ότι, οι φορείς παροχής υπηρεσιών κοινωνικής στήριξης και υγείας, πολλοί από τους οποίους είναι κοινωνικές επιχειρήσεις, αποτελούν έναν από τους βασικούς τομείς ανάπτυξης της απασχόλησης στην Ε.Ε., δεδομένου ότι δημιούργησε 1,3 εκατομμύρια θέσεις εργασίας από το 2009 έως το 2013. Ο τομέας αυτός έχει την ικανότητα όχι μόνο να δημιουργεί νέες θέσεις εργασίας, ακόμα και σε εποχές κρίσης, αλλά και να ενισχύει την κοινωνική και εδαφική συνοχή στην Ευρώπη, συμβάλλοντας, ιδίως, στην εύρεση απασχόλησης για τους χρήστες των υπηρεσιών. Η κοινωνική και αλληλέγγυα οικονομία διαδραματίζει κομβικό ρόλο στα κράτη μέλη της ΕΕ και συμβάλλει στην υλοποίηση διαφόρων καιρίων στόχων της Ε.Ε. όπως η δημιουργία και διατήρηση θέσεων απασχόλησης, η κοινωνική συνοχή, η κοινωνική καινοτομία, η αγροτική και περιφερειακή ανάπτυξη και η προστασία του περιβάλλοντος. Επιπλέον, δεν αποσκοπεί μόνο στη βελτίωση των οικονομικών και κοινωνικών συνθηκών, αλλά

18

μπορεί επίσης να προσφέρει ευέλικτες και καινοτόμες εργασιακές συνθήκες και μπορεί να προσαρμόζεται περισσότερο στις οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες.

Ο αντίκτυπος των κοινωνικών επιχειρήσεων είναι ακόμη μεγαλύτερος καθώς αυτές χαρακτηρίζονται από δημοκρατική διακυβέρνηση, ισχυρή συμμετοχή των μελών ή των εταίρων τους στη διαχείριση της εταιρείας και υψηλή διαφάνεια των δραστηριοτήτων τους, και ανταποκρίνονται στην αυξανόμενη απαίτηση των πολιτών για ηθική, κοινωνική και φιλοπεριβαλλοντική επιχειρηματική συμπεριφορά. Είναι δε κομβικό το γεγονός ότι η κοινωνική οικονομία αφορά την ανάπτυξη και την εφαρμογή νέων ιδεών για προϊόντα, για υπηρεσίες ή για μοντέλα κοινωνικής οργάνωσης, που στοχεύουν στην αντιμετώπιση των νέων κοινωνικών, εδαφικών και περιβαλλοντικών απαιτήσεων και προκλήσεων, όπως η γήρανση του πληθυσμού, η εξισορρόπηση της εργασίας με την οικογενειακή ζωή, η διαχείριση της ποικιλομορφίας, η καταπολέμηση της ανεργίας των νέων, η ένταξη των πλέον αποκλεισμένων στην αγορά εργασίας, και η καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής. Οι κοινωνικές επενδύσεις που υλοποιούνται στο πλαίσιο της κοινωνικής οικονομίας είναι επενδύσεις σε ανθρώπους, σχεδιασμένες για να ενισχύουν τις δεξιότητες και τις ικανότητές τους και να τους υποστηρίζουν προκειμένου να συμμετέχουν πλήρως στην απασχόληση και την κοινωνική ζωή.

Σύμφωνα και με την διεθνή εμπειρία, η κοινωνική οικονομία καθίσταται προνομιακός θεσμός για την παραγωγική ανασυγκρότηση ιδιαίτερα στις σημερινές δύσκολες συνθήκες. Έχει αποδειχθεί ότι η κοινωνική οικονομία μπορεί να κινητοποιεί οικονομικούς και κοινωνικούς πόρους με μεγάλη αποδοτικότητα όσον αφορά τη δημιουργία θέσεων εργασίας και την ανάπτυξη παραγωγικού ιστού. Η γνώση και η διάθεση για δημιουργία και καινοτομία από τη μια, με την απαραίτητη υποστήριξη από την άλλη (μέσα από την αξιοποίηση αργούσας περιουσίας) και τη δημιουργία ενός σταθερού θεσμικού περιβάλλοντος, μπορούν να οδηγήσουν στην ενδυνάμωση και την ανάπτυξη του τομέα. Με την κοινωνική οικονομία κινητοποιούνται και αξιοποιούνται κοινωνικές δυνάμεις σε μια δημιουργική προοπτική. Ειδικά, η νεολαία μπορεί να χρησιμοποιήσει την κοινωνική οικονομία ως όχημα για να προχωρήσει στη δημιουργία παραγωγικών σχημάτων.

Η υψηλού επιπέδου γνώση αποτελεί το κεφάλαιο ώστε να αναπτυχθούν μια σειρά βιώσιμων και καινοτόμων επιχειρηματικών πρωτοβουλιών. Το πολύ σημαντικό για τη χώρα μας φαινόμενο του brain drain μπορεί να αντιμετωπιστεί μόνο όταν ο φορέας της γνώσης γίνει πρωταγωνιστής και δοθούν τα απαραίτητα εργαλεία ώστε η γνώση που κατέχει να μπορέσει να μετατραπεί σε δημιουργία. Υποστηρίζεται ότι το οικονομικό οικοσύστημα που δημιουργούν οι κοινωνικές επιχειρήσεις διακρίνεται από σταθερότητα, διαχρονικότητα και μεγάλη ανθεκτικότητα σε εξωτερικά σοκ. Οι σχετικές επενδύσεις δεν αποσκοπούν σε ένα προσωρινό και εύθραυστο "μπάλωμα" των συνεπειών της κρίσης, αλλά στη θωράκιση των κοινωνικών στρωμάτων που θα εμπλακούν απέναντι σε ένα εξαιρετικά ασταθές και αβέβαιο διεθνές περιβάλλον. Η κοινωνική οικονομία, συγκροτεί οικονομικά περιβάλλοντα που επιφέρουν πολλαπλά οφέλη σε όλους τους εμπλεκόμενους, όπως χειραφετημένη και ασφαλή εργασία, παροχή αποκλειστικά επωφελοούς κοινωνικού έργου, υψηλής ποιότητας παρεχόμενα προϊόντα και υπηρεσίες, σεβασμό στο κοινωνικό και φυσικό περιβάλλον, άμβλυση των κοινωνικών ανισοτήτων και φαινομένων αποκλεισμού. Επιπλέον, επιτρέπει και προϋποθέτει τον δημοκρατικό και συμμετοχικό σχεδιασμό της συνολικής οικονομίας, ως οικονομίας των κοινωνικών αναγκών, και στην οποία εμπλέκονται όλοι οι φορείς, οι τοπικές κοινωνίες, ο παραγωγός και ο χρήστης (καταναλωτής, λήπτης υπηρεσιών). Μέσα σε αυτό το σχεδιασμό, οι υποκειμενικοί σκοποί των μεμονωμένων επιχειρήσεων δε χάνονται ή δεν περιορίζονται στην επίτευξη του μέγιστου δυνατού κόστους αλλά αποκτούν νέες λειτουργίες και εξυπηρετούν νέες αναγκαιότητες, συλλογικά αποτυπωμένες.

Παρά τη σημαντική συμβολή τους, το δυναμικό ανάπτυξης και διάδοσης του μοντέλου των κοινωνικών επιχειρήσεων στην εσωτερική αγορά δεν έχει ακόμη αποτελέσει αντικείμενο πλήρους εκμετάλλευσης. Οι κοινωνικές επιχειρήσεις προσκρούουν σε εμπόδια. Σύμφωνα με την έκθεση του ΒΕΡΑ (μέσα του 2010), οι κοινωνικές επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν αφενός τις ίδιες προκλήσεις με οποιαδήποτε άλλη μικρομεσαία επιχείρηση, αφετέρου, αντιμετωπίζουν και δικές τους ειδικές δυσκολίες. Οι κοινωνικές επιχειρήσεις μικρότερου μεγέθους, οι οποίες είναι βασικά επικεντρωμένες μόνο στην τοπική δράση, επηρεάζονται άμεσα από τους κανόνες της ενιαίας αγοράς στον τραπεζικό τομέα, όσον αφορά την πρόσβαση στα διαρθρωτικά ταμεία, ή την εφαρμογή των κανόνων περί δημοσίων συμβάσεων. Έτσι,

20

αντιμετωπίζουν δυσκολίες για την κάλυψη των αναγκών χρηματοδότησης, οι οποίες ποικίλλουν ανάλογα με το επίπεδο ανάπτυξής τους. Επίσης, οι περιορισμοί σχετικά με την ανακατανομή των κερδών ή την απασχόληση των ευάλωτων εργαζομένων δίνουν συχνά την εντύπωση στους πιστωτές ή στους δυνάμει επενδυτές ότι είναι επιχειρήσεις υψηλότερου κινδύνου και λιγότερο επικερδείς από άλλες. Οι κοινωνικές επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν περισσότερο από άλλες επιχειρήσεις, τις ατέλειες των χρηματοπιστωτικών αγορών (κατακερματισμός, έλλειψη πανευρωπαϊκής πλατφόρμας για το δάνειο κ.λπ.). Επίσης, η πρόσβαση σε δημόσιους πόρους εξακολουθεί συχνά να παρεμποδίζεται από ιδιαίτερα άκαμπτα ή πολύ γραφειοκρατικά συστήματα.

Η έλλειψη διασύνδεσης μεταξύ φορέων κοινωνικών επιχειρήσεων διαφορετικών περιοχών ή διαφορετικών χωρών παρεμποδίζει τη διάδοση των ορθών πρακτικών, την οικοδόμηση εταιρικών σχέσεων και την εξεύρεση νέων διεξόδων. Στα εκπαιδευτικά συστήματα των κρατών μελών της ΕΕ, η κοινωνική επιχειρηματικότητα εξακολουθεί να είναι υποτιμημένη, ενώ η ενσωμάτωσή της στην αρχική και συνεχή κατάρτιση αποτελεί προϋπόθεση για την αύξηση της αξιοπιστίας της. Ένας αυξανόμενος αριθμός νέων πτυχιούχων επιλέγει να εμπλακεί στην κοινωνική επιχειρηματικότητα, αλλά δεδομένου ότι είναι ελάχιστα γνωστή, η εμπειρία αυτή δεν εκτιμάται αρκετά στις άλλες επιχειρήσεις.

Σε αυτό το πλαίσιο, δεν προκαλεί έκπληξη το γεγονός ότι το ρυθμιστικό περιβάλλον, σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο, δεν λαμβάνει πάντοτε επαρκώς υπόψη τις ιδιαιτερότητες των κοινωνικών επιχειρήσεων, ιδίως όσον αφορά τους κανόνες που διέπουν τις δημόσιες συμβάσεις ή τα υφιστάμενα καταστατικά. Τούτο περιπλέκει την κινητοποίηση των επενδυτών, την πρόσβαση στις επιδοτήσεις ή στις δημόσιες συμβάσεις, υποχρεώνοντάς τους ενίοτε να χρησιμοποιούν περίπλοκες νομικές ρυθμίσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

2.1 ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ⁴

➤ Ν. 4019/2011

Ο Νόμος 4019/2011, όρισε για πρώτη φορά στην Ελλάδα την κοινωνική οικονομία και τις κοινωνικές συνεταιριστικές επιχειρήσεις. Με το νόμο αυτό, θέσπισθηκε ως νέα νομική μορφή η κοινωνική συνεταιριστική επιχείρηση (Κοιν.Σ.Επ.) το 2011, δίνοντας στους πολίτες και τους κατοίκους της Ελλάδας τη δυνατότητα να δημιουργούν συνεταιριστικές επιχειρήσεις με κοινωνικό σκοπό. Με το νόμο αυτό προβλέπονταν τρία (3) είδη κοινωνικών συνεταιριστικών επιχειρήσεων, ανάλογα με τον επιδιωκόμενο σκοπό: οι Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις Ένταξης, οι Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις Κοινωνικής Φροντίδας και οι Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις Συλλογικού και Παραγωγικού Σκοπού. Ο νόμος αυτός δέχτηκε κριτική σχετικά με το επίκεντρο και το πεδίο εφαρμογής του, αλλά και για το ότι ήταν υπερβολικά γραφειοκρατικός.

Σημαντική πτυχή του Ν.4019/2011 ήταν και η δημιουργία και θέσπιση του Μητρώου Κοινωνικών Συνεταιριστικών Επιχειρήσεων (Κοιν.Σ.Επ.) και Κοινωνικών Συνεταιρισμών Περιορισμένης Ευθύνης (Κοι.Σ.Π.Ε.) του ΥΠ.Ε.Κ.Α.Α. (Γενικό Μητρώο Κοινωνικής Οικονομίας) στο οποίο ενεγράφησαν όλοι οι σχετικοί φορείς. Ο Ν. 4019/2011 προέβλεπε τη συλλογική ιδιοκτησία και τη δημοκρατική διοίκηση των Κοιν.Σ.Επ. χωρίς να θέτει ανυπέρβλητα εμπόδια στον αριθμό των ιδρυτικών μελών. Επιπλέον, η πρόβλεψη για διανομή των κερδών μόνο σε εργαζόμενους και όχι στα μέλη της Κοιν.Σ.Επ. που δεν ήταν εργαζόμενοι σε αυτή αποθάρρυνε φαινόμενα κερδοσκοπίας από τους ιδιοκτήτες-συνεταίρους. Άλλες παράμετροι που κατέστησαν αυτή τη νομική μορφή θελκτική ήταν ότι δεν απαιτείτο συγκεκριμένο κεφάλαιο έναρξης και ότι η ιδιότητα του μέλους δεν συνεπαγόταν ασφαλιστική υποχρέωση ή διακοπή επιδόματος πρόνοιας ή ανεργίας.

⁴ Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, Ειδική Γραμματεία Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας, Ετήσια Έκθεση 2017 & Σχέδιο Δράσης για την Ανάπτυξη του Οικοσυστήματος της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας 2017-2023, Αθήνα, 2017, σελ. 21 επ.. 22

Τα μέλη της Κοιν.Σ.Επ., φυσικά ή νομικά πρόσωπα, συμμετέχουν σε αυτήν με μία ψήφο ανεξάρτητα από τον αριθμό των συνεταιριστικών μεριδίων που κατέχουν. Δηλαδή, η Κοιν.Σ.Επ. είναι επιχείρηση η οποία διοικείται ισότιμα από τα μέλη της και η λειτουργία της βασίζεται στην επιδίωξη συλλογικού οφέλους, ενώ το κέρδος της προκύπτει από δράσεις που εξυπηρετούν αποκλειστικά το κοινωνικό συμφέρον.

Οι Κοιν.Σ.Επ., ανάλογα με τον ειδικό σκοπό που εξυπηρετούν, διακρίνονται σε τρεις (3) κατηγορίες, ήτοι:

1. Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις Ένταξης: Αποσκοπούν στην οικονομική και κοινωνική ένταξη ατόμων που ανήκουν στις Ευάλωτες Ομάδες Πληθυσμού. Τουλάχιστον το 40% των εργαζομένων στις επιχειρήσεις αυτές θα πρέπει να προέρχεται υποχρεωτικά από Ευάλωτες Ομάδες Πληθυσμού.
2. Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις Κοινωνικής Φροντίδας: Αποσκοπούν στην παραγωγή και παροχή προϊόντων και υπηρεσιών κοινωνικού-προνοιακού χαρακτήρα σε συγκεκριμένες ομάδες πληθυσμού, όπως οι ηλικιωμένοι, τα βρέφη, τα παιδιά, τα άτομα με αναπηρία και τα άτομα με χρόνιες παθήσεις.
3. Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις Συλλογικού και Παραγωγικού Σκοπού: Αποσκοπούν στην παραγωγή προϊόντων και παροχή υπηρεσιών για την ικανοποίηση συλλογικών αναγκών, την προώθηση της απασχόλησης, την ενδυνάμωση της κοινωνικής συνοχής και της τοπικής ή περιφερειακής ανάπτυξης. Ενδεικτικά οι δράσεις των Κοινωνικών Συνεταιριστικών Επιχειρήσεων Συλλογικού και Παραγωγικού Σκοπού μπορούν να πραγματοποιούνται σε τομείς όπως ο πολιτισμός, το περιβάλλον, η οικολογία, η εκπαίδευση, οι παροχές κοινής ωφέλειας, η αξιοποίηση τοπικών προϊόντων, η διατήρηση παραδοσιακών δραστηριοτήτων και επαγγελμάτων κτλ.

Για τη σύσταση της Κοιν.Σ.Επ. Ένταξης απαιτούνται τουλάχιστον επτά (7) πρόσωπα. Για τη σύσταση της Κοιν.Σ.Επ. Κοινωνικής Φροντίδας και Συλλογικού και Παραγωγικού Σκοπού απαιτούνται τουλάχιστον πέντε (5) πρόσωπα. Η συμμετοχή ενός φυσικού προσώπου σε μία Κοιν.Σ.Επ. δεν του προσδίδει εμπορική ιδιότητα και δεν συνεπάγεται ασφαλιστικές ή φορολογικές υποχρεώσεις, ως σε άλλες επιχειρήσεις. Επιτρέπεται και η συμμετοχή νομικών προσώπων σε μία Κοιν.Σ.Επ., ωστόσο ο συνολικός αριθμός τους δεν μπορεί να υπερβαίνει το 1/3 του συνόλου των μελών

23

της (δεν επιτρέπεται η συμμετοχή στην επιχείρηση Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου που υπάγονται σε αυτούς).

Το κεφάλαιο της Κοιν.Σ.Επ. διαιρείται σε συνεταιριστικές μερίδες, ενώ ο αριθμός και η ονομαστική τους αξία καθορίζονται στο καταστατικό. Αντίστοιχα, τα μέλη της Κοιν.Σ.Επ. διαθέτουν από μία συνεταιριστική μερίδα ως ελάχιστη χρηματική συμμετοχή στο κεφάλαιο της επιχείρησης. Το ύψος της χρηματικής συμμετοχής ορίζεται στο καταστατικό και είναι ίσο για όλα τα μέλη. Η ευθύνη κάθε μέλους έναντι των δανειστών της Κοιν.Σ.Επ. περιορίζεται στο ποσό που καταβάλλει για την απόκτηση της συνεταιριστικής μερίδας. Κάθε μέλος Κοιν.Σ.Επ. μπορεί να κατέχει τουλάχιστον μία συνεταιριστική μερίδα και έως πέντε (5) προαιρετικές συνεταιριστικές μερίδες. Τα μέλη της Κοιν.Σ.Επ. μπορούν να εργάζονται στην σε αυτήν, να αμείβονται για την παρεχόμενη εργασία τους και γενικότερα έχουν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που απορρέουν από την εργατική νομοθεσία. Οι εργαζόμενοι Κοιν.Σ.Επ. που ανήκουν στις ευάλωτες ομάδες πληθυσμού και λαμβάνουν επίδομα πρόνοιας ή οποιαδήποτε άλλη παροχή, συνεχίζουν να εισπράττουν τις παροχές αυτές ταυτόχρονα με την αμοιβή τους από την επιχείρηση.

Τα κέρδη της Κοιν.Σ.Επ. δεν διανέμονται στα μέλη της, αλλά διατίθενται ποσοστιαία, ετησίως, 5% για σχηματισμό αποθεματικού, έως 35% διανέμονται στους εργαζομένους ως κίνητρο παραγωγικότητας, και τα υπόλοιπα (τουλάχιστον 60%) διατίθενται για τις δραστηριότητες της επιχείρησης και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.

Η Κοιν.Σ.Επ. δεν υπόκειται σε φορολογία εισοδήματος για τα κέρδη που διατίθενται για το σχηματισμό αποθεματικού και τις άλλες δραστηριότητες της επιχείρησης, ενώ το ποσό των κερδών που διανέμεται στους εργαζομένους της επιχείρησης υπόκειται σε παρακράτηση φόρου εισοδήματος (σύμφωνα με τον εκάστοτε ισχύοντα φορολογικό συντελεστή του πρώτου κλιμακίου εισοδήματος). Με την παρακράτηση του φόρου για το ποσό που διανέμεται στους εργαζομένους εξαντλείται η φορολογική υποχρέωση αναφορικά για τα κέρδη της Κοιν.Σ.Επ. και για το εισόδημα των εργαζομένων σε αυτήν, οι οποίοι εντάσσονται σε Ευάλωτες Ομάδες Πληθυσμού.

Οι Κοιν.Σ.Επ. προβλέπεται να έχουν πρόσβαση σε χρηματοδότηση από το Ταμείο Κοινωνικής Οικονομίας και το Εθνικό Ταμείο Επιχειρηματικότητας και Ανάπτυξης, μπορούν να εντάσσονται σε προγράμματα στήριξης της επιχειρηματικότητας, σε προγράμματα του Οργανισμού Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (Ο.Α.Ε.Δ.) και να συνάπτουν προγραμματικές συμβάσεις με το Δημόσιο ή τον ευρύτερο δημόσιο τομέα και τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.). Επιπλέον πόροι των Κοιν.Σ.Επ. μπορούν να προέρχονται από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων, την Ευρωπαϊκή Ένωση, διεθνείς ή εθνικούς οργανισμούς, κληροδοτήματα, δωρεές και παραχωρήσεις χρήσης περιουσιακών στοιχείων. Ωστόσο, πρακτικά οι Κοιν.Σ.Επ. δεν μπορούν να αντλήσουν χρηματοδότηση από τις τράπεζες, καθώς αφενός θεωρούνται υψηλού κινδύνου και αφετέρου δεν διαθέτουν υψηλής αξίας περιουσιακά στοιχεία που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν ως εγγυήσεις.

Η διοίκηση της Κοιν.Σ.Επ. ασκείται από τη Διοικούσα Επιτροπή, η οποία αποτελείται από τρία (3) τουλάχιστον μέλη που εκλέγεται από τη Γενική Συνέλευση. Η διάρκεια της θητείας των μελών της Διοικούσας Επιτροπής ορίζεται από το καταστατικό και δεν μπορεί να είναι μεγαλύτερη από πέντε (5) έτη και μικρότερη από δύο (2). Η Γενική Συνέλευση των μελών της Κοιν.Σ.Επ. συνέρχεται τουλάχιστον μία φορά ετησίως. Οι Κοιν.Σ.Επ. εγγράφονται υποχρεωτικά στο Γενικό Μητρώο Κοινωνικής Οικονομίας το οποίο είναι δημόσιο βιβλίο που τηρείται σε ηλεκτρονική μορφή, και στο Τμήμα Μητρώου Κοινωνικής Οικονομίας της Διεύθυνσης Κοινωνικής Προστασίας του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας. Στην πράξη η ίδρυση μιας Κοιν.Σ.Επ. είναι απλή και δεν απαιτεί υψηλό κόστος, ωστόσο είναι χρονοβόρα και δεν μπορεί να υλοποιηθεί από τους φορείς που λειτουργούν ως Υπηρεσία Μίας Στάσης.

➤ *N. 4430/2016*

Το έτος 2016 ψηφίστηκε ο Ν.4430/2016 (ΦΕΚ Α' 205) «Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία και ανάπτυξη των Φορέων της και άλλες διατάξεις», ο οποίος αποτελεί τον πρώτο νόμο που επιχειρεί να ρυθμίσει οριζόντια τη λειτουργία των Φορέων Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας στη χώρα, αφού πρωτίστως οριοθετήσει εκ νέου το πεδίο.

Ειδικότερα, ο νόμος στοχεύει στη σαφή θεσμική ανασυγκρότηση και την ανανέωση

του οικοσυστήματος της Κ.ΑΛ.Ο. (με την έμφαση να δίνεται στη δημιουργία συλλογικής και κοινωνικής ωφέλειας από το Φορέα και όχι στη νομική μορφή καθεαυτή), στη διάχυση των πρακτικών της Κ.ΑΛ.Ο. σε όλους τους δυνατούς τομείς οικονομικής δραστηριότητας (ιδίως δε σε εκείνες τις δραστηριότητες που στον νόμο περιγράφονται ως «βιώσιμη ανάπτυξη»), και στην ενίσχυση των παραγωγικών εγχειρημάτων αυτοδιαχείρισης και της συλλογικής κοινωνικής επιχειρηματικότητας, μέσω της προώθησης των συνεργειών μεταξύ των φορέων Κ.ΑΛ.Ο. και της ενίσχυσης της συλλογικής διαβούλευσης, τόσο μεταξύ των φορέων, όσο και μεταξύ των φορέων και των θεσμικών οργάνων και φορέων της κυβέρνησης.

Πιο συγκεκριμένα, φορείς Κ.ΑΛ.Ο. αποτελούν:

1. Οι Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις (Κοιν.Σ.Επ.), οι οποίες διακρίνονται σε:
  - α) Ένταξης Ειδικών Ομάδων,
  - β) Ένταξης Ευάλωτων Ομάδων,
  - γ) Συλλογικής και Κοινωνικής Ωφέλειας.
2. Οι Συνεταιρισμοί Εργαζομένων, οι οποίοι εισάγονται για πρώτη φορά στην ελληνική έννομη τάξη.
3. Οποιοδήποτε άλλο μη μονοπρόσωπο νομικό πρόσωπο, (όπως ιδίως αγροτικοί και αστικοί συνεταιρισμοί, αστικές εταιρίες των αρ. 741 ΑΚ, κ.λπ.), εφόσον:
  - α) Αναπτύσσει δραστηριότητες συλλογικής και κοινωνικής ωφέλειας.
  - β) Μεριμνά για την πληροφόρηση και τη συμμετοχή των μελών του και εφαρμόζει δημοκρατικό σύστημα λήψης αποφάσεων, σύμφωνα με την αρχή ένα μέλος μία ψήφος, ανεξάρτητα από τη συνεισφορά κάθε μέλους.
  - γ) Εφαρμόζει περιορισμούς στη διανομή των κερδών του (ποσοστό τουλάχιστον 5% διατίθεται για το σχηματισμό αποθεματικού, ποσοστό έως 35% αποδίδεται στους εργαζόμενους του Φορέα και το υπόλοιπο διατίθεται για τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και τη διεύρυνση της παραγωγικής του δραστηριότητας).
  - δ) Εφαρμόζει σύστημα σύγκλισης στην αμοιβή της εργασίας, κατά το οποίο ο ανώτατος καθαρός μισθός δεν μπορεί να υπερβαίνει περισσότερο από τρεις φορές τον κατώτατο, εκτός και αν τα 2/3 των μελών της Γενικής Συνέλευσης αποφασίσουν διαφορετικά. Η υποχρέωση αυτή ισχύει και σε οποιαδήποτε μορφή σύμπραξης δύο ή περισσότερων Φορέων Κ.ΑΛ.Ο.

στ) Δεν έχει ιδρυθεί και δεν διοικείται άμεσα ή έμμεσα από Ν.Π.Δ.Δ. ή Ο.Τ.Α. α' ή β' βαθμού ή από άλλο νομικό πρόσωπο του ευρύτερου δημόσιου τομέα.

Με το νέο θεσμικό πλαίσιο απλοποιούνται οι διαδικασίες που αφορούν στη σύσταση των Φορέων Κ.ΑΛ.Ο., ενώ αποσαφηνίζονται και εξορθολογίζονται ζητήματα που άπτονται της λειτουργίας και της διοικητικής τους εποπτείας. Συγκεκριμένα, αποσαφηνίζονται οι υποχρεώσεις των Φορέων Κ.ΑΛ.Ο., όπως η εθελοντική συνεισφορά μελών και μη μελών στις δραστηριότητες τους, η ποσόστωση μισθωτής εργασίας μελών και μη μελών, αλλά και η κρατική χρηματοδότηση που μπορεί να λαμβάνουν.

Ενεργοποιούνται, όμως, και μια σειρά υποστηρικτικών μέτρων, όπως:

- δυνατότητα να συνάπτουν προγραμματικές συμβάσεις με τον ευρύτερο δημόσιο τομέα για έργα και μελέτες που αναφέρονται ρητά στους καταστατικούς τους σκοπούς,
- παραχώρηση χρήσης λιμνάζουσας ακίνητης δημόσιας περιουσίας,
- φορολογικές ελαφρύνσεις,
- ευνοϊκή πρόσβαση των Φορέων Κ.ΑΛ.Ο. στις δημόσιες συμβάσεις, μέσω του Ν.4412/2016 (Α' 147).

Με την ψήφιση του συγκεκριμένου νόμου, δημιουργήθηκε η Ειδική Γραμματεία για την Κ.ΑΛ.Ο., ως η πρώτη διακριτή διοικητική μονάδα για τον συγκεκριμένο τομέα. Αρμοδιότητά της Ειδικής Γραμματείας για την Κ.ΑΛ.Ο είναι να καταρτίζει την Εθνική Στρατηγική για την Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία, να παρακολουθεί και συντονίζει τις σχετικές δράσεις για την εφαρμογή και τη διασφάλιση της συνεκτικότητάς της και, τέλος, να μελετά, παράγει και επιβλέπει την εφαρμογή των πολιτικών για την Κ.ΑΛ.Ο. προς όφελος του πολίτη.

Ο Ν.4430/2016 παρείχε ένα νέο πλαίσιο για διαφορετικούς τύπους φορέων ή επιχειρήσεων με ξεκάθαρο συλλογικό και κοινωνικό αντίκτυπο, οι οποίοι παράλληλα ανταποκρίνονται σε μια κοινωνική ανάγκη. Σκοπός ήταν να διαδεχθεί και να βελτιώσει την προγενέστερη νομοθεσία, συμπεριλαμβανομένου του Ν.4019/2011, που δεν ισχύει πλέον. Οι φορείς της Κ.ΑΛ.Ο. δεν καθορίζονται πια από τη νομική τους

μορφή, καθώς οποιαδήποτε νομική μορφή μπορεί να γίνει δεκτή για να χαρακτηριστεί μια οργάνωση φορέας της Κ.Α.Ο., εφόσον πληροί τα κριτήρια που θέτει ο νόμος. Τα κριτήρια αφορούν την επιχειρηματική δραστηριότητα στην ιδιωτική αγορά (π.χ. τα έσοδα από δημόσιους φορείς δε θα πρέπει να υπερβαίνουν το 65 τοις εκατό του συνολικού κύκλου εργασιών/τζήρου εντός μιας τριετίας), το δημοκρατικό σύστημα λήψης αποφάσεων (π.χ. σύμφωνα με την αρχή ένα μέλος μία ψήφος), και έναν καλά καθορισμένο κοινωνικό σκοπό, με κέρδη που διανέμονται υπέρ της συλλογικής και κοινωνικής ωφέλειας (μέχρι 95 τοις εκατό του ετήσιου κέρδους).

Επιπλέον, προσδιορίθηκε η ιδέα του «κοινωνικού αντικτύπου», από την άποψη της συλλογικής και κοινωνικής ωφέλειας, κάτι το οποίο έλειπε από την προγενέστερη νομοθεσία. Τέλος, το μητρώο του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης για τους φορείς της Κ.Α.Ο. δέχεται πλέον φορείς κάθε νομικής μορφής που αποκτούν την ιδιότητα του φορέα της Κ.Α.Ο. Ενώ οι Φορείς Κ.Α.Ο. έως και το 2016 εγγράφονταν στο Γενικό Μητρώο Φορέων Κοινωνικής Οικονομίας («Μητρώο») σύμφωνα με το Ν.4019/2011, με τη θέσπιση του νέου νομοθετικού πλαισίου (Ν. 4430/2016), από το 2017 και στο εξής οι φορείς αυτοί εγγράφονται στο Γενικό Μητρώο Φορέων Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας («Μητρώο»). Το «Μητρώο» είναι μια βάση δεδομένων, που τηρείται από το Τμήμα Γενικού Μητρώου Φορέων Κ.Α.Ο. της Διεύθυνσης Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας της Ειδικής Γραμματείας Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης.

➤ *Στρατηγικό σχέδιο για την κοινωνική επιχειρηματικότητα*⁵

Πριν από τη δημοσίευση του Ν.4430/2016 προηγήθηκε η εκπόνηση του Στρατηγικού Σχεδίου «για την ανάπτυξη του τομέα της κοινωνικής επιχειρηματικότητας» το έτος 2013, οι δράσεις του οποίου στόχευαν στα εξής:

- Διαμόρφωση ενός πλαισίου υποστήριξης και ανάπτυξης των Κοιν.Σ.Επ.
- Παροχή των απαραίτητων κεφαλαίων εκκίνησης για τη στήριξη των Κοιν.Σ.Επ. στα πρώτα τους βήματα.

⁵ Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Action Plan for Social Entrepreneurship"- - Deliverable 3.2.1: Analytical Study of the Current Situation, Θεσσαλονίκη, 2018, σελ. 39 επ.

- Εξασφάλιση των υπηρεσιών χρηματοδοτικής υποστήριξης σε βραχυπρόθεσμο και μακροπρόθεσμο ορίζοντα, με σκοπό την περαιτέρω επέκταση και ανάπτυξη των Κοιν.Σ.Επ.
- Άρση των νομικών και διοικητικών εμποδίων και δημιουργία ευνοϊκών προϋποθέσεων για την ανάπτυξη των Κοιν.Σ.Επ.
- Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των τοπικών κοινωνιών για τα οφέλη που προκύπτουν από την κοινωνική επιχειρηματικότητα.
- Ανάπτυξη δράσεων διακρατικότητας για την καλύτερη αξιοποίηση της εμπειρίας άλλων κρατών μελών.

Το στρατηγικό σχέδιο διαρθρώθηκε σε τρεις (3) άξονες, εκ των οποίων:

- ο πρώτος αφορά στην υποστήριξη του τομέα της κοινωνικής οικονομίας με την δημιουργία Κεντρικού, Περιφερειακών Μηχανισμών υποστήριξης και Παρατηρητηρίου κοινωνικής οικονομίας, καθώς και με θεσμικές παρεμβάσεις,
- ο δεύτερος άξονας στην οικονομική υποστήριξη με επιχορηγήσεις και άλλες δράσεις για την έναρξη δραστηριότητας των Κοιν.Σ.Επ. και
- ο τρίτος άξονας με τα χρηματοδοτικά εργαλεία για την ενίσχυση και επέκταση τους, όπως αναλύεται κάτωθι.

- Άξονας δράσης 1. Υποστήριξη του τομέα της Κοινωνικής Οικονομίας

Για την υποστήριξη της ανάπτυξης του οικοσυστήματος της Κοινωνικής Οικονομίας κρίνεται απαραίτητο να δημιουργηθεί ένας Κεντρικός Μηχανισμός Υποστήριξης της ανάπτυξης και προώθησης των Κοιν.Σ.Επ. και ευρύτερα των πρωτοβουλιών της Κοινωνικής Οικονομίας (Δράση 1), Εθνικό Παρατηρητήριο για την Κοινωνική Οικονομία και την Κοινωνική Επιχειρηματικότητα (Δράση 2), Υποστηρικτικοί Μηχανισμοί σε Περιφερειακό επίπεδο (Δράση 3), καθώς και θεσμικές παρεμβάσεις (Δράση 4).

Ο Κεντρικός Μηχανισμός:

- Παρέχει επιστημονική και συμβουλευτική υποστήριξη στην Ειδική Υπηρεσία για την Κοινωνική Ένταξη και την Κοινωνική Οικονομία (ΕΥ ΚΕΚΟ) και τις άλλες συναρμόδιες υπηρεσίες του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, συμβάλλοντας στο σχεδιασμό, την

29

ανάπτυξη και άμεση εφαρμογή χρηματοδοτικών εργαλείων για την ανάπτυξη των Κοιν.Σ.Επ., καθώς και στο σχεδιασμό συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων για τις Κοιν.Σ.Επ.

- Παρέχει συμβουλευτική και επιστημονική υποστήριξη στις Περιφερειακές Δομές Υποστήριξης των Κοιν.Σ.Επ., παρέχοντας τους τα κατάλληλα εργαλεία, μεθοδολογίες, εκπαιδευτικά πακέτα, πακέτα συμβουλευτικής, οδηγούς τόσο για τη λειτουργία και οργάνωση τους όσο και για τη συμβουλευτική υποστήριξη που θα παρέχουν στους Κοινωνικούς Επιχειρηματίες. Επίσης, στηρίζει τις Περιφερειακές Δομές Υποστήριξης των Κοιν.Σ.Επ. στην υλοποίηση συνεδρίων και φόρουμ με όλους τους εμπλεκόμενους φορείς σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο, καθώς και στην προώθηση των Τοπικών Συμφώνων Συνεργασίας των Κοιν.Σ.Επ. με ιδιωτικούς και δημόσιους φορείς.
- Υλοποιεί εκπαιδευτικά προγράμματα στα στελέχη των Περιφερειακών Δομών Υποστήριξης των Κοιν.Σ.Επ. και των άλλων φορέων παροχής υπηρεσιών συμβουλευτικής και θερμοκοιτίδας, δημιουργώντας παράλληλα ένα δίκτυο μάθησης. Επίσης, θα πραγματοποιήσει εκπαίδευση, των στελεχών της ΕΥ ΚΕΚΟ, των συναρμόδιων υπηρεσιών του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας και άλλων συναρμόδιων με την Κοινωνική Οικονομία και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα δημοσίων φορέων δημιουργώντας τις προϋποθέσεις προκειμένου να ενταχθεί η εκπαίδευση των στελεχών όλων των αρμόδιων με την Κοινωνική Οικονομία και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα δημοσίων φορέων στο πρόγραμμα του Εθνικού Κέντρου Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης (ΕΚΔΔΑ).

Επιπλέον, το στρατηγικό σχέδιο προβλέπει τη δημιουργία του Εθνικού Παρατηρητήριου για την Κοινωνική Οικονομία και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα που αναλαμβάνει το ρόλο της συστηματικής παρακολούθησης και εκτίμησης του τομέα της Κοινωνικής Οικονομίας και Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα με τη συμμετοχή επιστημονικών και άλλων ερευνητικών ιδρυμάτων. Σε αυτό το πλαίσιο το Εθνικό Παρατηρητήριο θα παρακολουθεί την ανάπτυξη του τομέα της Κοινωνικής Οικονομίας και της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό και κλαδικό επίπεδο σε σχέση με τα επιχειρησιακά μοντέλα, το είδος και εύρος των δραστηριοτήτων, την οικονομική απόδοση των Κοιν.Σ.Επ. Επιπλέον, θα εντοπίζει τις

30

καλές πρακτικές πολιτικών και ενεργειών αλλά και τα εμπόδια για τη δημιουργία, ανάπτυξη και επέκταση των Κοιν.Σ.Επ., διαμορφώνοντας περιφερειακές και κλαδικές οδηγίες. Παράλληλα, θα ερευνά την απασχόληση στον τομέα της Κοινωνικής Οικονομίας και της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας, καθώς και τις ανάγκες της αγοράς σε τοπικό και εθνικό επίπεδο, τις δυνατότητες για ανάπτυξη σε τοπικό επίπεδο, τις ευκαιρίες συνεργασιών σε εθνικό αλλά και διεθνές επίπεδο.

Το *Στρατηγικό σχέδιο για την Κοινωνική Επιχειρηματικότητα* προβλέπει, επίσης, τη δημιουργία Μηχανισμών Υποστήριξης σε περιφερειακό επίπεδο (ΠΜ). Αυτοί οι μηχανισμοί θα καλύπτουν το σύνολο της χώρας, θα παρέχουν υπηρεσίες μίας στάσης για τους κοινωνικούς επιχειρηματίες και τις κοινωνικές επιχειρήσεις και θα αναλάβουν τη λειτουργία κέντρου πληροφόρησης για την κοινωνική οικονομία και την κοινωνική επιχειρηματικότητα, όπου θα παρέχονται υπηρεσίες όπως:

- i. Πληροφόρηση, κινητοποίηση, υποστήριξη, coaching και mentoring για δημιουργία και ανάπτυξη τοπικών κοινωνικών συνεταιρισμών.
- ii. Συμβουλευτική στην Κοινωνική Επιχειρηματικότητα, εκπαίδευση και κατάρτιση των μελών των Κοιν.Σ.Επ., υπηρεσίες θερμοκοιτίδας που θα προσφέρουν κοινή επιχειρηματική έδρα, διοικητική και λογιστική υποστήριξη κ.λπ.
- iii. Ανάπτυξη νέων υπηρεσιών και προϊόντων συμπεριλαμβανομένων εκπαιδευτικών πακέτων επιχειρηματικής τεχνογνωσίας τα οποία θα παρέχονται σε υποψήφιους κοινωνικούς επιχειρηματίες και προσέλκυση διάφορων κατηγοριών αποκλεισμένων ή κοινωνικά ευάλωτων ομάδων.
- iv. Παροχή υπηρεσιών εξωτερικών συνεργατών ειδικευμένων στην υποστήριξη επιχειρήσεων, υπηρεσιών δικτύωσης με οργανισμούς και φορείς υποστήριξης της κοινωνικής οικονομίας, υπηρεσίες επένδυσης στην κοινωνική επιχειρηματικότητα και πρόσβασης σε επιχειρηματικές ευκαιρίες.
- v. Υποστήριξη νέων κοινωνικών επιχειρηματιών αναφορικά με τη συμμετοχή τους σε προγράμματα ERASMUS.
- vi. Οργάνωση και λειτουργία fora και pacts.
- vii. Δικτύωση των Κοιν.Σ.Επ. σε τοπικό επίπεδο, καθώς και δημιουργία clusters.
- viii. Οργάνωση διακρατικής συνεργασίας για λογαριασμό μεμονωμένων Κοιν.Σ.Επ.

Οι ΠΜ θα παρέχουν στις Κοιν.Σ.Επ. υποστήριξη, εργαλεία και εκπαίδευση για την ανάπτυξη δεξιοτήτων και ικανοτήτων σε θέματα:

- Εμπέδωσης της κοινωνικής αποστολής και ανάδειξης του κοινωνικού αντίκτυπου από τη λειτουργία της Κοινωνικής Επιχείρησης.
- Ίδρυσης, οργάνωσης και διοίκησης της Κοιν.Σ.Επ.
- Ανάπτυξης πελατολογίου.
- Πρόσβασης σε υπηρεσίες ανάθεσης του δημόσιου τομέα και συμμετοχής σε δημόσιους διαγωνισμούς.
- Πρόσβασης σε διαφορετικές πηγές χρηματοδότησης.
- Υιοθέτησης ή επανάληψης επιτυχημένων επιχειρηματικών μοντέλων.

Παράλληλα, προβλέπονται δύο φάσεις υποστήριξης:

- A. Προκαταρκτική φάση (Pre Start-Up), όπου θα πραγματοποιείται η προσέγγιση, η πληροφόρηση των δυνητικών Κοινωνικών Επιχειρηματιών, η εκπόνηση επιχειρηματικών σχεδίων, η υποστήριξή τους για συμμετοχή σε ERASMUS, η εκπαίδευσή τους σε θέματα κοινωνικής επιχειρηματικότητας, και εάν υπάρχει ανάγκη, σε αντικείμενα της επιχειρηματικής δραστηριότητάς τους,
- B. Φάση έναρξης λειτουργίας της Κοιν.Σ.Επ. (Start-Up), όπου θα παρέχονται υπηρεσίες συμβουλευτικής επιχειρηματικότητας, δικτύωσης μεταξύ κοινωνικών επιχειρήσεων, προμηθευτών και πελατών, προώθησης και προβολής προϊόντων, κατάρτισης μελών και εργαζομένων Κοιν.Σ.Επ., καθώς και υπηρεσίες θερμοκοιτίδας.

- Άξονας δράσης 2: Οικονομική υποστήριξη για την έναρξη δραστηριότητας των Κοιν.Σ.Επ.

Στο δεύτερο άξονα του στρατηγικού σχεδίου προβλέπεται η επιχορήγηση των αρχικών επιχειρηματικών σχεδίων των Κοιν.Σ.Επ., τα οποία αξιολογούνται με βάση:

- (1) Την αξιοπιστία της Κοιν.Σ.Επ. και των μελών της,
- (2) Την αξιοπιστία του Επιχειρηματικού Σχεδίου,
- (3) Την καινοτομία και την ανάπτυξη Νέων Προϊόντων και Υπηρεσιών,
- (4) Τη συμβολή της Κοιν.Σ.Επ. στην Οικονομία και στην Περιφερειακή Ανάπτυξη,
- (5) Τη συμβολή στην ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και τον κοινωνικό αντίκτυπο.

- Άξονας δράσης 3: Χρηματοδοτικά εργαλεία για την ενίσχυση των Κοιν.Σ.Επ.

Στον τρίτο άξονα του στρατηγικού σχεδίου προβλέπονται δύο δράσεις. Η πρώτη αφορά στην αξιοποίηση των επιστρεπτέων επιχορηγήσεων ως συμπληρωματική ενίσχυση των Κοιν.Σ.Επ. στα πρώτα τους βήματα και η δεύτερη στη δημιουργία νέων θεσμικών φορέων, όπως Μικρο-Πιστωτικά Ιδρύματα (Micro Finance Institutions - MFIs), για την παροχή χρηματοδοτικών εργαλείων και υπηρεσιών προς τις Κοιν.Σ.Επ.

➤ *Επικοινωνιακό Σχέδιο Δράσης*

Το έτος 2016 εκπονήθηκε το Επικοινωνιακό Σχέδιο Δράσης για το Θεσμό της Κοινωνικής Οικονομίας και Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας και έχει ως στόχο να ενημερώσει, να ευαισθητοποιήσει και να κινητοποιήσει την ελληνική κοινωνία ως προς τη δημιουργία και τη λειτουργία νέων φορέων κοινωνικής οικονομίας σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο αλλά και ως προς τη στήριξη αυτών. Επιδιώκεται η γνωστοποίηση των ωφελειών της Κοινωνικής Οικονομίας και της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας, στο πλαίσιο ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης της κεντρικής, περιφερειακής και τοπικής διοίκησης, της κοινής γνώμης, των κοινωνικών και οικονομικών εταίρων, των εμπλεκόμενων φορέων και των ωφελούμενων.

Οι γενικοί στόχοι του επικοινωνιακού σχεδίου δράσης αφορούν:

- Στην παρουσίαση του νόμου για την Κοινωνική Οικονομία και των ωφελειών του νέου θεσμικού πλαισίου, καθώς και στη δημιουργία θετικού κλίματος.
- Στην εμπέδωση των εννοιών της κοινωνικής οικονομίας και επιχειρηματικότητας στους φορείς της κεντρικής διοίκησης, της τοπικής αυτοδιοίκησης και των δυνητικά ωφελούμενων ατόμων, καθώς και στο ευρύ κοινό.
- Στην παρουσίαση των ευκαιριών απασχόλησης που δημιουργούνται από την εφαρμογή του νόμου.
- Στην παρουσίαση του ρόλου που μπορούν οι Κοιν.Σ.Επ και γενικότερα οι φορείς της κοινωνικής οικονομίας να διαδραματίσουν για το κοινωνικό σύνολο.
- Στην ανάδειξη του ρόλου της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο ευρύ κοινό και συγκεκριμένα όσον αφορά στις πολιτικές του Υπουργείου Εργασίας

33

Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης για την αντιμετώπιση της ανεργίας, με εστίαση στη δημιουργία ποιοτικών δυνατοτήτων εκπαίδευσης, αναβάθμισης δεξιοτήτων και βιώσιμης απασχόλησης για όλους και γνώμονα την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής, καθώς και στη διασφάλιση της διαφάνειας όσον αφορά στην πρόσβαση στη χρηματοδότηση του ΕΚΤ, δηλαδή οι μηχανισμοί χορήγησης των πόρων του ταμείου να είναι διαφανείς στους δυνητικά ωφελούμενους.

Οι ειδικοί στόχοι του επικοινωνιακού σχεδίου δράσης αφορούν:

- Στην κινητοποίηση των φορέων της κεντρικής και περιφερειακής διοίκησης προκειμένου να καταστούν πολλαπλασιαστές της πληροφόρησης και της ευαισθητοποίησης της κοινωνίας, όσον αφορά στη γνωστοποίηση των βασικών παραμέτρων του θεσμού της Κοινωνικής Οικονομίας και Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας, των ρυθμίσεων του Νόμου και των επιδιωκόμενων στόχων τους.
- Στην πληρέστερη δυνατή ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των ενδιαφερόμενων δυνητικά ωφελούμενων, καθώς και της κοινής γνώμης γενικότερα, σε κεντρικό και περιφερειακό επίπεδο, για το θεσμό της Κοινωνικής Οικονομίας και της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας, το Νόμο και τις υποστηρικτικές ενέργειες για την εφαρμογή του, μέσω της χρήσης ενός επιλεγμένου φάσματος επικοινωνιακών ενεργειών και μέσων προβολής.
- Στην ενεργοποίηση και πληροφόρηση όλων των φορέων και την ενίσχυση της επικοινωνίας και συνεργασίας των εμπλεκόμενων φορέων.
- Στην ενημέρωση και κινητοποίηση των δυνητικών ωφελομένων ώστε να επιτευχθεί η μεγαλύτερη δυνατή συμμετοχή τους σε πρωτοβουλίες κοινωνικής επιχειρηματικής δραστηριότητας.
- Στην προώθηση του θεσμού της κοινωνικής οικονομίας / κοινωνικών επιχειρήσεων και πιο συγκεκριμένα στην πληροφόρηση των κατοίκων τοπικών κοινωνιών και των μελών ευπαθών ομάδων για τις δυνατότητες για απασχόληση και κοινωνική ένταξη που προσφέρει η συμμετοχή στην εφαρμογή του θεσμού της κοινωνικής οικονομίας, καθώς και στην ενημέρωση των φορέων της τοπικής κοινωνίας και οικονομίας για τις δυνατότητες ανάπτυξης που προσφέρει η κοινωνική επιχειρηματικότητα, αλλά και τις

- διεξόδους που προσφέρει ειδικά στην παρούσα δύσκολη περίοδο ύφεσης.
- Στην ενίσχυση της επικοινωνίας και συνεργασίας με φορείς που θα μπορούσαν να συνδράμουν στην ενίσχυση της δημιουργίας και της λειτουργίας των κοινωνικών συνεταιριστικών επιχειρήσεων και φορέων κοινωνικής οικονομίας σε τοπικό επίπεδο.
  - Στην εισαγωγή και ανάπτυξη της έννοιας και του θεσμού της Κοινωνικής Οικονομίας και Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας, με έμφαση στην έννοια της κοινωνικής αλληλεγγύης που εμπεριέχει, με απώτερο στόχο να εμπεδωθεί στη συνείδηση της ελληνικής κοινωνίας και να καταστεί αναπόσπαστο μέρος της κουλτούρας της.
  - Στην ισότιμη προβολή της συμβολής της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του ΕΚΤ για την εφαρμογή του θεσμού, ως μέρους του ευρύτερου σχεδίου για την πραγματική σύγκλιση, την περιφερειακή ανάπτυξη και την κοινωνική συνοχή στις χώρες-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

➤ *Σχέδιο δράσης για την ανάπτυξη του Οικοσυστήματος Κ.Α.Ο.*

Το έτος 2017 εκπονήθηκε έρευνα του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, αναφορικά με την υφιστάμενη κατάσταση της Κ.Α.Ο. στην Ελλάδα, στην οποία ενσωματώνεται το νέο σχέδιο δράσης για την ανάπτυξη του αντίστοιχου οικοσυστήματος για την περίοδο 2017-2023. Σύμφωνα με το σχέδιο δράσης, οι πόροι θα διατεθούν για την ανάπτυξη του τομέα Κ.Α.Ο. προέρχονται κατά κύριο λόγο από το ΕΣΠΑ 2014-2020 αλλά και από άλλες πηγές όπως η Τεχνική Βοήθεια που διαχειρίζεται απευθείας η Ευρωπαϊκή Επιτροπή μέσω της Υπηρεσίας Στήριξης Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων (SRSS). Με βάση την κατανομή των πόρων που έχει γίνει μέχρι σήμερα στο ΕΣΠΑ, για τον Τομέα της Κ.Α.Ο. προβλέπονται πόροι ύψους 161 εκ. € ως αναλύονται στον ακόλουθο πίνακα:

**Προϋπολογισμός των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων του ΕΣΠΑ 2014-2020
για τον Τομέα της Κ.Α.Ο.**

Πηγή	Διαθέσιμος Π/Υ
ΕΠΑΝΕΚ	25.000.000,00€

ΕΠΑΝΑΔ-ΔΒΜ	57.322.635,00€
ΠΕΠ	79.514.919,25€
Σύνολο	161.837.554,25€

Σύμφωνα με την ως άνω έρευνα, διαφαίνεται ότι η κατανομή των πόρων δεν έχει γίνει ισομερώς στα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΠΕΠ) και παρόλο που σε αρκετές περιφέρειες υπάρχουν σημαντικοί πόροι για την ανάπτυξη του τομέα Κ.Α.Ο., σε ορισμένες εξ αυτών οι πόροι δεν φαίνεται να επαρκούν, όπως στις περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας και Δυτικής Μακεδονίας. Βάσει των ευκαιριών που αναδύονται στον τομέα Κ.Α.Ο., η στόχευση των δράσεων υποστήριξης μπορεί να συγκεκριμενοποιηθεί αφενός στην «ανάδευση» του χώρου έτσι ώστε να βγουν στην επιφάνεια υγιείς και φρέσκες δυνάμεις, αφετέρου δε στην υποστήριξη των παραπάνω δυνάμεων έτσι ώστε να γίνουν αυτοδύναμες και κυρίαρχες στο οικοσύστημα.

Για να επιτευχθούν οι παραπάνω στόχοι τα χαρακτηριστικά των προσκλήσεων θα πρέπει να είναι τα ακόλουθα:

- Άνοιγμα των προσκλήσεων / προκηρύξεων σε νέους φορείς (δυνάμεις της εργασίας) χωρίς δεσμεύσεις από το «παλιό σύστημα».
- Σταδιακό χτίσιμο οικοσυστήματος και δομών «από τα κάτω», στη βάση της συνεργατικότητας και της προσφοράς στο κοινωνικό σύνολο.
- Δυνατότητα συνεχούς ανανέωσης των δυνάμεων που συμμετέχουν στο οικοσύστημα για να υπάρχει συνεχής επαφή με το πεδίο και να διατηρείται η λογική της προσφοράς.

Η ανάπτυξη των φορέων υποστήριξης μπορεί να γίνει σε δύο φάσεις. Κατά την πρώτη φάση θα πρέπει να δημιουργηθούν φορείς του πεδίου από δυνάμεις της εργασίας σε συνδυασμό με φορείς που δραστηριοποιούνται ήδη στον τομέα Κ.Α.Ο. Όσον αφορά τη χρηματοδότηση, οι δράσεις των χρηματοδοτικών εργαλείων σχεδιάζονται σε τρεις (3) άξονες. Σε βραχυπρόθεσμο ορίζοντα προβλέπονται:

(α) Δράσεις σε συνεργασία με το Υπουργείο Οικονομίας και Ανάπτυξης για τη δημιουργία διαχωρισμένου λογαριασμού στο Fund of Funds (FoF) – Υποταμείο Κ.Α.Ο. με τα ακόλουθα χαρακτηριστικά:

- Διαχειριστής το ΕΤΕΑΝ (Εθνικό Ταμείο Επιχειρηματικότητας και Ανάπτυξης),
- Ξεχωριστό επενδυτικό συμβούλιο,
- Χρηματοδότηση από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία (ΕΠΑΝΕΚ) ή/και το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση (ΕΠΑΝΑΔ-ΔΒΜ),
- (β) Συνεργασία με φορείς που δραστηριοποιούνται σε ad hoc projects μικροχρηματοδοτήσεων για συμμετοχή με μέρος των κεφαλαίων για χρηματοδότηση ειδικά φορέων Κ.Α.Ο.
- Διαχειριστής ο φορέας (συνήθως σε συνεργασία φορέα με European Investment Fund - EIF),
- Χρηματοδότηση σε συνεργασία με περιφέρειες κυρίως από ΠΕΠ

Πιθανές περιπτώσεις ενδεικτικά:

- Ταμείο ανάπτυξης Δυτικής Μακεδονίας (διερεύνηση συνεργασίας με Περιφέρεια)
- Follow up στο Microstars project στην Κεντρική Μακεδονία (διερεύνηση συνεργασίας με ΚΕΠΑ)
- Project με Περιφέρεια Αττικής (διερεύνηση)
- Project με Περιφέρεια Κρήτης (διερεύνηση και πιθανή συνεργασία με ΠανΚρήτια Συνεταιριστική Τράπεζα)
- Project στην Καρδίτσα (ΑΝΚΑ-Συνεταιριστική Τράπεζα)
- Project με ΑΦΙ (διερεύνηση για συνεργασία και χωρικό προσδιορισμό).

Μεσοπρόθεσμα σχεδιάζεται η σύσταση και η λειτουργία του Ταμείου Κ.Α.Ο. που προβλέπεται από τον Ν.4430/2016 ως Ν.Π.Ι.Δ. Για τον σκοπό αυτό προβλέπεται η:

- Αξιοποίηση εμπειρίας και ανακυκλούμενων πόρων από βραχυπρόθεσμες δράσεις.
- Χρηματοδότηση από:
  - ΕΠΑΝΕΚ
  - ΕΠΑΝΑΔ-ΔΒΜ
  - ΠΕΠ
- Πρόγραμμα Τεχνικής Βοήθειας για την Ανάπτυξη της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας
- Άλλους πόρους της Ε.Ε.
- Εθνικούς πόρους

Επίσης, το πρόγραμμα της Τεχνικής Βοήθειας για την Ανάπτυξη της Κ.ΑΛ.Ο. στην Ελλάδα χρηματοδοτείται από την Ε.Ε. και συντονίζεται από την Υπηρεσία Υποστήριξης Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Το πρόγραμμα έχει τέσσερις (4) βασικούς άξονες που εμπλέκουν τα εξής πεδία:

1. Έρευνα
2. Νομοθεσία
3. Τεχνική Υποστήριξη
4. Εκπαίδευση

Για την περαιτέρω ανάπτυξη και υποστήριξη του τομέα Κ.ΑΛ.Ο., προτείνονται τέσσερις (4) δράσεις, οι οποίες είναι οι εξής:

- Η πρώτη δράση αφορά στο Ταμείο Κοινωνικής Οικονομίας. Το Υπουργείο θα δημιουργήσει ένα Ταμείο Κοινωνικής Οικονομίας, όπως απαιτείται από το νόμο 4430/2016. Το Ταμείο Κοινωνικής Οικονομίας πρόκειται να ξεκινήσει το 2018. Υπάρχει μια «παλέτα» χρηματοπιστωτικών εργαλείων που μπορούν να ληφθούν υπόψη για το σχεδιασμό αυτού του Ταμείου. Ήδη πραγματοποιήθηκε ένα εργαστήριο στο οποίο περιγράφηκαν τα απαιτούμενα βήματα για το σχεδιασμό του Ταμείου και εξετάστηκαν αρκετά case studies από τη διεθνή εμπειρία. Στο εργαστήριο εκτός από τα εμπλεκόμενα πρόσωπα από το Υπουργείο συμμετείχαν και έμπειρα άτομα από το ΕΤΕΑΝ, τον ακαδημαϊκό χώρο και την Τοπική Αυτοδιοίκηση. Για τις ανάγκες αυτού του εργαστηρίου δημιουργήθηκε το πρώτο υλικό σε μορφή pre-reading, το οποίο περιλαμβάνει καλές πρακτικές και περιπτώσεις που μελετήθηκαν στη διάρκεια του εργαστηρίου.
- Η δεύτερη δράση αφορά στην ανάπτυξη πλαισίου μέτρησης του Κοινωνικού Αντίκτυπου. Η δράση θα παράσχει στις ελληνικές αρχές μια ολοκληρωμένη μεθοδολογία αξιολόγησης του κοινωνικού αντίκτυπου και το σχετικό εργαλείο σε μορφή ηλεκτρονικού ερωτηματολογίου, προκειμένου να διευκολυνθούν τόσο οι ελληνικές αρχές όσο και οι φορείς Κ.ΑΛ.Ο. να αναδείξουν τον θετικό αντίκτυπό τους στην κοινωνία μέσα από τις δραστηριότητές τους. Η μεθοδολογία όσο και το εργαλείο θα στηριχθούν σε επιτυχημένα μοντέλα που έχουν ήδη αναπτύξει διεθνείς οργανισμοί.
- Η τρίτη δράση αφορά στη δημιουργία δομημένης κατάρτισης για τους φορείς

Κ.ΑΛ.Ο. Η δράση θα συγκεντρώσει και θα αξιολογήσει τις καλύτερες και αποτελεσματικότερες πρακτικές για την εκπαίδευση των φορέων Κ.ΑΛ.Ο. από διάφορες χώρες και παρόχους. Σύμφωνα και με τις εξειδικευμένες ανάγκες που θα αναδείξει η έρευνα της Χαρτογράφησης και Ανάλυσης των Αναγκών το έργο θα προτείνει εκπαιδευτικά προγράμματα σε συνεργασία με φορείς επίσημης και άτυπης εκπαίδευσης, νέα προγράμματα σπουδών, διευκόλυνση συμπράξεων μεταξύ πανεπιστημίων και ιδιωτικού τομέα για μεταφορά γνώσης και εναρμόνιση των συστημάτων διαπίστευσης. Η σημερινή κατάσταση της Κ.ΑΛ.Ο. ως προς την εκπαίδευση και την κατάρτιση είναι μάλλον περιορισμένη στην Ελλάδα. Δεν υπάρχουν διαπιστευμένοι εκπαιδευτές, ενώ τα περισσότερα από τα προσφερόμενα εκπαιδευτικά προγράμματα επικεντρώνονται στην ανάπτυξη γενικών επιχειρησιακών δεξιοτήτων.

- Η τέταρτη δράση αφορά στον σχεδιασμό των Περιφερειακών Κέντρων Στήριξης. Δεδομένης της πρόσκλησης για τη δημιουργία Περιφερειακών Κέντρων Στήριξης που θα δημοσιεύσει το Υπουργείο, το έργο θα υποστηρίξει τη διαδικασία αυτή παραδίδοντας συστάσεις για τη λειτουργία και τις προτεινόμενες παροχές υπηρεσιών που αυτά θα έχουν. Οι συστάσεις αυτές θα βασίζονται στον σχεδιασμό του Υπουργείου, στις ανάγκες που προκύπτουν από την έρευνα της Χαρτογράφησης αλλά και σε επιτυχημένα μοντέλα υποστήριξης των φορέων Κ.ΑΛ.Ο. από τη διεθνή εμπειρία.

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι πλέον αναπτύσσεται και μια συστημική παρέμβαση που χρηματοδοτείται από το Ε.Π. Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού και Δια Βίου Μάθηση και δικαιούχος της Δράσης «Συστημική Παρέμβαση 5: Κοινωνική Οικονομία και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα» είναι η Υποδιεύθυνση Ι της Επιτελικής Δομής ΕΣΠΑ του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, Τομέας Απασχόλησης και Κοινωνικής Οικονομίας. Το αντικείμενο των δράσεων της συστημικής παρέμβασης περιλαμβάνει τα εξής:

- Δέσμη Δράσεων 1: Προώθηση της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας στην τυπική και μη τυπική εκπαίδευση και στην επαγγελματική κατάρτιση.
- Δέσμη Δράσεων 2: Αξιοποίηση Δημοσίων Συμβάσεων Κοινωνικής Αναφοράς.
- Δέσμη Δράσεων 3: Σύστημα Χορήγησης Κινήτρων για τη δημιουργία και

Λειτουργία φορέων Κ.Α.Ο.

- ο Δέσμη Δράσεων 4: Εθνικό Επικοινωνιακό Σχέδιο προβολής Κ.Α.Ο.
- ο Δέσμη Δράσεων 5: Εθνικό Θεματικό Δίκτυο Κ.Α.Ο.
- ο Δέσμη Δράσεων 6: Περιφερειακός Σχεδιασμός της Κ.Α.Ο.

2.2 ΦΟΡΕΙΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Τα τελευταία χρόνια, υπάρχει σημαντική αύξηση του αριθμού και του είδους των φορέων που έχουν ως στόχο την υποστήριξη των νεοφυών φορέων της Κ.Α.Ο. στην Ελλάδα, και σε αυτούς συμπεριλαμβάνονται, οι πάροχοι διαφόρων μορφών χρηματοδότησης, οι χώροι εργασίας ή οι συνεργατικοί χώροι, οι πάροχοι επιχειρηματικών συμβουλών, οι θερμοκοιτίδες επιχειρήσεων (incubators) και τα προγράμματα επιτάχυνσης της επιχειρηματικής δραστηριότητας (accelerators), τα δίκτυα και οι εμπορικές ενώσεις. Οι φορείς αυτοί είναι είτε εγχώριοι με επίσημο ή άτυπο καθεστώς, ή μέλη διεθνών δικτύων, όπως η Ashoka Greece και το Impact Hub Athens. Επίσης, μπορεί να χρηματοδοτούνται από το κράτος ή ανεξάρτητα από αυτό. Ορισμένοι δε είναι οι ίδιοι φορείς της Κ.Α.Ο., ενώ πολλοί εξ αυτών είναι μέρος του ευρύτερου τομέα της κοινωνικής οικονομίας, π.χ. μη κρατικοί και μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί, ενώ μια μειοψηφία αυτών ανήκουν στον ιδιωτικό και τον δημόσιο τομέα. Είναι προφανές ότι το υποστηρικτικό «οικοσύστημα» της Κ.Α.Ο. αναπτύσσεται ραγδαία. Στην παρούσα φάση δεν υπάρχουν ωστόσο επαρκή στοιχεία σχετικά με το αν οι υφιστάμενες υποστηρικτικές δομές είναι κατάλληλες για τον σκοπό ή αν προσφέρουν επαρκή υποστήριξη στους φορείς της Κ.Α.Ο.

Τα είδη των φορέων που υποστηρίζουν την Κ.Α.Ο. μπορούν να κατηγοριοποιηθούν με βάση τις κύριες δραστηριότητες και τις υπηρεσίες τις οποίες παρέχουν, ή με βάση την ταυτότητα/το καθεστώς τους, είτε σύμφωνα με τον νόμο είτε σύμφωνα με το καταστατικό τους. Σημειώνεται ότι ενώ κάποιοι φορείς είναι αποκλειστικά επικεντρωμένοι στον τομέα της Κ.Α.Ο., άλλοι παρέχουν τις υπηρεσίες τους σε κάθε είδους επιχειρήσεις και φορείς του τομέα της κοινωνικής οικονομίας.

Με βάση το καθεστώς ή/και την ταυτότητα τους, οι βασικοί τύποι των φορέων που υποστηρίζουν την Κ.Α.Ο. στην Ελλάδα μπορούν να ενταχθούν στις εξής 40

κατηγορίες:

- Υποστήριξη της ανάπτυξης των κοινωνικών επιχειρήσεων: θερμοκοιτίδες επιχειρήσεων (incubators), προγράμματα επιτάχυνσης της επιχειρηματικής δραστηριότητας (accelerators) και χώροι εργασίας.
- Φορείς που παρέχουν υπηρεσίες χρηματοδότησης και επενδύσεων με κοινωνικό αντίκτυπο.
- Εκπαιδευτικά και ερευνητικά ιδρύματα.
- Τοπικά και παγκόσμια δίκτυα.
- Φορείς παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών και διαμόρφωσης πολιτικής.
- Εμπορικά επιμελητήρια, βιομηχανικές ενώσεις και φορείς παροχής επιχειρηματικών συμβουλών.
- Υποστηρικτικές δομές της κυβέρνησης και της τοπικής αυτοδιοίκησης.

Τα βασικά είδη υπηρεσιών που παρέχουν αυτοί οι φορείς είναι:

- Ευαισθητοποίηση.
- Υποστηρικτικές υπηρεσίες κατάρτισης επιχειρηματικών σχεδίων.
- Υποστηρικτικές υπηρεσίες κατάρτισης σχεδίου κοινωνικού αντικτύπου.
- Πρόσβαση σε χρηματοδότηση.
- Χρηματοδότηση κεφαλαίου εκκίνησης.
- Επενδύσεις με κοινωνικό αντίκτυπο.
- Χρηματοδότηση λειτουργιών.
- Χρηματοδότηση της ανάπτυξης της επιχείρησης.
- Εκπαιδευτικά προγράμματα, περιεχόμενο και μεθοδολογία.
- Διευκόλυνση εισόδου στην αγορά.
- Διαμόρφωση πολιτικής.
- Υποστηρικτικές υπηρεσίες ένταξης ατόμων προερχομένων από κοινωνικά ευπαθείς ομάδες.
- Υποστηρικτικές υπηρεσίες βιώσιμης ανάπτυξης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 - ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ⁶

3.1 ΕΝΕΡΓΟΙ ΦΟΡΕΙΣ Κ.ΑΛ.Ο.

Το σύνολο των εγγεγραμμένων φορέων στο Μητρώο Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας και στο Ειδικό Μητρώο Άλλων Φορέων Κοινωνικής Οικονομίας, σύμφωνα με στοιχεία του Τμήματος Γενικού Μητρώου Φορέων Κ.ΑΛ.Ο. της Διεύθυνσης Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας της Ειδικής Γραμματείας Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας του Υπουργείου Εργασίας Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης κατά το έτος 2013 ανερχόταν σε 372 φορείς, το έτος 2014 σε 585 φορείς, το έτος 2015 σε 714 φορείς και το έτος 2016 σε 907 φορείς. Από την εγγραφή της πρώτης Κοινωνικής Συνεταιριστικής Επιχείρησης στο Γενικό Μητρώο Κοινωνικής Οικονομίας, που πραγματοποιήθηκε στις 29/05/2012, έως και τις 31/10/2016 όπου αντικαταστάθηκε ο Ν.4019/2011, η εικόνα του Γενικού Μητρώου Κοινωνικής Οικονομίας ήταν η ακόλουθη:

Εικόνα Γενικού Μητρώου Κοινωνικής Οικονομίας έως 31/10/2016

Έτος εγγραφής	Έγγραφες στο Μητρώο	εκ των οποίων διαγράφηκαν	Εγγεγραμμένοι Φορείς
2012	116	48	68
2013	272	135	137
2014	326	146	180
2015	259	32	227
2016	252	17	235
Σύνολο	1225	378	847

Από την έναρξη ισχύος του Ν.4430/2016 (31/10/2016), λαμβάνουν χώρα τόσο εγγραφές νέων Φορέων (Κοιν.Σ.Επ., Συν.Εργαζομένων, Άλλοι Φορείς) όσο και μεταπτώσεις των ήδη εγγεγραμμένων Φορέων στο Μητρώο του Ν.4019/2011, ήτοι επανεγγραφές μετά από αίτησή τους στο Γενικό Μητρώο Φορέων Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας του Ν.4430/2016. Στον ακόλουθο πίνακα αποτυπώνεται η εικόνα του Γενικού Μητρώου Φορέων Κ.ΑΛ.Ο. στις 31/8/2017:

⁶ Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Action Plan for Social Entrepreneurship"- - Deliverable 3.2.1: Analytical Study of the Current Situation, Θεσσαλονίκη, 2018, σελ. 52 επ.

Εικόνα Γενικού Μητρώου Φορέων Κ.ΑΛ.Ο. έως 31/08/2017

	Σύνολο	εκ των οποίων διαγράφηκαν	Εγγεγραμμένοι Φορείς
Εγγραφές νέων Φορέων	206	1	205
Μετάπτωση στο νέο θεσμικό πλαίσιο (επανεγγραφές υφιστάμενων Φορέων)	91	0	91
Συνολικές εγγραφές	297	1	296

Από την έναρξη λειτουργίας της Διεύθυνσης Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας στις 16/03/2017 μέχρι και τις 31/08/2017 έχουν υποβληθεί 2.211 αιτήματα Φορέων και πολιτών. Οι αιτήσεις αφορούν:

1. Έγγραφή νέων φορέων στο Μητρώο.
2. Μετάπτωση υφιστάμενων φορέων στο νέο Μητρώο.
3. Τροποποιήσεις Καταστατικού, Οργάνου Διοίκησης ή λοιπών στοιχείων.
4. Χορήγηση βεβαιώσεων (μη λύσης, τροποποιήσεων, σύνθεσης οργάνου διοίκησης).
5. Χορήγηση Πιστοποιητικού Μέλους.
6. Διαγραφή φορέων από το Μητρώο.
7. Λοιπές αιτήσεις (χορήγηση αντιγράφων, παροχή πληροφοριών κ.α.).

Σύμφωνα με τις ετήσιες εκθέσεις που υποβάλουν οι φορείς Κ.ΑΛ.Ο. στο Μητρώο διαπιστώνεται συνεχής αύξηση του αριθμού των ενεργών φορέων, όπως αποτυπώνεται στο κάτωθι διάγραμμα:

Αριθμός ενεργών φορέων Κ.Α.Λ.Ο. των ετών 2012-2015

Κατά το έτος 2012 οι φορείς Κ.Α.Λ.Ο. που υπέβαλαν ετήσια έκθεση ανέρχονταν σε 3, το έτος 2013 σε 47, το έτος 2014 σε 216 και το έτος 2015 σε 283 φορείς. Διευκρινίζεται ότι οι ετήσιες εκθέσεις παρέχουν στοιχεία του προηγούμενου έτους από το έτος υποβολής. Θα πρέπει, επίσης, να σημειωθεί ότι τα ανωτέρω στοιχεία δε συνεπάγονται ότι δεν υπάρχουν ενεργοί φορείς μεταξύ των φορέων Κ.Α.Λ.Ο. που δεν έχουν υποβάλει ετήσια έκθεση στο σχετικό Μητρώο.

3.2 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΦΟΡΕΩΝ Κ.Α.Λ.Ο.

Σύμφωνα με διαθέσιμα στοιχεία του έτους 2015, η κατανομή των ενεργών φορέων Κ.Α.Λ.Ο. στις περιφέρειες της χώρας δεν είναι ομοιόμορφη. Μεγαλύτερη συγκέντρωση ενεργών φορέων Κ.Α.Λ.Ο. παρατηρείται στην περιφέρεια Αττικής, στην οποία λειτουργούν το 45% του συνόλου των ενεργών φορέων, και ακολουθούν οι περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας με ποσοστό 11%, Θεσσαλίας με ποσοστό 9% και Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης με ποσοστό 8%. Η μικρότερη συγκέντρωση ενεργών φορέων Κ.Α.Λ.Ο. διαπιστώνεται στις περιφέρειες Κρήτης και Πελοποννήσου με ποσοστό της τάξεως του 6%, ενώ οι περιφέρειες Δυτικής Ελλάδας και Νοτίου Αιγαίου εμφανίζουν ποσοστά 4%. Η παρουσία ενεργών φορέων Κ.Α.Λ.Ο. στις υπόλοιπες περιφέρειες της χώρας είναι σημαντικά περιορισμένη.

Η ανωτέρω κατανομή των φορέων σχετίζεται με τα πληθυσμιακά χαρακτηριστικά των περιφερειών της χώρας, με κάποιες ωστόσο διαφοροποιήσεις. Η Περιφέρεια Αττικής εμφανίζεται ενισχυμένη κατά 10 μονάδες πέρα του ποσοστού του 35% που αντιστοιχεί στον πληθυσμό της περιφέρειας, λόγω των δυνατοτήτων και ευκαιριών⁴⁴

που δίνονται στην πρωτεύουσα της χώρας, καθώς και της ευκολότερης πρόσβασης στην ενημέρωση για τον τομέα της Κ.ΑΛ.Ο. Από την άλλη πλευρά, η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας υπολείπεται του πληθυσμού που κατοικεί στα όριά της (17% της επικράτειας) κατά 5 ποσοστιαίες μονάδες. Θετική εικόνα παρατηρείται στις Περιφέρειες Θεσσαλίας και Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης, στις οποίες η συγκέντρωση των φορέων Κ.ΑΛ.Ο. υπερβαίνει σημαντικά την πληθυσμιακή τους συγκέντρωση (6,8% και 5,6% της επικράτειας αντίστοιχα), γεγονός που οφείλεται στη δυνατότητα πρόσβασης των τοπικών φορέων Κ.ΑΛ.Ο. σε χρηματοδοτικά εργαλεία και στην κατάλληλη αξιοποίησή τους, στη δυνατότητα τραπεζικού δανεισμού από τοπικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, καθώς και στην ανεπτυγμένη συνεταιριστική συνείδηση και την κουλτούρα σε θέματα κοινωνικής αλληλεγγύης των εν λόγω τοπικών κοινωνιών.

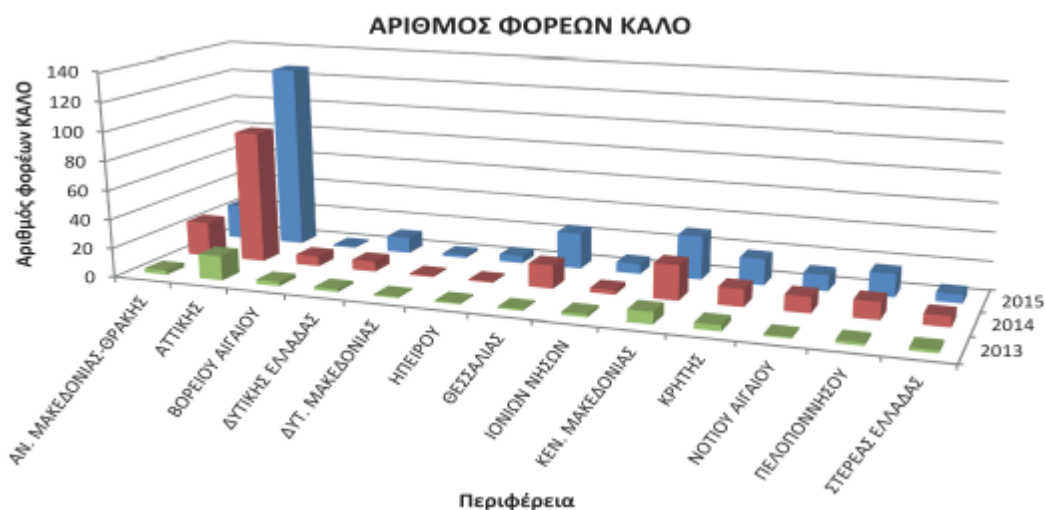
Αντιθέτως, η ανάπτυξη του τομέα της Κ.ΑΛ.Ο. στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας παρουσιάζει σημαντική υστέρηση, καθώς το ποσοστό των φορέων πανελλαδικά είναι υποδιπλάσιο της πληθυσμιακής κατανομής (2% έναντι 5%). Γενικότερα, θα μπορούσε να σημειωθεί ότι η υστέρηση κάποιων περιφερειών της χώρας αναφορικά με την ανάπτυξη του τομέα της Κ.ΑΛ.Ο., πιθανώς να οφείλεται στις μεγαλύτερες δυνατότητες και ευκαιρίες που δίνονται στην πρωτεύουσα της χώρας σε σχέση με την ευρύτερη περιφέρεια, στην ευκολότερη πρόσβαση στην ενημέρωση για τον τομέα, καθώς και στον μεγαλύτερο βαθμό ανάπτυξης της συνεταιριστικής συνείδησης και της κουλτούρας σε θέματα αλληλεγγύης στην πρωτεύουσα.

Τα ανωτέρω στοιχεία αποτυπώνονται στα κάτωθι διαγράμματα:

Περιφερειακή κατανομή ενεργών φορέων Κ.Α.Ο. στις περιφέρειες της χώρας το έτος 2015

Εξέλιξη του αριθμού των ενεργών φορέων Κ.Α.Ο. στις περιφέρειες της χώρας τα έτη 2013-2015

Σύμφωνα με την κατηγοριοποίηση που προβλέπει ο Ν. 4019/2016, οι φορείς Κ.Α.Ο. διαχωρίζονται σε: (α) Κοινωνικοί Συνεταιρισμοί Περιορισμένης Ευθύνης, (β) Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις Ένταξης, (γ) Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις Κοινωνικής Φροντίδας και (δ) Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις

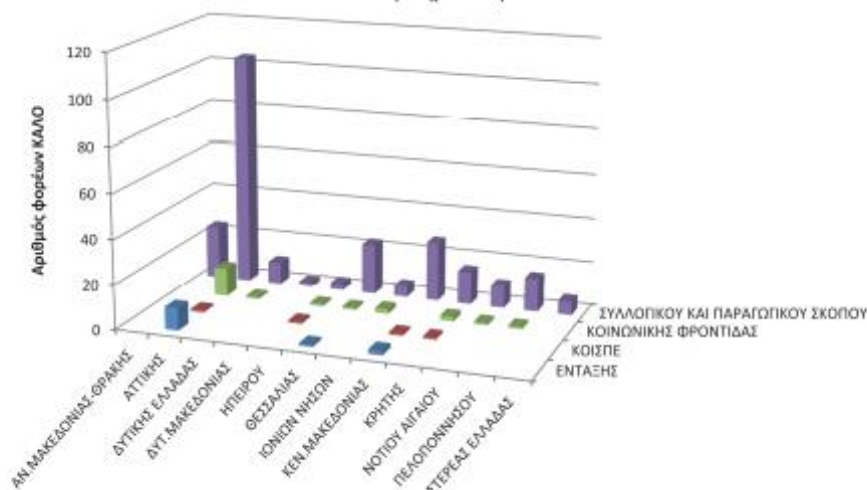
46

Συλλογικού και Παραγωγικού Σκοπού. Οι φορείς Κ.Α.Λ.Ο. είναι εγγεγραμμένοι μέχρι και σήμερα στο σχετικό Μητρώο με την ανωτέρω κατηγοριοποίηση.

Ειδικότερα, η κατανομή των ενεργών φορέων Κ.Α.Λ.Ο. ανά κατηγορία επιχείρησης στις περιφέρειες της χώρας για το έτος 2015 είναι η ακόλουθη:

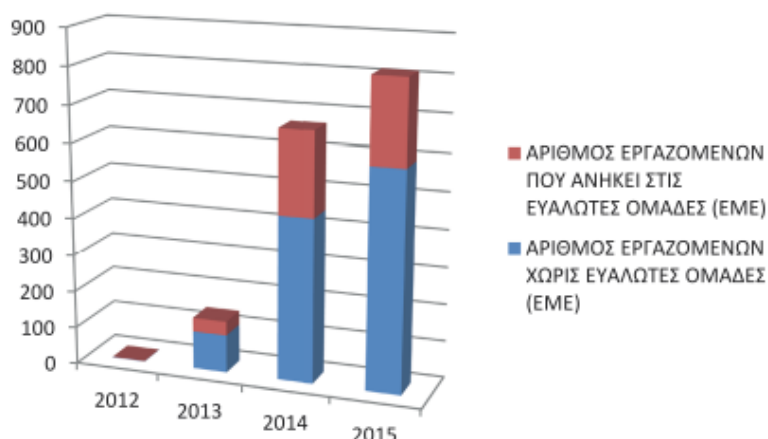
Κατανομή των ενεργών φορέων Κ.Α.Λ.Ο. ανά κατηγορία στις περιφέρειες της χώρας για το έτος 2015

3.3 ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΦΟΡΕΩΝ Κ.Α.Λ.Ο.

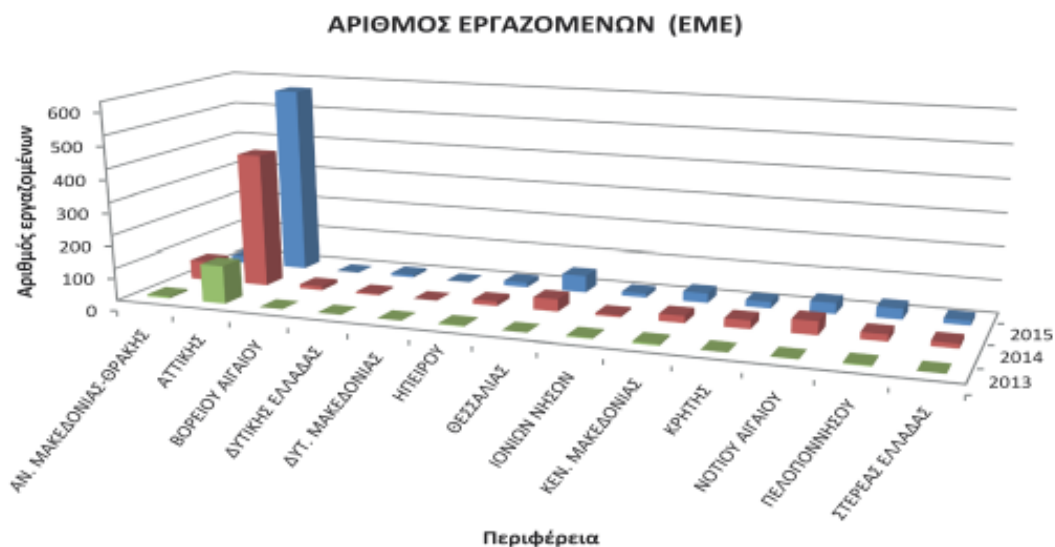
Ο αριθμός των εργαζομένων στους φορείς Κ.Α.Λ.Ο. αυξάνεται παράλληλα με την αύξηση του αριθμού των φορέων. Ειδικότερα, ενώ κατά το έτος 2012 υπήρχε μόνο ένας εργαζόμενος σε φορέα Κ.Α.Λ.Ο. (ο οποίος δεν ανήκε σε ευάλωτη ομάδα), κατά το έτος 2013 οι εργαζόμενοι στους φορείς Κ.Α.Λ.Ο. ανέρχονταν στους 139 (εκ των οποίων οι 37 ανήκαν σε ευάλωτες ομάδες), κατά το έτος 2014 καταγράφηκαν 666 εργαζόμενοι (εκ των οποίων οι 224 ανήκαν σε ευάλωτες ομάδες) και κατά το έτος 2015 οι εργαζόμενοι στους φορείς Κ.Α.Λ.Ο. ανέρχονταν στους 813 (αν και οι εργαζόμενοι που προέρχονταν από ευάλωτες ομάδες παρέμειναν σταθεροί στους 224). Τα ανωτέρω στοιχεία παρουσιάζονται στο επόμενο διάγραμμα:

Αριθμός εργαζομένων σε ενεργούς φορείς Κ.Α.Λ.Ο. τα έτη 2012-2015

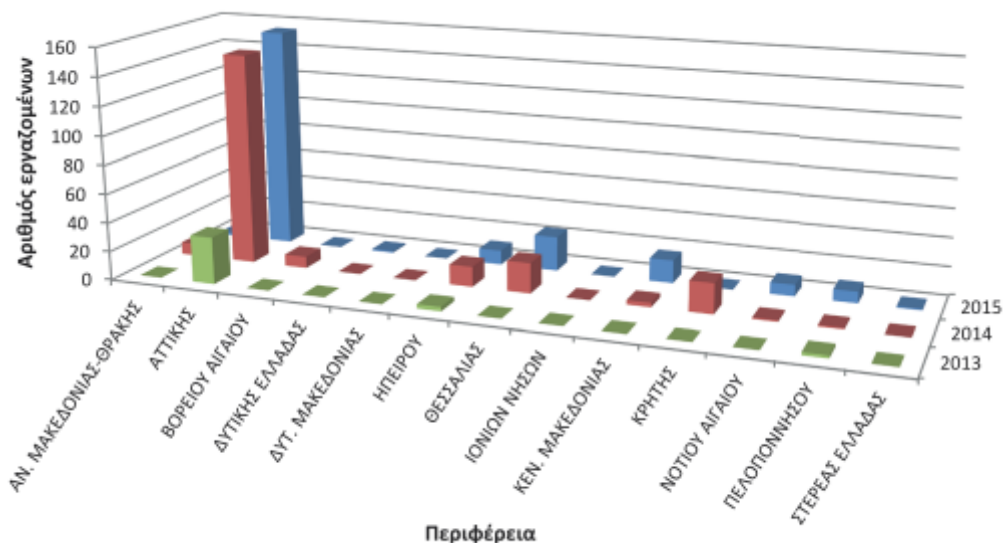

Στα διαγράμματα που ακολουθούν αποτυπώνεται η περιφερειακή κατανομή των εργαζομένων σε ενεργούς φορείς Κ.Α.Λ.Ο., καθώς και η περιφερειακή κατανομή των εργαζομένων από ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού κατά τα έτη 2013-2015:

Περιφερειακή κατανομή των εργαζομένων σε ενεργούς φορείς Κ.Α.Λ.Ο. τα έτη 2013-2015

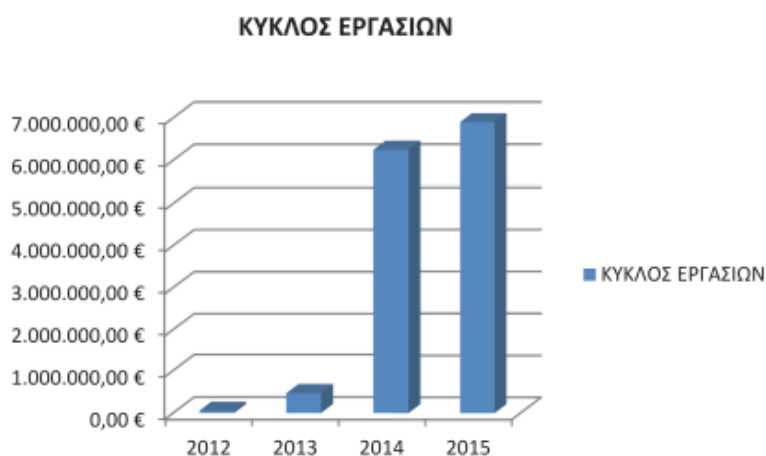
Περιφερειακή κατανομή των εργαζομένων από ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού (ΕΜΕ) τα έτη 2013-2015

3.4 ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΦΟΡΕΩΝ Κ.ΑΛ.Ο.

Όσον αφορά την εξέλιξη της χρηματοοικονομικής κατάστασης των ενεργών φορέων Κ.ΑΛ.Ο., το έτος 2012 ο συνολικός κύκλος εργασιών τους ανήλθε στα 50 χιλ. €, κατά το έτος 2013 αυξήθηκε στα 463 χιλ. €, το έτος 2014 εκτινάχθηκε στα 6,2 εκ. € και το έτος 2015 διαμορφώθηκε στα 6,9 εκ. €. Τα ως άνω στοιχεία εμφανίζονται στο κάτωθι διάγραμμα:

Συνολικός κύκλος εργασιών των ενεργών φορέων Κ.ΑΛ.Ο. κατά τα έτη 2012-2015

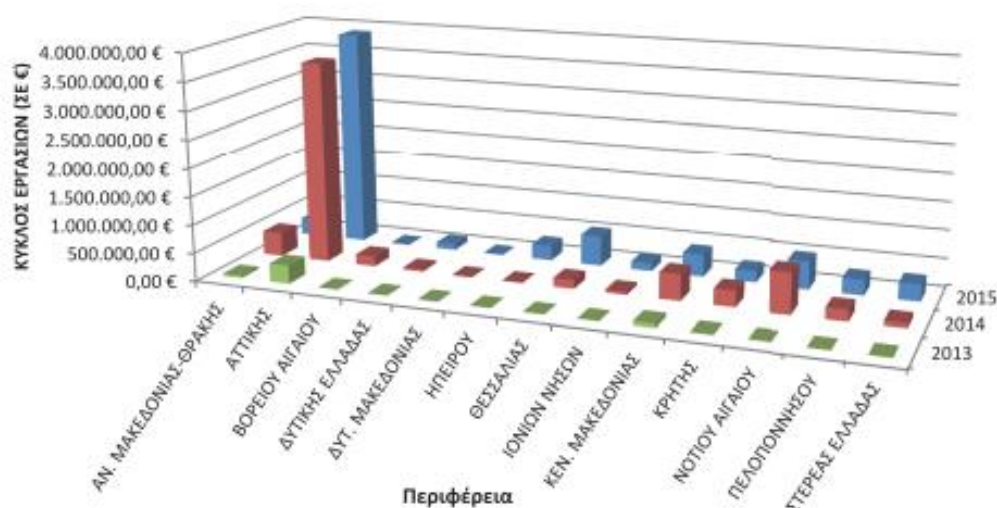

Η κατανομή του κύκλου εργασιών στους ενεργούς φορείς Κ.Α.Λ.Ο. για τα έτη 2013-2015 και ο συνολικός κύκλος εργασιών των ενεργών φορέων Κ.Α.Λ.Ο. για τα έτη 2013-2015 ανά περιφέρεια παρουσιάζονται στα ακόλουθα διαγράμματα:

Κατανομή κύκλου εργασιών στους ενεργούς φορείς Κ.Α.Λ.Ο. για τα έτη 2013-2015

Συνολικός κύκλος εργασιών των ενεργών φορέων Κ.Α.Λ.Ο. για τα έτη 2013-2015 ανά περιφέρεια

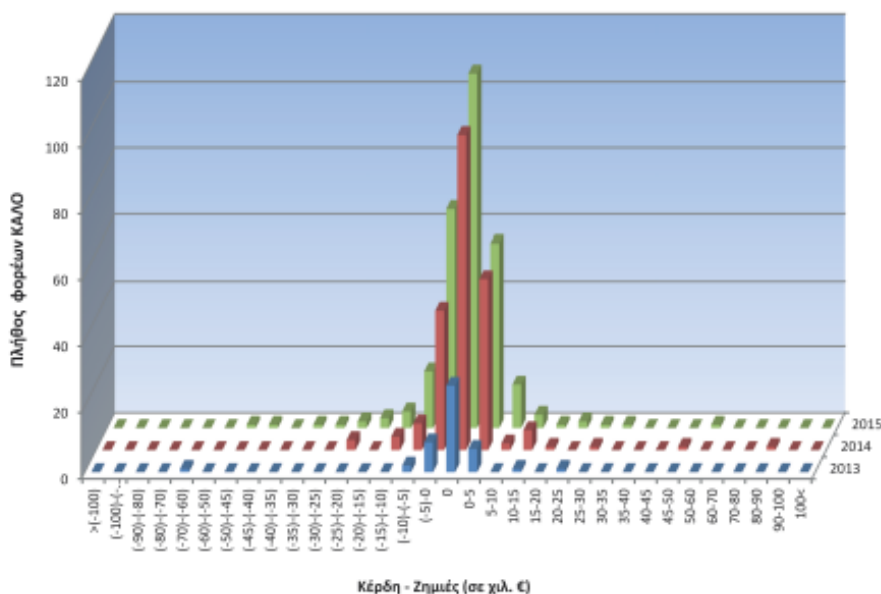

Από το ανωτέρω διάγραμμα παρατηρείται ότι ο κύκλος εργασιών των ενεργών φορέων Κ.Α.Λ.Ο. στην Περιφέρεια Αττικής έχει σταθεροποιηθεί μεταξύ των ετών

2014 και 2015, ενώ σε αρκετές περιφέρειες όπως στις Περιφέρειες Θεσσαλίας, Ηπείρου, Ιονίων Νήσων και Στερεάς Ελλάδας παρουσιάζει ανοδικές τάσεις. Αντιθέτως, σε ορισμένες περιφέρειες όπως στις Περιφέρειες Νοτίου Αιγαίου, Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης και Κρήτης διαπιστώνεται πτώση του κύκλου εργασιών.

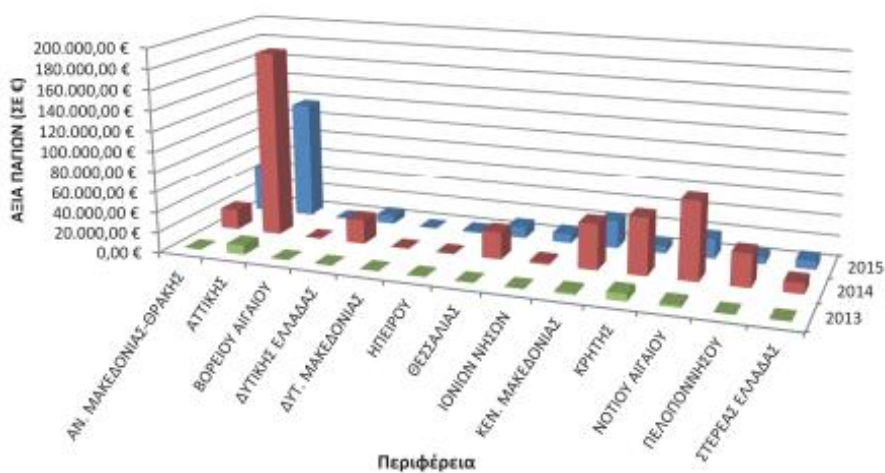
Οι φορείς Κ.ΑΛ.Ο. στην πλειοψηφία τους δεν εμφανίζουν σημαντικά κέρδη ή ζημιές ώστε να προκύπτει ότι τα έσοδα είτε υπερκαλύπτουν ελαφρά τα έξοδα, είτε υπάρχουν μικρές ζημιές. Συγκεκριμένα, παρατηρείται ότι παρόλο που το έτος 2015 τα έσοδα των φορέων ανήλθαν στα 6,9 εκ. €, τα έξοδά τους τα υπερκάλυψαν κατά 166 χιλ. €. Λαμβάνοντας ως δεδομένο ότι το ελάχιστο ετήσιο κόστος ανά εργαζόμενο πλήρους απασχόλησης διαμορφώνεται περίπου στα 12 χιλ. €, θα μπορούσε να συναχθεί ότι σημαντικό μέρος των εργαζομένων στους φορείς Κ.ΑΛ.Ο. απασχολούνται με άτυπες μορφές εργασίας (χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι το έτος 2014 τα έσοδα των φορέων δεν επαρκούσαν για να καλύψουν το μισθολογικό κόστος των εργαζομένων που έφτανε τα 8 εκ. €. Το ίδιο συνέβη και το έτος 2015 όπου τα έσοδα, επίσης, υπολείπονταν του μισθολογικού κόστους με 6,9 εκ. € έσοδα έναντι 9,7 εκ. € εκτιμώμενου μισθολογικού κόστους). Τα ανωτέρω αναδεικνύουν το πρώιμο στάδιο ανάπτυξης του οικοσυστήματος της Κ.ΑΛ.Ο. και την ανάγκη για βελτίωση της βιωσιμότητας των φορέων της. Στο επόμενο διάγραμμα εμφανίζεται ο αριθμός των ενεργών φορέων Κ.ΑΛ.Ο. που είχαν κέρδη και ζημιές κατά τα έτη 2013 έως και 2015:

Αριθμός ενεργών φορέων Κ.ΑΛ.Ο. που είχαν κέρδη και ζημιές κατά τα έτη 2013-2015

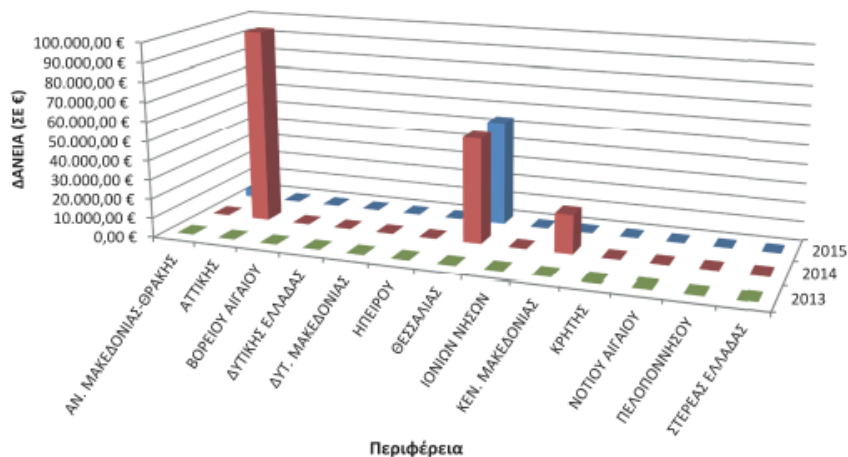
Η αξία των παγίων των ενεργών φορέων Κ.ΑΛ.Ο. στις περιφέρειες της χώρας για το χρονικό διάστημα μεταξύ των ετών 2013-2015 παρουσιάζεται στο κάτωθι διάγραμμα:

Συνολική αξία των παγίων των ενεργών φορέων Κ.ΑΛ.Ο. των ετών 2013-2015 στις περιφέρειες της χώρας

Αναφορικά με τα συνολικά δανειακά κεφάλαια που άντλησαν οι ενεργοί φορείς Κ.ΑΛ.Ο. κατά τα έτη 2013-2015 από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα της χώρας, αυτά απεικονίζονται στο ακόλουθο διάγραμμα:

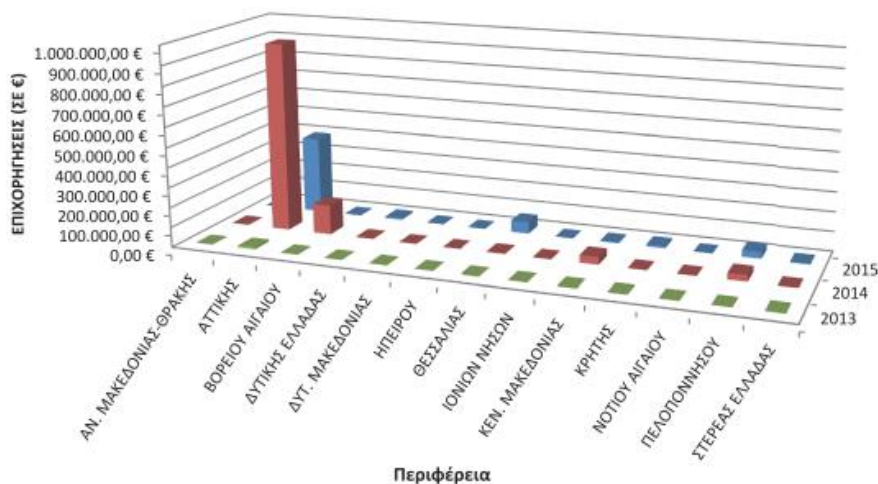
Συνολικά δανειακά κεφάλαια που άντλησαν οι ενεργοί φορείς Κ.Α.Ο. τα έτη 2013-2015

Τα ποσά των δανειακών κεφαλαίων που εμφανίζονται τα έτη 2014 και 2015 είναι ιδιαίτερα μικρά, συγκριτικά με το μέγεθος του κύκλου εργασιών του τομέα της Κ.Α.Ο., γεγονός που αναδεικνύει την αδυναμία των τραπεζικών ιδρυμάτων να παράσχουν τα αναγκαία κεφάλαια στους φορείς, προκειμένου να προχωρήσουν σε παραγωγικές επενδύσεις. Ως εκ τούτου, υπάρχει σημαντική ανάγκη παροχής χρηματοδοτικών εργαλείων στους φορείς Κ.Α.Ο. ώστε να καλυφθεί το κενό της αγοράς. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η Περιφέρεια Θεσσαλίας, στην οποία έχουν παρασχεθεί δανειακά κεφάλαια σε φορείς Κ.Α.Ο, σε αντίθεση με την υπόλοιπη επικράτεια.

Οι επιχορηγήσεις που έχουν δοθεί στους ενεργούς φορείς Κ.Α.Ο. κατά τα έτη 2013 έως 2015 στις περιφέρειες της χώρας εμφανίζονται στο κάτωθι διάγραμμα:

Επιχορηγήσεις στους ενεργούς φορείς Κ.ΑΛ.Ο. τα έτη 2013-2015 ανά περιφέρεια

Από το ανωτέρω διάγραμμα προκύπτει ότι σημαντικά ποσά έχουν χορηγηθεί σε φορείς της Περιφέρειας Αττικής (ύψους 950 χιλ. € το έτος 2014 και 390 χιλ. € το έτος 2015). Μικρότερα ποσά έχουν χορηγηθεί σε φορείς των περιφερειών Βορείου Αιγαίου κατά το έτος 2014, Θεσσαλίας κατά το έτος 2015, Κεντρικής Μακεδονίας κατά το έτος 2014 και Πελοποννήσου κατά τα έτη 2014 και 2015.

Τέλος, οι λοιπές επιχορηγήσεις που έχουν χορηγηθεί στους ενεργούς φορείς Κ.ΑΛ.Ο. κατά τα έτη 2013 έως 2015 στις περιφέρειες της χώρας παρουσιάζονται στο επόμενο διάγραμμα:

Λοιπές επιχορηγήσεις στους ενεργούς φορείς Κ.Α.Λ.Ο. τα έτη 2013-2015 ανά περιφέρεια

3.5 ΚΛΑΔΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΦΟΡΕΩΝ Κ.Α.Λ.Ο.

Ο αριθμός των Κοιν.Σ.Επ. που είχαν καταγραφεί στο Μητρώο Κοινωνικής Οικονομίας μέχρι και το έτος 2016 ανήλθε στις 1.167 εκ των οποίων 303 έχουν ήδη διαγραφεί. Από το σύνολο των καταγεγραμμένων Κοιν.Σ.Επ. 35 εντάσσονται στην κατηγορία Ένταξης, 118 στην κατηγορία Κοινωνικής Φροντίδας και η συντριπτική πλειοψηφία με αριθμό 1.014 ανήκουν στην κατηγορία Συλλογικού και Παραγωγικού σκοπού. Η κατανομή των ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. ανά περιφέρεια της χώρας για το έτος 2016 είναι η ακόλουθη:

Αριθμός Κοιν.Σ.Επ. ανά περιφέρεια έτος 2016

Περιφέρεια	Αριθμός Κοιν.Σ.Επ.
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΘΡΑΚΗΣ	62
ΑΤΤΙΚΗΣ	475
ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	21
ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	55
ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	9
ΗΠΕΙΡΟΥ	19

55

ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	98
ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ	18
ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	169
ΚΡΗΤΗΣ	64
ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	61
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	76
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	40

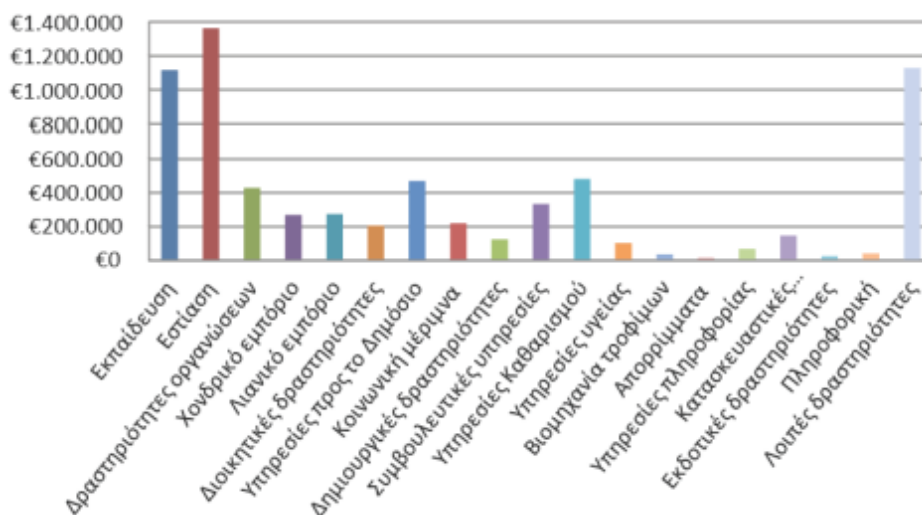
Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα διαθέσιμα στοιχεία που καταγράφονται σε έρευνα του Υπουργείου Εργασίας το έτος 2017, ο τομέας της Κ.Α.Ο. αποτελείται από επιχειρήσεις πολύ μικρού μεγέθους, και, ως εκ τούτου, η αναφορά σε μεγαλύτερου μεγέθους κλάδους αφορά συνολικές πωλήσεις άνω των €600 χιλ., μεσαίου μεγέθους από €400 - 600 χιλ., μικρού μεγέθους από €200 – 400 χιλ. και πάρα πολύ μικρού μεγέθους κάτω των €200 χιλ.

Δεδομένης της αλλαγής της νομοθεσίας όσον αφορά την καταγραφή των φορέων Κ.Α.Ο. στο σχετικό Μητρώο, παρακάτω παρουσιάζονται στοιχεία των φορέων που αφορούν την κλαδική κατανομή τους για το έτος 2015:

Συνολικά στοιχεία ανά κλάδο έτους 2015

Κλάδος	Αριθμός φορέων	Ποσοστό	Αριθμός Εργαζομένων (ΕΜΕ)	Αριθμός Εργαζομένων που ανήκει στις Ευάλωτες Ομάδες (ΕΜΕ)	Κύκλος εργασιών (ποσά σε €)
Εκπαίδευση	36	12,77%	184	26,5	1.116.543,46 €
Εστίαση	30	10,64%	111	7	1.362.311,70 €
Δραστηριότητες οργανώσεων	26	9,22%	78	48	429.756,92 €
Χονδρικό εμπόριο	21	7,45%	9	5	269.234,01 €
Λιανικό εμπόριο	18	6,38%	8	4	275.003,29 €
Διοικητικές δραστηριότητες	15	5,32%	50	20	207.265,28 €
Υπηρεσίες προς το Δημόσιο	14	4,96%	26	5	470.800,57 €
Κοινωνική μέριμνα	14	4,96%	43	7	219.328,98 €
Δημιουργικές δραστηριότητες	12	4,26%	55	6	124.263,00 €
Συμβουλευτικές υπηρεσίες	9	3,19%	14	0	334.446,97 €
Υπηρεσίες Καθαρισμού	9	3,19%	67	37	481.348,68 €
Υπηρεσίες υγείας	8	2,84%	13	0	102.140,20 €
Βιομηχανία τροφίμων	5	1,77%	5	2	36.294,06 €
Απορρίμματα	5	1,77%	2	0	14.016,70 €
Υπηρεσίες πληροφορίας	5	1,77%	0,4	0,4	69.575,42 €
Κατασκευαστικές δραστηριότητες	4	1,42%	4	0	146.515,74 €
Εκδοτικές δραστηριότητες	4	1,42%	1	0	25.495,75 €
Πληροφορική	4	1,42%	3	0	42.314,23 €
Λοιπές δραστηριότητες	43	15,17%	99,4	57,4	1.128.624,46 €
ΣΥΝΟΛΟ	282	100,00%	773	225	6.855.279,42 €

Κατανομή Κύκλου Εργασιών (Πωλήσεων) των ενεργών φορέων Κ.Α.Λ.Ο. ανά κλάδο έτους 2015

Στη συνέχεια αποτυπώνεται ο μέσος όρος του αριθμού των εργαζομένων (ΕΜΕ) ανά επιχείρηση, ο μέσος όρος του αριθμού των εργαζομένων που ανήκει στις ευάλωτες ομάδες ανά επιχείρηση και ο μέσος όρος του κύκλου εργασιών (πωλήσεων) ανά

ενεργό φορέα Κ.ΑΛ.Ο. ανά κλάδο για το έτος 2015:

Μέσος όρος ανά επιχείρηση έτους 2015

Κλάδος	Αριθμός Εργαζομένων (ΕΜΕ)	Αριθμός Εργαζομένων που ανήκει στις Ευάλωτες Ομάδες (ΕΜΕ)	Κύκλος εργασιών
Εκπαίδευση	5,1	0,7	31.015,10
Εστίαση	3,7	0,2	45.410,39
Δραστηριότητες οργανώσεων	3,0	1,8	16.529,11
Χονδρικό εμπόριο	0,4	0,2	12.820,67
Λιανικό εμπόριο	0,4	0,2	15.277,96
Διοικητικές δραστηριότητες	3,4	1,3	13.817,69
Υπηρεσίες προς το Δημόσιο	1,9	0,4	33.628,61
Κοινωνική μέριμνα	3,1	0,5	15.666,36
Δημιουργικές δραστηριότητες	4,6	0,5	10.355,25
Συμβουλευτικές υπηρεσίες	1,6	0,0	37.160,77
Υπηρεσίες Καθαρισμού	7,4	4,1	53.483,19
Υπηρεσίες υγείας	1,6	0,0	12.767,53
Βιομηχανία τροφίμων	1,0	0,4	7.258,81
Απορρίμματα	0,4	0,0	2.803,34
Υπηρεσίες πληροφορίας	0,1	0,1	13.915,08
Κατασκευαστικές δραστηριότητες	1,0	0,0	36.628,94
Εκδοτικές δραστηριότητες	0,3	0,0	6.373,94
Πληροφορική	0,8	0,0	10.578,56

Από την ανωτέρω ανάλυση προκύπτει ότι οι φορείς Κ.ΑΛ.Ο. στην Ελλάδα δραστηριοποιούνται κυρίως στους τομείς της εκπαίδευσης, της εστίασης, των δραστηριοτήτων οργανώσεων, του χονδρικού εμπορίου και του λιανικού εμπορίου.

Ακολουθώς παρουσιάζονται στοιχεία για κάθε κλάδο, σε σχέση με την αντίστοιχη περιφερειακή κατανομή:

- Ο κλάδος της εκπαίδευσης** χαρακτηρίζεται από την παρουσία του μεγαλύτερου αριθμού Κοιν.Σ.Επ. (36 φορείς). Το μεγαλύτερο ποσοστό (22%) των φορέων (8 φορείς) δραστηριοποιείται στις υπηρεσίες πολιτιστικής εκπαίδευσης και έπονται οι υπηρεσίες φροντιστηρίου γενικά (θετικών ή θεωρητικών επιστημών) (19% - 7 φορείς) και οι υπηρεσίες εκπαίδευσης που δεν κατονομάζονται αλλιώς (17% - 6 φορείς). Το υπόλοιπο ποσοστό (42%) είναι κατακερματισμένο σε διάφορες υπηρεσίες εκπαίδευσης διαφορετικών δραστηριοτήτων (επιμορφωτικών σεμιναρίων, χορού, αθλητισμού κ.α.). Αξίζει να σημειωθεί ότι ο κλάδος της εκπαίδευσης απασχόλησε τον μεγαλύτερο αριθμό εργαζομένων του συνόλου των ενεργών φορέων από όλους τους κλάδους της⁵⁸

Κ.Α.Ο. (23,7%). Επίσης, η εκπαίδευση καταλαμβάνει τη δεύτερη θέση στο σύνολο των πωλήσεων, συγκεντρώνοντας το 16,28% του συνόλου του κύκλου εργασιών των φορέων της Κ.Α.Ο. Οι φορείς της, δε, είναι στο σύνολό τους μεγαλύτερου μεγέθους, συγκριτικά με τους λοιπούς κλάδους, με μέσο όρο πωλήσεων ανά φορέα τις 31 χιλ. €. Όσον αφορά την περιφερειακή κατανομή, άνω του 50% των Κοιν.Σ.Επ. του κλάδου δραστηριοποιείται στην περιφέρεια Αττικής και ακολουθεί η Περιφέρεια Θεσσαλίας με 11% και οι Περιφέρειες Κρήτης και Πελοποννήσου, με 8% έκαστη.

Περιφερειακή κατανομή κλάδου εκπαίδευσης έτους 2015

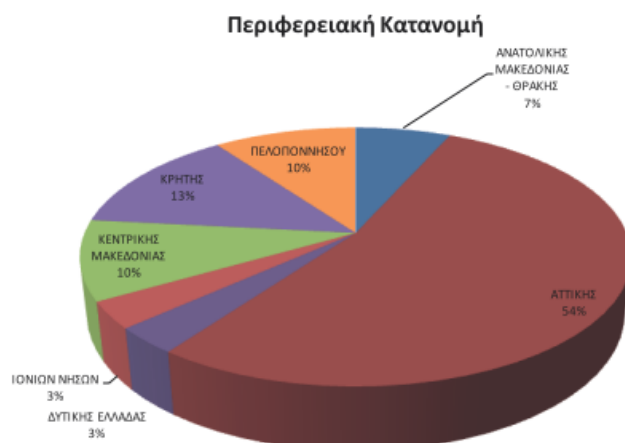

- **Ο κλάδος της εστίασης** βρίσκεται δεύτερος όσον αφορά τον αριθμό των Κοιν.Σ.Επ. που δραστηριοποιούνται σε αυτόν (30 φορείς). Οι δυο κυριότερες δραστηριότητες στο σύνολο των ενεργών φορέων του κλάδου είναι οι υπηρεσίες που παρέχονται από παραδοσιακό καφενείο (27% - 8 φορείς) και οι υπηρεσίες που παρέχονται από καφέ (13% - 4 φορείς). Το υπόλοιπο 60% είναι κατακερματισμένο σε διάφορες υπηρεσίες εστίασης (εστιατόρια, σνακ μπαρ, μεζεδοπωλεία κ.α.). Στο σύνολο των πωλήσεων ο κλάδος της εστίασης καταλαμβάνει την πρώτη θέση, συγκεντρώνοντας ποσοστό της τάξεως του 20% περίπου επί του συνόλου του κύκλου εργασιών των ενεργών φορέων της Κ.Α.Ο. Ο μέσος όρος των πωλήσεων ανά επιχείρηση του κλάδου ανέρχεται στα 45 χιλ. €. Επιπροσθέτως, ο κλάδος καταλαμβάνει τη δεύτερη θέση ως προς την απασχόληση του αριθμού των εργαζομένων του συνόλου των ενεργών φορέων

59

από όλους τους κλάδους της Κ.ΑΛ.Ο. (14,3%). Σχετικά με την περιφερειακή κατανομή, ποσοστό άνω του 50% των Κοιν.Σ.Επ. του κλάδου δραστηριοποιείται στην περιφέρεια Αττικής και έπονται η Περιφέρεια Κρήτης με ποσοστό 13% και οι Περιφέρειες Πελοποννήσου και Κεντρικής Μακεδονίας με ποσοστό 10% έκαστη.

Περιφερειακή κατανομή κλάδου εστίασης έτους 2015

- Ενδεικτικό του κλάδου των δραστηριοτήτων οργανώσεων είναι ότι κατέχει την πρώτη θέση στην απασχόληση ατόμων από ευάλωτες ομάδες με ποσοστό 21% (48 ΕΜΕ στους 225 του συνόλου των φορέων της Κ.ΑΛ.Ο.) και την τρίτη θέση του συνόλου των απασχολούμενων από όλους τους κλάδους. Οι εργαζόμενοι απασχολούνται σε φορείς οι οποίες δραστηριοποιούνται πρωτίστως σε υπηρεσίες υποστήριξης για τη βελτίωση της ζωής των πολιτών και την αναβάθμιση των γενικών συνθηκών διαβίωσης και σε υπηρεσίες εξωραϊστικών και αναπτυξιακών σωματείων, ενώσεων, συνεταιρισμών κ.λπ. (σύνολο φορέων κλάδου 26). Οι Κοιν.Σ.Επ. του κλάδου συγκέντρωσαν συνολικές πωλήσεις ύψους 430 χιλ. € περίπου. Ως προς την περιφερειακή κατανομή, το 50% των ενεργών φορέων του κλάδου δραστηριοποιείται στην Περιφέρεια Αττικής και το υπόλοιπο 50% είναι κατακερματισμένο σχεδόν ισοποσοστιαία στις λοιπές περιφέρειες της χώρας.

Περιφερειακή κατανομή κλάδου δραστηριοτήτων οργανώσεων έτους 2015

- Ο κλάδος του χονδρικού εμπορίου καταλαμβάνει τη τέταρτη θέση (ποσοστό 7,45% επί του συνόλου). Οι κυριότερες δραστηριότητες των φορέων του κλάδου είναι οι υπηρεσίες οι οποίες σχετίζονται με το χονδρικό εμπόριο ελαιόλαδου και οι υπηρεσίες που αφορούν το χονδρικό εμπόριο απορριμμάτων και υπολειμμάτων (με ποσοστό 10% εκάστη). Κυριότερο χαρακτηριστικό του κλάδου αποτελεί το γεγονός ότι κατέχει τη δεύτερη θέση όσον αφορά τις Κοιν.Σ.Επ. που δραστηριοποιούνται εκτός της Περιφέρειας Αττικής και εξ αυτών ένα σημαντικό ποσοστό (της τάξεως του 29%) δραστηριοποιείται στην ευρύτερη Περιφέρεια της Μακεδονίας-Θράκης. Η πλειοψηφία των φορέων του κλάδου (17 φορείς στους 21) δραστηριοποιείται στην υπόλοιπη Ελλάδα, πλην του λεκανοπεδίου της Αττικής, και παρατηρείται ένας σχεδόν ισόποσος καταμερισμός των Κοιν.Σ.Επ., καθώς και των υπηρεσιών που παρέχονται, σε όλες σχεδόν τις περιφέρειες της Ελλάδας. Σημειώνεται, επίσης, ότι παρά το γεγονός ότι ο κλάδος του χονδρικού εμπορίου κατέχει την τέταρτη θέση ως προς τον αριθμό των Κοιν.Σ.Επ. που δραστηριοποιούνται σε αυτόν (21 φορείς), διατηρεί μία από τις χαμηλότερες θέσεις αναφορικά με το συνολικό αριθμό εργαζομένων (9 εργαζόμενοι) οι οποίοι απασχολούνται στις Κοιν.Σ.Επ. του κλάδου, με μέσο όρο εργαζομένων ανά επιχείρηση 0.4.

Περιφερειακή κατανομή κλάδου χονδρικού εμπορίου του έτους 2015

- Οι ενεργοί φορείς του **κλάδου του λιανικού εμπορίου** δραστηριοποιούνται κυρίως στην εμπορία ειδών παντοπωλείου, όπου δραστηριοποιείται και ο μεγαλύτερος αριθμός Κοιν.Σ.Επ. του κλάδου (ποσοστό 39% - 18 φορείς). Οι υπόλοιποι φορείς εμπορεύονται διάφορα είδη διατροφής, βιβλία, άνθη κ.τ.λ. Στον κλάδο του λιανικού εμπορίου άνω του 60% των ενεργών φορέων του έχουν ως έδρα τους την Περιφέρεια Αττικής και έπονται οι Περιφέρειες Θεσσαλίας και Κεντρικής Μακεδονίας με ποσοστό 11% έκαστη. Οι Κοιν.Σ.Επ. του κλάδου είναι μικρού μεγέθους με συνολικές πωλήσεις 275 χιλ. €.

Περιφερειακή κατανομή κλάδου λιανικού εμπορίου του έτους 2015

- Ο **κλάδος των διοικητικών δραστηριοτήτων** κατέχει την έκτη θέση (ποσοστό 5,32% επί του συνόλου των Κοιν.Σ.Επ.). Το μεγαλύτερο ποσοστό εξ

62

αυτών (47% - 7 φορείς) δραστηριοποιούνται στις υπηρεσίες οργάνωσης επιστημονικών ή πολιτιστικών εκδηλώσεων και ένα εξίσου σημαντικό ποσοστό των φορέων του κλάδου (27% - 4 φορείς) δραστηριοποιούνται στην οργάνωση συνεδρίων και εμπορικών εκθέσεων. Το υπόλοιπο ποσοστό (26%) είναι ισόποσα κατακερματισμένο σε διάφορες διοικητικές υπηρεσίες διαφορετικών δραστηριοτήτων (συνδυασμένες διοικητικές υπηρεσίες γραφείου, υπηρεσίες διοργάνωσης επιμορφωτικών σεμιναρίων κ.α.). Σχετικά με την περιφερειακή κατανομή, το 53% των φορέων του κλάδου (8 φορείς σε σύνολο 15) δραστηριοποιούνται στην Περιφέρεια Αττικής και ακολουθούν οι Περιφέρειες Θεσσαλίας και Κεντρικής Μακεδονίας με 13% έκαστη και οι Περιφέρειες Δυτικής Μακεδονίας, Πελοποννήσου και Νοτίου Αιγαίου με 7% έκαστη. Χαρακτηριστικό του κλάδου είναι ότι κατέχει την τέταρτη θέση στην απασχόληση ατόμων που ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες. Οι Κοιν.Σ.Επ. του κλάδου, τέλος, είναι μικρού μεγέθους με μέσο όρο πωλήσεων ανά φορέα τα 13.817,69€.

Περιφερειακή κατανομή κλάδου διοικητικών δραστηριοτήτων του έτους 2015

- Κυριότερο χαρακτηριστικό του **κλάδου των υπηρεσιών προς το Δημόσιο** είναι το γεγονός ότι το 43% των ενεργών φορέων του κλάδου δραστηριοποιούνται στην περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης. Ως προς την υπόλοιπη περιφερειακή κατανομή των Κοιν.Σ.Επ. του κλάδου, στην ίδια θέση βρίσκονται οι Περιφέρειες Αττικής και Θεσσαλίας με 14% έκαστη και

63

ακολουθούν οι Περιφέρειες Βορείου Αιγαίου, Ηπείρου, Ιονίων Νήσων και Κεντρικής Μακεδονίας με 7% έκαστη. Οι εργαζόμενοι του κλάδου (26 ΕΜΕ και 5 ΕΜΕ ευάλωτων ομάδων) απασχολούνται κυρίως σε φορείς οι οποίοι δραστηριοποιούνται σε γενικές υπηρεσίες προσωπικού για το δημόσιο. Οι ενεργοί φορείς του κλάδου είναι μεσαίου μεγέθους με συνολικό κύκλο εργασιών τα 470 χιλ. € και μέσο όρο ανά επιχείρηση τα 33.628 €.

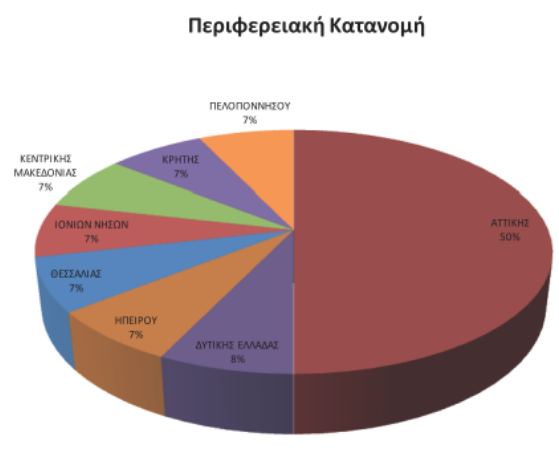
Περιφερειακή κατανομή κλάδου υπηρεσιών προς το δημόσιο του έτους 2015

- Το 50% των ενεργών φορέων του **κλάδου της κοινωνικής μέριμνας** δραστηριοποιείται στην περιφέρεια της Αττικής (7 φορείς στους 14) και το υπόλοιπο 50% είναι κατακερματισμένο ισοποσοστιαία στις υπόλοιπες περιφέρειες της χώρας (Συγκεκριμένα στις Περιφέρειες Δυτικής Ελλάδας, Ηπείρου, Θεσσαλίας, Ιονίων Νήσων, Κεντρικής Μακεδονίας, Κρήτης και Πελοποννήσου με ποσοστό 7% έκαστη). Το 35% των ενεργών Κοιν.Σ.Επ. του κλάδου δραστηριοποιούνται σε υπηρεσίες και δραστηριότητες κοινωνικής μέριμνας χωρίς παροχή καταλύματος για ηλικιωμένους και άτομα με αναπηρία και έπονται με ποσοστό 14% οι Κοιν.Σ.Επ. του κλάδου που δραστηριοποιούνται σε υπηρεσίες επίσκεψης και παροχής υποστήριξης σε άτομα με αναπηρία. Το υπόλοιπο ποσοστό (σχεδόν 50%) είναι ισοποσοστιαία κατακερματισμένο σε διάφορες υπηρεσίες διαφορετικών δραστηριοτήτων (υπηρεσίες κέντρων ημερήσιας φροντίδας ενηλίκων με αναπηρίες, υπηρεσίες ημερήσιας φροντίδας για παιδιά και νέους με αναπηρία, υπηρεσίες καθοδήγησης και παροχής συμβουλών σχετικές

με τα παιδιά, υπηρεσίες πρόνοιας χωρίς παροχή καταλύματος κ.α.). Οι εργαζόμενοι του κλάδου απασχολούνται κυρίως σε ενεργές Κοιν.Σ.Επ. της Περιφέρειας Αττικής (34 ΕΜΕ στους 43 του συνόλου των φορέων του κλάδου) που δραστηριοποιούνται σε υπηρεσίες κοινωνικής στήριξης και υγείας και σε υπηρεσίες ημερήσιας φροντίδας για παιδιά και νέους με αναπηρία. Οι Κοιν.Σ.Επ. του κλάδου είναι μικρού μεγέθους με συνολικό κύκλο εργασιών κάτω των 219 χιλ. € και μέσο όρο ανά επιχείρηση κάτω των 15.666 €.

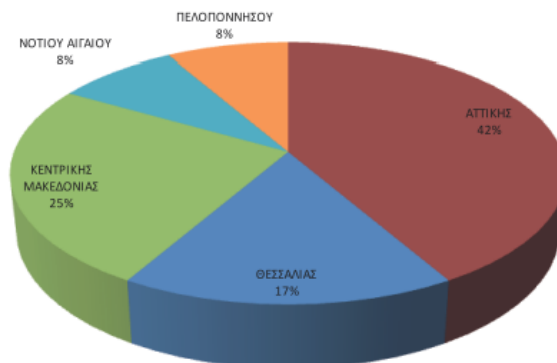
Περιφερειακή κατανομή κλάδου κοινωνικής μέριμνας έτους 2015

- Κύρια λειτουργία του **κλάδου των δημιουργικών δραστηριοτήτων** αποτελούν οι υπηρεσίες θεατρικών και λοιπών δημοσίων θεαμάτων γενικά στις οποίες απασχολείται και το μεγαλύτερο ποσοστό των ενεργών φορέων του κλάδου (42% - 5 φορείς εκ των 12). Το υπόλοιπο ποσοστό του αριθμού των ενεργών Κοιν.Σ.Επ. δραστηριοποιείται σε διάφορες υπηρεσίες παραγωγής, διοργάνωσης και προβολής καλλιτεχνικών εκδηλώσεων γενικότερα. Σε σχέση με τους λοιπούς κλάδους, οι δημιουργικές δραστηριότητες συγκεντρώνουν σχετικά χαμηλές πωλήσεις (κάτω των € 200 χιλ.). Ωστόσο, απασχολείται ένας αξιοσημείωτος αριθμός εργαζομένων (55 ΕΜΕ) και έξι (6) άτομα από τις ευάλωτες ομάδες. Όσον αφορά την περιφερειακή κατανομή, το 42% των ενεργών Κοιν.Σ.Επ. του κλάδου (5 φορείς στους 12) δραστηριοποιούνται στην Περιφέρεια Αττικής, το 42% αθροιστικά κατανέμεται μεταξύ των Περιφερειών Κεντρικής Μακεδονίας και Θεσσαλίας και το υπόλοιπο 16% κατανέμεται ισομερώς μεταξύ των Περιφερειών Νοτίου Αιγαίου και Πελοποννήσου.

Περιφερειακή κατανομή κλάδου θεατρικών και άλλων θεαμάτων έτους 2015

Περιφερειακή Κατανομή

- Οι ενεργοί φορείς του **κλάδου των συμβουλευτικών υπηρεσιών** κατανέμονται (οχτώ από τις εννέα τον αριθμό) εξίσου σε οκτώ κατηγορίες κύριων δραστηριοτήτων με κύριο σκοπό την παροχή υπηρεσιών επιχειρηματικών συμβουλών, διαχείρισης, οργάνωσης και παραγωγής. Στον εν λόγω κλάδο απασχολήθηκαν 14 ΕΜΕ με κύριο τόπο δραστηριότητας την Περιφέρεια Αττικής. Οι συμβουλευτικές υπηρεσίες είναι μεταξύ των επτά κλάδων οι οποίοι συγκέντρωσαν πωλήσεις άνω των € 200 χιλ. και συγκεκριμένα € 334 χιλ. περίπου, που σε συνδυασμό με το γεγονός ότι ο αριθμός των Κοιν.Σ.Επ. που δραστηριοποιούνται στον κλάδο είναι μικρός, συνεπάγεται έναν αρκετά υψηλό μέσο όρο κύκλου εργασιών που αντιστοιχεί σε κάθε ενεργό φορέα του κλάδου (€ 37 χιλ.).

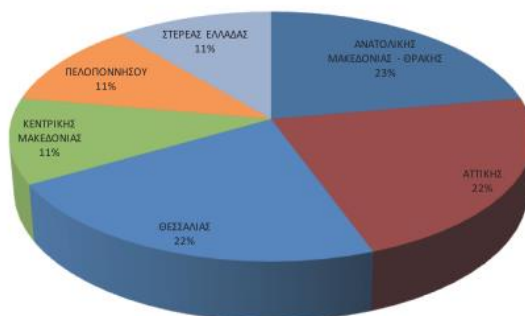
Περιφερειακή κατανομή κλάδου συμβουλευτικών υπηρεσιών του έτους 2015

- Χαρακτηριστικό του **κλάδου των υπηρεσιών καθαρισμού** είναι ότι παρόλο που δραστηριοποιείται σε αυτόν ένας σχετικά μικρός αριθμός ενεργών Κοιν.Σ.Επ., οι Ετήσιες Μονάδες Εργασίας ανέρχονται σε 67 και ο κλάδος καταλαμβάνει τη δεύτερη θέση ως προς την απασχόληση αριθμού εργαζομένων ευάλωτων ομάδων (37 ΕΜΕ). Κυριότερη δραστηριότητα των ενεργών φορέων του κλάδου αποτελούν οι υπηρεσίες γενικού καθαρισμού κτιρίων (ποσοστό 22% - 2 φορείς) ενώ το υπόλοιπο 78% είναι κατακερματισμένο σε διάφορες υπηρεσίες καθαρισμού (επαγγελματικών χώρων, οικιών, νοσοκομείων, κήπων κ.α.). Αναφορικά με την περιφερειακή κατανομή, οι φορείς κατανέμονται ισοποσοστιαία μεταξύ των Περιφερειών Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης, Αττικής και Θεσσαλίας (από 2 φορείς) και ισοποσοστιαία μεταξύ Περιφερειών Κεντρικής Μακεδονίας, Πελοποννήσου και Στερεάς Ελλάδας (από έναν φορέα). Σημαντικό είναι το γεγονός ότι στο σύνολο των πωλήσεων, ο κλάδος των υπηρεσιών καθαρισμού καταλαμβάνει την τρίτη θέση (7% - € 481 χιλ.) επί του συνόλου του κύκλου εργασιών των φορέων της Κ.Α.Ο. Συνεπώς, έχει τον υψηλότερο μέσο όρο πωλήσεων (€ 53 χιλ.) ανά Κοιν.Σ.Επ. από όλους τους ενεργούς φορείς.

Περιφερειακή κατανομή κλάδου υπηρεσιών καθαρισμού έτους 2015

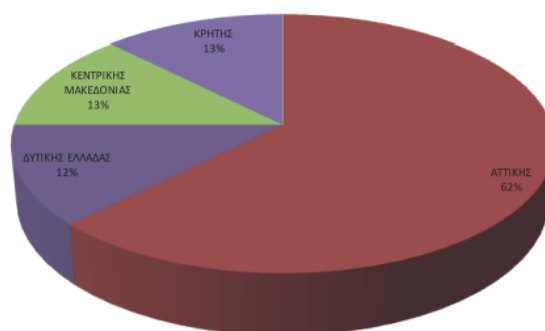
Περιφερειακή Κατανομή

- Ο **κλάδος των υπηρεσιών υγείας** είναι συγκεντρωμένος στις ακόλουθες τέσσερις κύριες δραστηριότητες: (1) τις υπηρεσίες ψυχικής υγείας (38% των ενεργών φορέων του κλάδου), (2) λογοθεραπείας (38% των φορέων), (3) φυσικοθεραπευτή (13% των φορέων) και (4) συμβούλου ψυχικής υγείας (13% των φορέων του κλάδου). Αξιοσημείωτο στοιχείο των φορέων του κλάδου αποτελεί το γεγονός ότι το 63% εξ αυτών (5 φορείς από τους 8) παρέχουν τις υπηρεσίες τους στην Περιφέρεια Αττικής. Ο κύκλος εργασιών του κλάδου των υπηρεσιών υγείας ανήλθε στα € 102 χιλ. και στις Κοιν.Σ.Επ. του κλάδου απασχολήθηκαν 13 εργαζόμενοι.

Περιφερειακή κατανομή κλάδου υπηρεσιών υγείας έτους 2015

Περιφερειακή Κατανομή

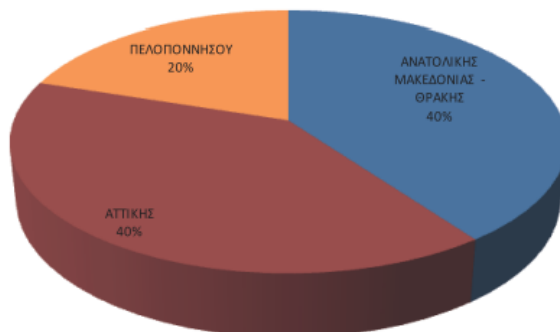
- Κύρια δραστηριότητα των πέντε φορέων του **κλάδου στη βιομηχανία τροφίμων** αποτελεί η παραγωγή διαφόρων ειδών διατροφής (ντοματοπολτός, αλεύρι, μακαρόνια, προϊόντα αμύλου κ.α.). Οι Κοιν.Σ.Επ. του κλάδου είναι πολύ μικρού μεγέθους (με συνολικές πωλήσεις κάτω των € 50 χιλ.) και

68

δραστηριοποιούνται στις Περιφέρειες Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης, Αττικής και Πελοποννήσου.

Περιφερειακή κατανομή κλάδου παραγωγής ειδών διατροφής έτους 2015

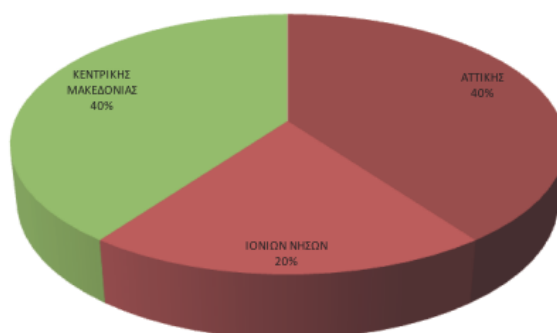
Περιφερειακή Κατανομή

- Το 80% των ενεργών Κοιν.Σ.Επ. του **κλάδου των απορριμμάτων** είναι συγκεντρωμένο στις υπηρεσίες συλλογής μη επικίνδυνων ανακυκλώσιμων απορριμμάτων. Οι ενεργές Κοιν.Σ.Επ. του κλάδου είναι πάρα πολύ μικρού μεγέθους (με συνολικό κύκλο εργασιών κάτω των € 15 χιλ. και μέσο όρο ανά επιχείρηση κάτω των € 3 χιλ.). Οι φορείς του κλάδου, δε, δραστηριοποιούνται στην Περιφέρεια Αττικής (δύο φορείς), στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας (δύο φορείς) και στην Περιφέρεια Ιονίων Νήσων (ένας φορέας).

Περιφερειακή κατανομή κλάδου απορριμμάτων έτους 2015

Περιφερειακή Κατανομή

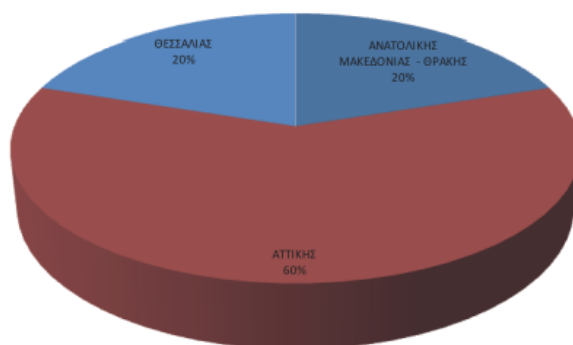

- Οι ενεργοί φορείς του **κλάδου των υπηρεσιών πληροφορίας** ασχολούνται κατά 60% με τη διάθεση διαφημιστικού χώρου / χρόνου στο διαδίκτυο. Οι

υπηρεσίες πληροφορίας παρέχονται από επιχειρήσεις μικρού μεγέθους (με μέσο όρο πωλήσεων ανά επιχείρηση τις € 13 χιλ.), ενώ οι 3 από τις 5 συνολικά ενεργές Κοιν.Σ.Επ. του κλάδου έχουν ως έδρα τους την Περιφέρεια Αττικής.

Περιφερειακή κατανομή κλάδου υπηρεσιών πληροφορίας έτους 2015

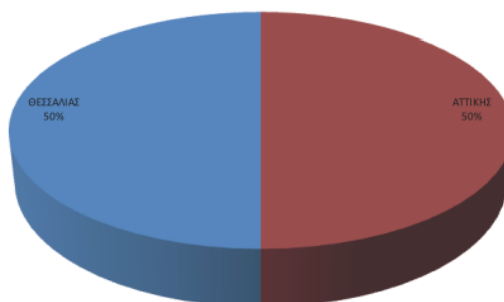
Περιφερειακή Κατανομή

- Ο **κλάδος των κατασκευαστικών δραστηριοτήτων** αφορά στην δραστηριοποίηση σε ηλεκτρικές, υδραυλικές και κλιματιστικές εγκαταστάσεις, κατασκευές διακόσμησης κ.α.. Χαρακτηριστικό είναι ότι ενώ ο αριθμός των ενεργών φορέων του κλάδου είναι μικρός (4 φορείς) ο συνολικός κύκλος εργασιών τους ξεπερνά τις € 140 χιλ. (με 36.628 € κατά μέσο όρο ανά φορέα). Όσον αφορά την περιφερειακή κατανομή, δυο από τους ενεργούς φορείς βρίσκονται στην Περιφέρεια Αττικής και οι άλλοι δυο στην Περιφέρεια Θεσσαλίας.

Περιφερειακή κατανομή κλάδου κατασκευαστικών δραστηριοτήτων του έτους 2015

Περιφερειακή Κατανομή

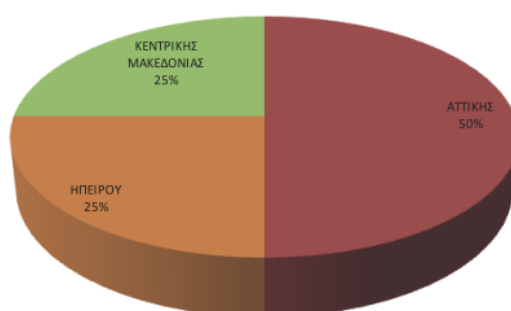

- Οι ενεργοί φορείς του **κλάδου των εκδοτικών δραστηριοτήτων** δραστηριοποιούνται κυρίως με την έκδοση έντυπων διδακτικών βιβλίων, φυλλαδίων, περιοδικών ή / και βιβλίων σε δίσκο. Πρόκειται για έναν μικρό αριθμό Κοιν.Σ.Επ. (4 φορείς) πάρα πολύ μικρού μεγέθους με συνολικές πωλήσεις κάτω των € 26 χιλ. Δύο από τους φορείς έχουν την έδρα τους στην Περιφέρεια Αττικής, ένας φορέας στην Περιφέρεια Ηπείρου και ένας φορέας στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Περιφερειακή κατανομή κλάδου εκδοτικών δραστηριοτήτων έτους 2015

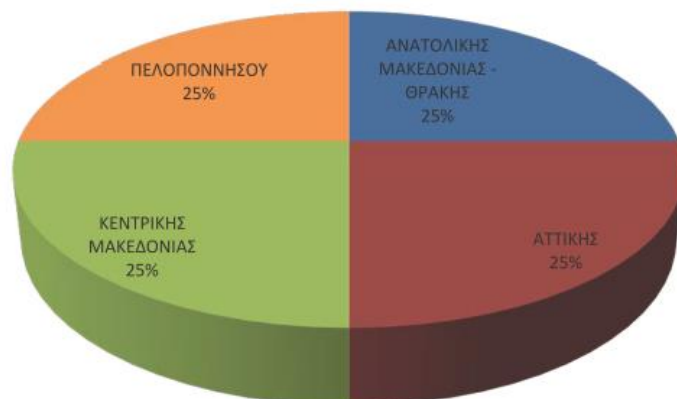
Περιφερειακή Κατανομή

- Οι ενεργοί φορείς του **κλάδου των υπηρεσιών πληροφορικής** δραστηριοποιούνται κατά 75% στις υπηρεσίες δημιουργίας ιστοσελίδων στο διαδίκτυο. Οι υπηρεσίες πληροφορικής παρέχονται από επιχειρήσεις πάρα πολύ μικρού μεγέθους (μέσος όρος πωλήσεων ανά επιχείρηση € 10 χιλ.). Παρατηρείται μεγάλη χωρική διασπορά του κλάδου, καθώς κάθε μια από τις τέσσερις Κοιν.Σ.Επ. του κλάδου βρίσκεται σε διαφορετική περιφέρεια και συγκεκριμένα στις Περιφέρειες Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης, Αττικής, Κεντρικής Μακεδονίας και Πελοποννήσου.

Περιφερειακή κατανομή κλάδου υπηρεσιών πληροφορικής έτους 2015

Περιφερειακή Κατανομή

- Για τις **λοιπές δραστηριότητες** έχουν υπολογιστεί συνολικά τα αριθμητικά (αριθμός φορέων, ΕΜΕ κλπ.) και οικονομικά (κύκλος εργασιών) στοιχεία των ενεργών Κοιν.Σ.Επ. διαφόρων τομέων πολύ μικρού μεγέθους και περιορισμένου αριθμού φορέων και δραστηριοτήτων. Παρόλα αυτά, έχει ενδιαφέρον να σημειωθεί ότι εξ' αυτών ο κλάδος παραγωγής κινηματογραφικών ταινιών, βίντεο και τηλεοπτικών προγραμμάτων, ηχογραφήσεις και μουσικές εκδόσεις (ύπαρξη 3 φορέων) συγκέντρωσε το 24,8% (ήτοι € 280 χιλ.) των συνολικών πωλήσεων των λοιπών δραστηριοτήτων, απασχολώντας 13 ΕΜΕ. Έπεται ο τομέας φυτικής και ζωικής παραγωγής, θήρα και συναφείς δραστηριότητες (3 φορείς) που συγκέντρωσε το 13,1% (ήτοι € 148 χιλ.) των συνολικών πωλήσεων των λοιπών δραστηριοτήτων, απασχολώντας 9 ΕΜΕ και οι δραστηριότητες βοήθειας με παροχή καταλύματος, με έναν φορέα που συγκέντρωσε πωλήσεις ύψους € 119 χιλ.

3.6 ΕΥΡΗΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ ΒΡΕΤΑΝΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ Κ.ΑΛ.Ο⁷.

Κατά το έτος 2017 διερευνήθηκε από το Βρετανικό Συμβούλιο (British Council) έρευνα πεδίου με τίτλο «Τεχνική Βοήθεια για την ανάπτυξη της Κοινωνικής και

⁷ British Council, Έκθεση για την Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία στην Ελλάδα, Αθήνα, 2017, σελ. 44 επ.

Αλληλέγγυας Οικονομίας στην Ελλάδα», ως μέρος του προγράμματος τεχνικής στήριξης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Η έρευνα διεξήχθη σε 1.647 φορείς, εκ των οποίων απάντησαν στο ερωτηματολόγιο 251 (από αυτούς 228 έχουν νομική υπόσταση, και εξ αυτών οι 175 είναι εγγεγραμμένοι στο Μητρώο του Υπουργείου Εργασίας Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης). Τα ποσοτικά αυτά στοιχεία εμπλουτίστηκαν από συνεντεύξεις με ομάδες εστίασης και εμπλεκόμενους φορείς. Βασικά ευρήματα της έρευνας όσον αφορά τους φορείς της Κ.Α.Ο. στην Ελλάδα ήταν τα εξής:

- **Νεοφυείς επιχειρήσεις:** Το 68% των φορέων έχουν ιδρυθεί τα τελευταία πέντε χρόνια, και εξ αυτών το 40% τα τελευταία τρία χρόνια. Το μεγαλύτερο μέρος του τομέα της Κ.Α.Ο. βρίσκεται ακόμα σε πρώιμο στάδιο, καθώς το 74% έχουν τζίρο μικρότερο από €50.000.
- **Λειτουργία σε τοπικό επίπεδο:** Οι περισσότεροι φορείς δραστηριοποιούνται σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο, και μόνο λίγοι εξ αυτών σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.
- **Με επίκεντρο τον άνθρωπο:** Το 78% προσπαθούν να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα της ανεργίας, που είναι με διαφορά ο πιο συνηθισμένος κοινωνικός στόχος των φορέων Κ.Α.Ο. Το 37% επανεπενδύουν τα κέρδη τους στη δημιουργία θέσεων εργασίας.
- **Παροχή βοήθειας σε όσους έχουν ανάγκη:** Το 55% βοηθούν τους μακροχρόνια ανέργους και ένα μεγάλο μέρος παρέχει βοήθεια σε ηλικιωμένους, άτομα με μαθησιακή ή σωματική αναπηρία, καθώς και πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο.
- **Κλάδοι οικονομικής δραστηριότητας:** Οι φορείς Κ.Α.Ο. δραστηριοποιούνται σε μια ευρεία γκάμα κλάδων οικονομικής δραστηριότητας, συμπεριλαμβανομένης της εκπαίδευσης, της παραγωγής τροφίμων, της κοινωνικής μέριμνας, του τουρισμού και της ανακύκλωσης.
- **Αισιοδοξία για το μέλλον:** Το 8% αναμένουν αύξηση του τζίρου τους μέσα στους επόμενους δώδεκα μήνες, και αντίστοιχο ποσοστό αναμένει ότι θα αυξηθεί ο αριθμός των εργαζομένων τους. Πάνω από το 90% πιστεύουν ότι η Κ.Α.Ο. έχει τη δυνατότητα να επεκταθεί περισσότερο στον κλάδο στον οποίο δραστηριοποιούνται και στη γεωγραφική περιοχή στην οποία λειτουργούν.
- **Ανάγκη για χρηματοδότηση:** Το μεγαλύτερο εμπόδιο για τη βιωσιμότητα

73

και ανάπτυξη των φορέων είναι η πρόσβαση σε κατάλληλα χρηματοδοτικά μέσα.

- **Χωρίς κοινωνικό αποκλεισμό:** Το 35% διευθύνεται από γυναίκες ενώ το επίπεδο συμμετοχής των γυναικών στο εργατικό δυναμικό των φορέων Κ.Α.Ο. είναι μεγαλύτερο από ό,τι στις συνηθισμένες επιχειρήσεις.
- **Μορφωμένοι ηγέτες:** το 41% εκείνων που διευθύνουν ένα φορέα Κ.Α.Ο. έχουν μεταπτυχιακό ή διδακτορικό δίπλωμα.

Επιπλέον, άλλα καίρια ευρήματα από την έρευνα αποκάλυψαν τα εξής:

- ✓ Η Ελλάδα διαθέτει ένα ποικιλόμορφο και πλουραλιστικό τοπίο διαφορετικών ειδών φορέων της Κ.Α.Ο. με διαφορετικά κίνητρα και μέσα λειτουργίας. Προς το παρόν, η δύσκολη αυτή κατάσταση έχει το μειονέκτημα ότι φέρει κατάτμηση και κατακερματισμό ανάμεσά τους.
- ✓ Έναν τομέα της Κ.Α.Ο., ο οποίος αναδύεται φυσικά και αυθόρμητα, τροφοδοτήθηκε συχνά από τα κοινωνικά κινήματα της περιόδου 2008-2011, και έχει ανάγκη από περισσότερη δομή καθώς ωριμάζει.
- ✓ Ένα φάσμα από εσωτερικές και λειτουργικές προκλήσεις σε «μικροοικονομικό επίπεδο» για τους φορείς της Κ.Α.Ο., ιδίως σχετικά με τη λήψη αποφάσεων και την επίλυση διαφορών.
- ✓ Μια σειρά από εξωτερικούς παράγοντες σε «μακροοικονομικό επίπεδο» που μπορεί να βοηθήσουν ή να εμποδίσουν τους φορείς της Κ.Α.Ο., συμπεριλαμβανομένων των κυβερνητικών κανονιστικών διατάξεων, της πρόσβασης σε χρηματοδοτικά εργαλεία και μιας ευρύτερης έλλειψης ευαισθητοποίησης γύρω από την Κ.Α.Ο. στην κοινωνία.
- ✓ Την πεποίθηση ότι η Κ.Α.Ο. στην Ελλάδα θα αναπτυχθεί μέσα στα επόμενα χρόνια, εξαιτίας της ικανότητάς της να αντιμετωπίσει την ανεργία, της σύνδεσής της με κοινότητες και κοινωνικά κινήματα, και της ευρύτερης αναποτελεσματικότητας των παραδοσιακών επιχειρηματικών μοντέλων να δημιουργήσουν οικονομική αξία χωρίς να παραγάγουν αρνητικές συνέπειες.
- ✓ Ορισμένους τομείς όπου θα μπορούσε δυνητικά να επεκταθεί η Κ.Α.Ο., και συμπεριλαμβάνουν τον τουρισμό, την παραγωγή ενέργειας, τη διαχείριση αποβλήτων και τις κοινωνικές υπηρεσίες.

Βάσει των ευρημάτων, η έκθεση καταλήγει σε μια επισκόπηση των προκλήσεων και συστάσεων για την ανάπτυξη του τομέα της Κ.ΑΛ.Ο. στην Ελλάδα ενόψει της δημιουργίας ενός σχετικού αποτελεσματικού ευνοϊκού περιβάλλοντος. Αυτές επικεντρώνονται σε τέσσερις βασικούς τομείς:

- ευαισθητοποίηση και προώθηση,
- χρηματοδότηση,
- κατάρτιση, εκπαίδευση και δεξιότητες και
- νομοθεσία και κανονιστικές διατάξεις.

Οι βασικές συστάσεις συμπεριλαμβάνουν τα εξής:

- (1) Δημιουργία ενός εθνικού κέντρου για την Κ.ΑΛ.Ο. στην Ελλάδα,
- (2) Σχεδιασμός και εφαρμογή μιας ολιστικής στρατηγικής επικοινωνίας και ευαισθητοποίησης για την προώθηση του κινήματος της Κ.ΑΛ.Ο.,
- (3) Παροχή κεφαλαίου εκκίνησης (με τη μορφή επιχορηγήσεων ή δανείων) στις νεοφυείς επιχειρήσεις της Κ.ΑΛ.Ο.,
- (4) Συγκρότηση μιας ομάδας δράσης κοινωνικής χρηματοδότησης για την ανεύρεση εναλλακτικών μορφών χρηματοδότησης,
- (5) Εισαγωγή και προσαρμογή δοκιμασμένων μοντέλων εξειδικευμένων εκπαιδευτικών προγραμμάτων και
- (6) Παροχή εξειδικευμένης εκπαίδευσης για τη μέτρηση του κοινωνικού αντικτύπου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

4.1 ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, αντιμετωπίζει μία σειρά από κοινωνικά προβλήματα, όπως η μακροχρόνια έξοδος από την αγορά εργασίας, η φτώχεια, η πρόσβαση στην εκπαίδευση από περιθωριοποιημένες κοινωνικές ομάδες, η πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας, πρόνοιας και κοινωνικής φροντίδας από μειονεκτούντα άτομα, και οι κοινωνικές ανισότητες, τα οποία έχουν οξυνθεί τα τελευταία χρόνια λόγω της οικονομικής κρίσης. Στην άμβλυνση των παραπάνω προβλημάτων είναι σημαντικός ο ρόλος των κοινωνικών επιχειρήσεων και ιδιαίτερα των κοινωνικών συνεταιριστικών επιχειρήσεων (ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ.), οι οποίες παρέχουν απασχόληση υψηλού επιπέδου και είναι προσβάσιμη από όλους.

Στις μέρες μας, δραστηριοποιούνται 147 ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας σύμφωνα με τα στοιχεία του γενικού μητρώου φορέων Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας (Κ.ΑΛ.Ο.) που επικαιροποιήθηκε τον Ιούλιο του 2018. Επισημαίνεται ότι προηγούμενη δράση με τίτλο «Η κοινωνική οικονομία μοντέλο ανάπτυξης της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας» είχε θέσει το έτος 2014 ως στόχο την δημιουργία 160 ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. ως το έτος 2017. Η μικρή απόκλιση που παρατηρείται σήμερα οφείλεται προφανώς στο γεγονός ότι κάποιες εξ' αυτών σταμάτησαν τη λειτουργία τους.

4.2 ΤΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΑΠΟΤΥΠΩΜΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ⁸

Κάθε είδους και τύπου αποτύπωση της υπάρχουσας κατάστασης και δυναμικής της σύγχρονης κοινωνικοοικονομικής τάσης ανάπτυξης ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ., χωρίς την κατανόηση των χωρικών ιδιαίτερων χαρακτηριστικών και των δεδομένων που περιγράφουν το κοινωνικό-οικονομικό αποτύπωμα της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας, δεν θα αποκαλύπτε την πλήρη εικόνα του φαινομένου. Στο πλαίσιο αυτό θα παρουσιαστούν

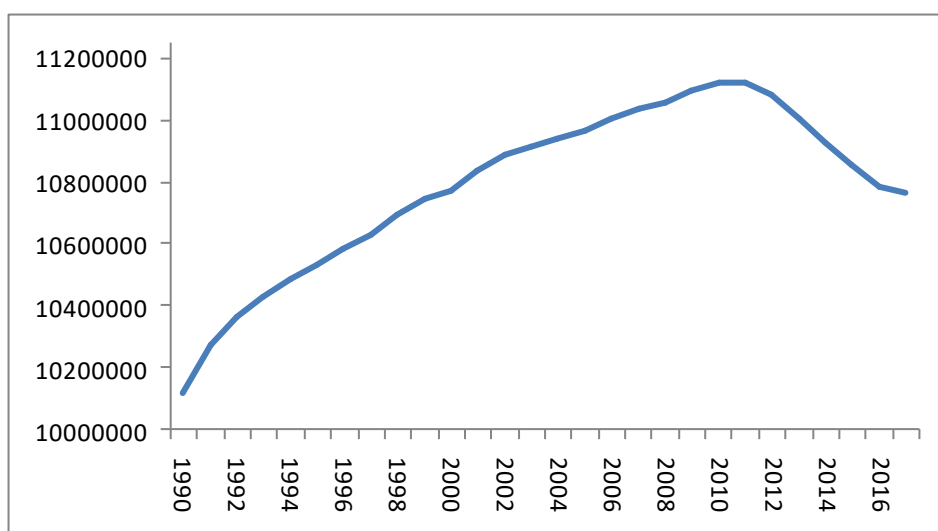
⁸ Τα στατιστικά δεδομένα έχουν εξαχθεί από τη βάση του ΟΟΣΑ.

Δημογραφικά Στοιχεία της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας, Συγκριτικά Οικονομικά Στοιχεία, Συγκριτικά Στοιχεία Ανεργίας - Απασχόλησης, Κοινωνικοί Δείκτες και Περιβαλλοντικοί Δείκτες, καθώς και η Ανισοκατανομή Εισοδήματος και Φτώχειας.

4.2.1 Δημογραφικά Στοιχεία της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας⁹

Σύμφωνα με στοιχεία από τον Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ), ο πληθυσμός της Ελλάδος, παρουσίασε μια θετική δυναμική από το 1990 μέχρι και το 2011, όπου ο πληθυσμός αυξήθηκε από 10.120.900 στα 11.123.400, παρουσιάζοντας μια μεταβολή περίπου 10%, ενώ από το 2011 παρουσιάζει διαρκή υποχώρηση μέχρι και με τις τελευταίες εκτιμήσεις για το έτος 2017 όπου μειώθηκε στο 10.768.200, ή υποχώρηση 2,3%.

Πληθυσμός της Ελλάδας κατά τα έτη 1990-2016

Ο πληθυσμός των 10.768.200 ατόμων για το έτος 2017 επιμερίζεται κατά περίπου 35% στην Αττική, 1,9% στο Βόρειο Αιγαίο, 3% στο Νότιο Αιγαίο, 5,8% στην Κρήτη, 5,5% στην Ανατολική Μακεδονία, 2,5% στην Δυτική Μακεδονία, 3,1% στην Ήπειρο, 6,7% στη Θεσσαλία, 1,9% στα Ιόνια Νησιά, 6,1% στη Δυτική Ελλάδα, 5,1% στην Κεντρική Ελλάδα, 5,3% στην Πελοπόννησο. Η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας

⁹ Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, "Action Plan for Social Entrepreneurship"- Deliverable 3.3.1: Analytical Study of the Current Situation, Κομοτηνή, 2018, σελ. 9 επ.

περιλαμβάνει το 17,45% περίπου του πληθυσμού της χώρας ήτοι 1.880.120 άτομα και είναι η δεύτερη μεγαλύτερη Περιφέρεια της Ελλάδος πίσω από την Αττική η οποία έχει πληθυσμό 3.773.560.

Η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας περιλαμβάνει επτά (7) περιφερειακές ενότητες οι οποίες είναι: Θεσσαλονίκης, Ημαθίας, Κιλκίς, Πέλλας, Πιερίας, Σερρών και Χαλκιδικής. Για το έτος 2017 εκτιμάται από τον ΟΟΣΑ ο πληθυσμός της Περιφερειακής Ενότητας (Π.Ε.) Θεσσαλονίκης στα 1.108.090 ή στο 59% περίπου της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας, ο πληθυσμός της Π.Ε. Ημαθίας είναι 141.517 ή το 7,5%, της Π.Ε. Κιλκίς είναι 80.762 ή το 4,2%, της Π.Ε. Πέλλας είναι 138.583 ή το 7,3%, της Π.Ε. Πιερίας είναι 131.388 ή το 6,9%, της Π.Ε. Σερρών είναι 169.242 ή το 9% και τέλος της Π.Ε. Χαλκιδικής είναι 110.545 ή το 5,8%.

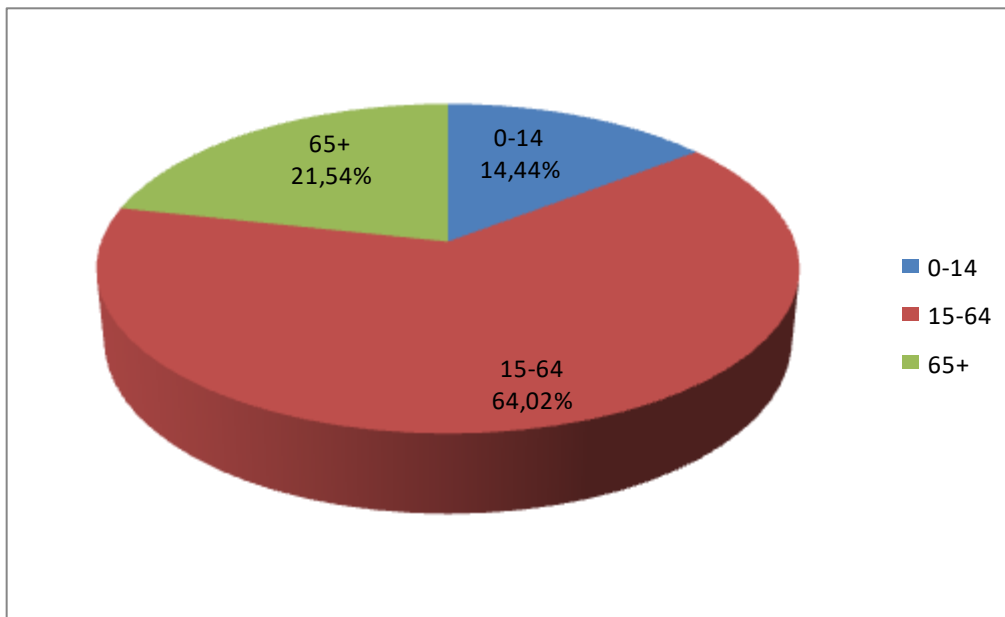
Επιπρόσθετα, σημαντικό δημογραφικό στοιχείο είναι η αναλογία αντρών και γυναικών σε κάθε Περιφερειακή Ενότητα της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας για το έτος 2017. Επιπλέον, για το σύνολο της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας, σε συνολικό πληθυσμό 1.880.120, οι γυναίκες αριθμούν 976.118 ή το 52% περίπου με τους άντρες να ανέρχονται σε 904.004 ή στο 48% περίπου, ενώ σε επίπεδο χώρας σε συνολικό πληθυσμό 10.768.200, οι γυναίκες αριθμούν 5.546.920 ή το 51,5% περίπου με τους άντρες να ανέρχονται σε 5.221.280 ή στο 48,5% περίπου.

Ειδικότερα, στην Π.Ε. Θεσσαλονίκης η αναλογία γυναικών - αντρών είναι περίπου 52,6% με 47,3%, στην Π.Ε. Ημαθίας 51% με 49%, στην Π.Ε. Κιλκίς 49,4% με 50,6%, στην Π.Ε. Πέλλας 50,8% με 49,2%, στην Π.Ε. Πιερίας 50,8% με 49,2%, στην Π.Ε. Σερρών 52,2% με 47,8% και στην Π.Ε. Χαλκιδικής 49,8% με 50,2%. Ένα από τα ενδιαφέροντα ευρήματα είναι η μεγάλη διαφορά στην Περιφερειακή Ενότητα Θεσσαλονίκης όπου η απόκλιση μεγαλώνει μέχρι και πάνω από 5%.

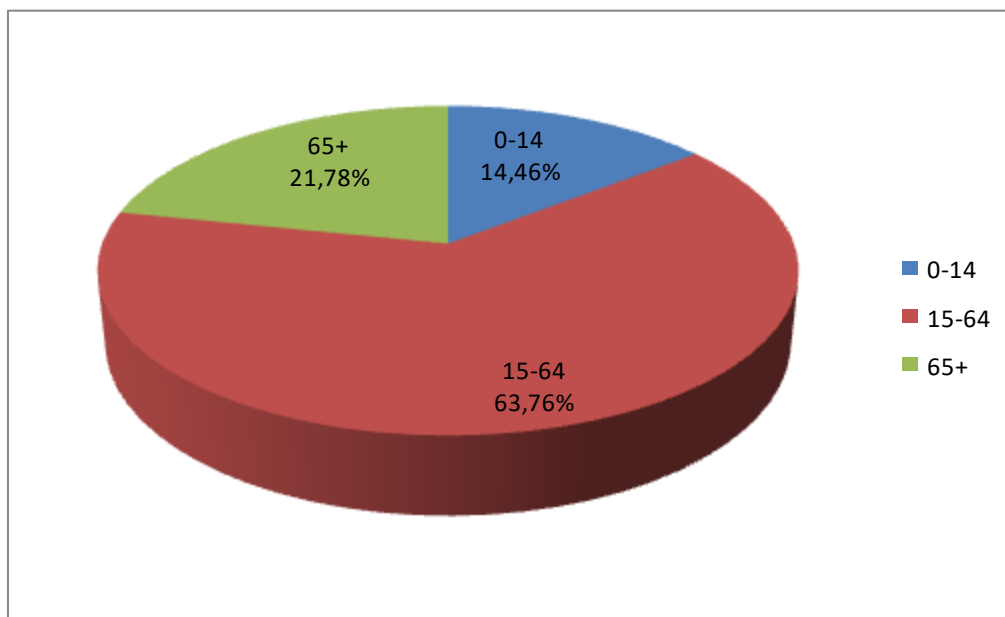
Επιπλέον, σημαντικό κομμάτι για την κατανόηση της δημογραφικής πυραμίδας αποτελεί η ηλικιακή διάρθρωση του πληθυσμού. Στα κάτωθι διαγράμματα παρουσιάζεται η ποσοστιαία διάρθρωση για ηλικίες από 0 έως 14 ετών, από 15 έως 64 ετών και για πάνω από 64 ετών, για το σύνολο της Ελλάδας, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας και για τις επιμέρους Περιφερειακές Ενότητες.

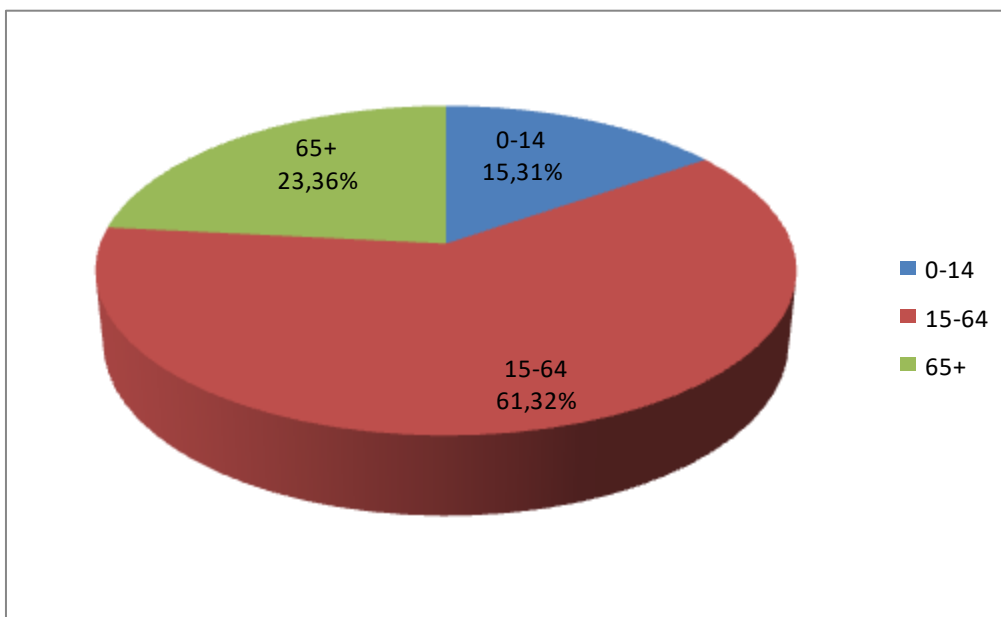
Ηλικιακή Διάρθρωση Πληθυσμού Ελλάδας

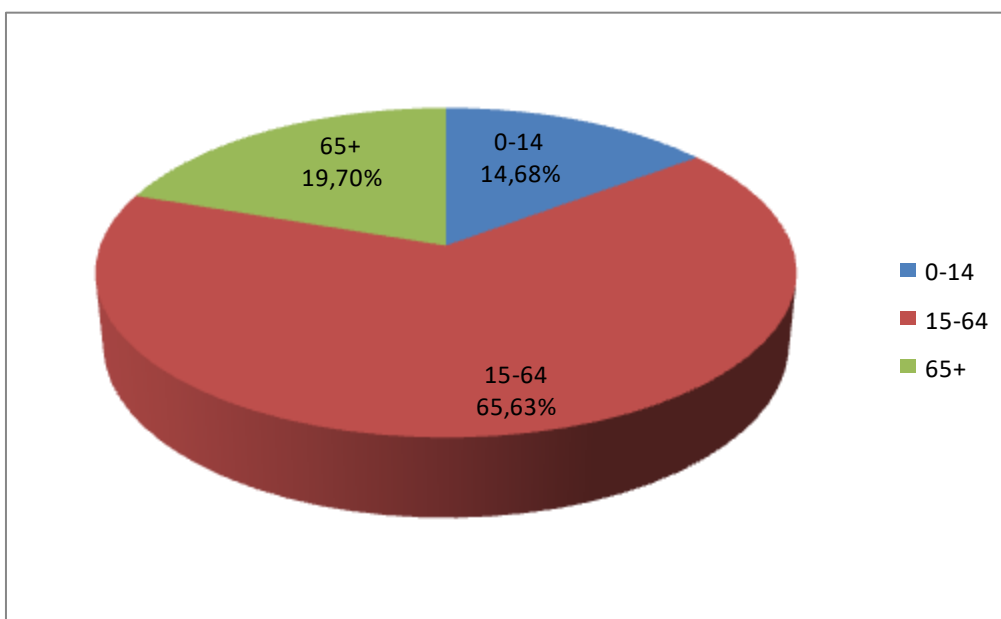
Ηλικιακή Διάρθρωση Πληθυσμού Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας

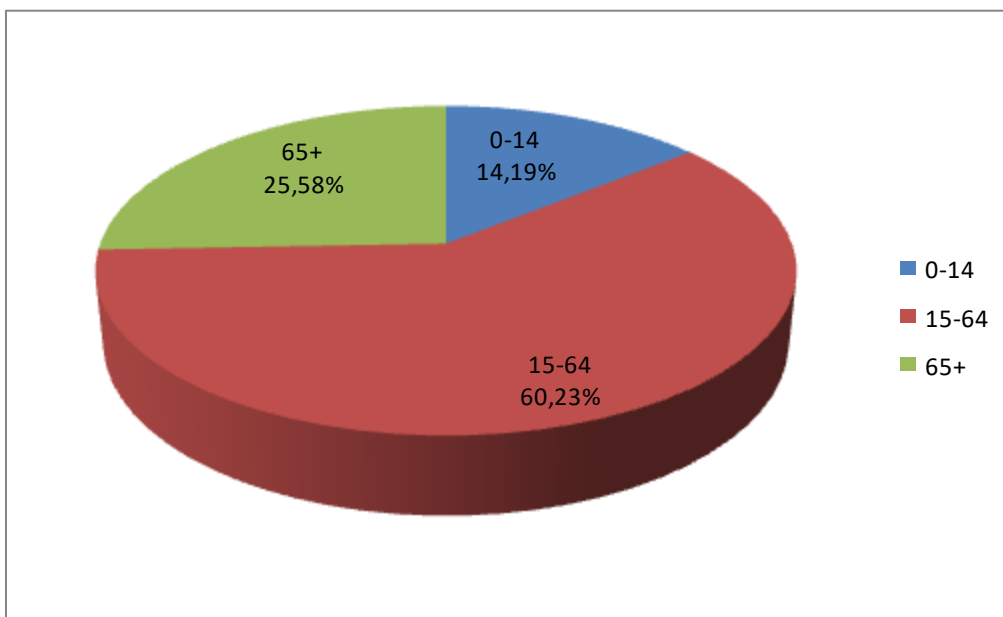
Ηλικιακή Διάρθρωση Πληθυσμού Περιφερειακής Ενότητας Ημαθίας

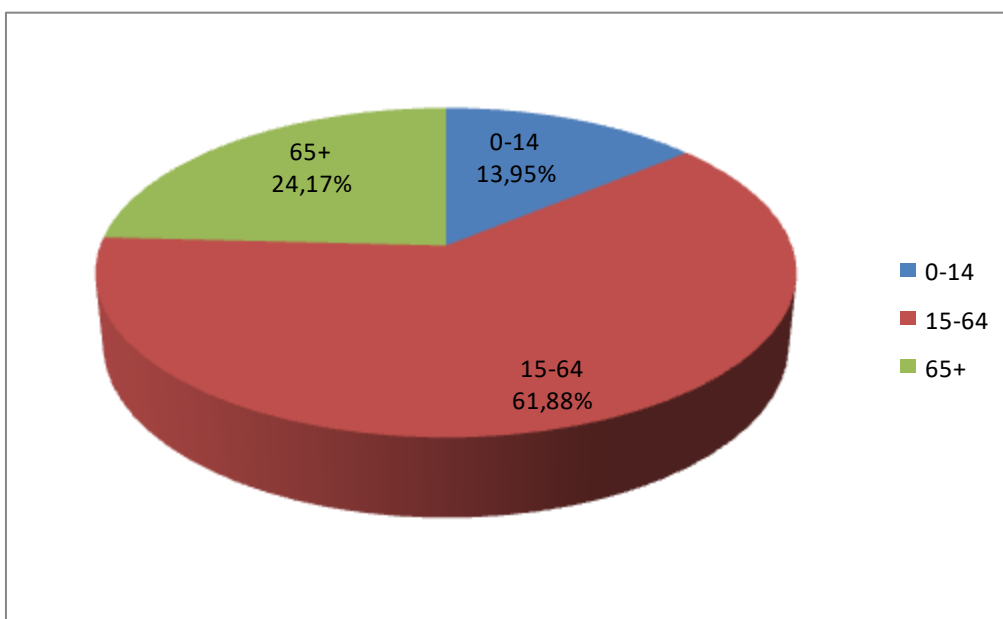
Ηλικιακή Διάρθρωση Πληθυσμού Περιφερειακής Ενότητας Θεσσαλονίκης

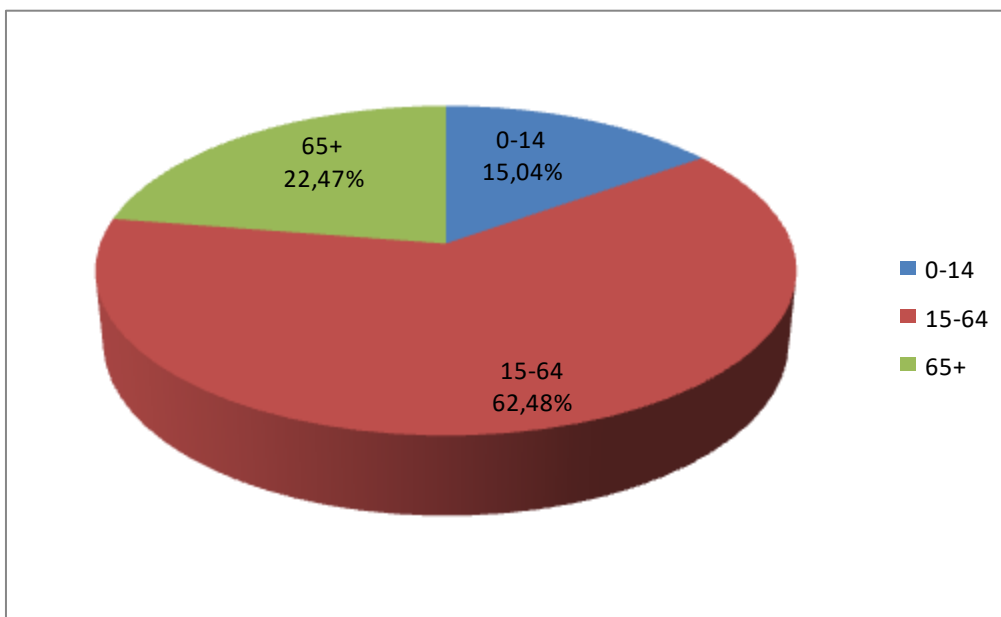
Ηλικιακή Διάρθρωση Πληθυσμού Περιφερειακής Ενότητας Κιλκίς

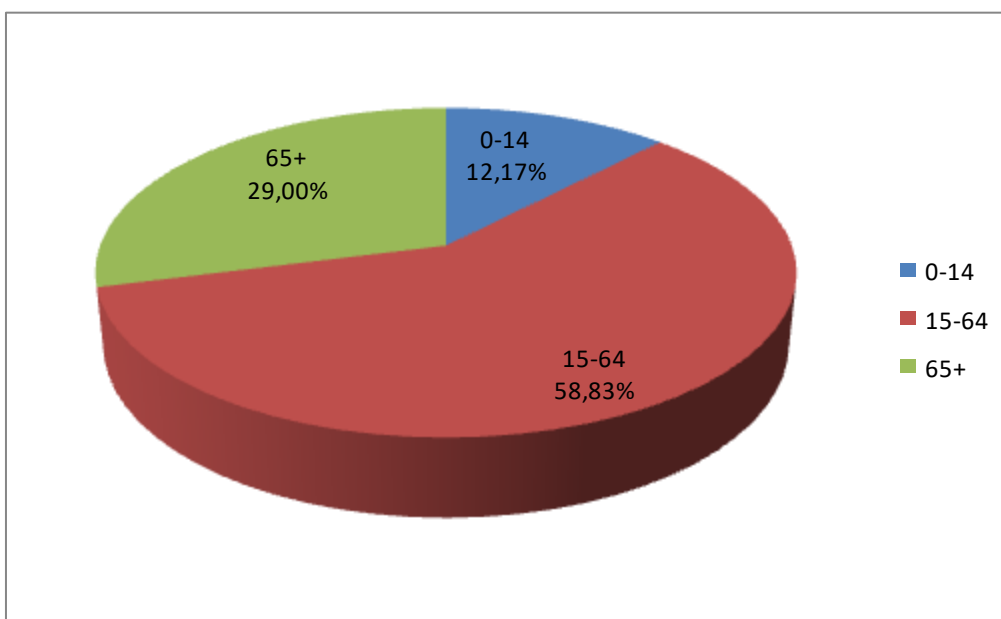
Ηλικιακή Διάρθρωση Πληθυσμού Περιφερειακής Ενότητας Πέλλας

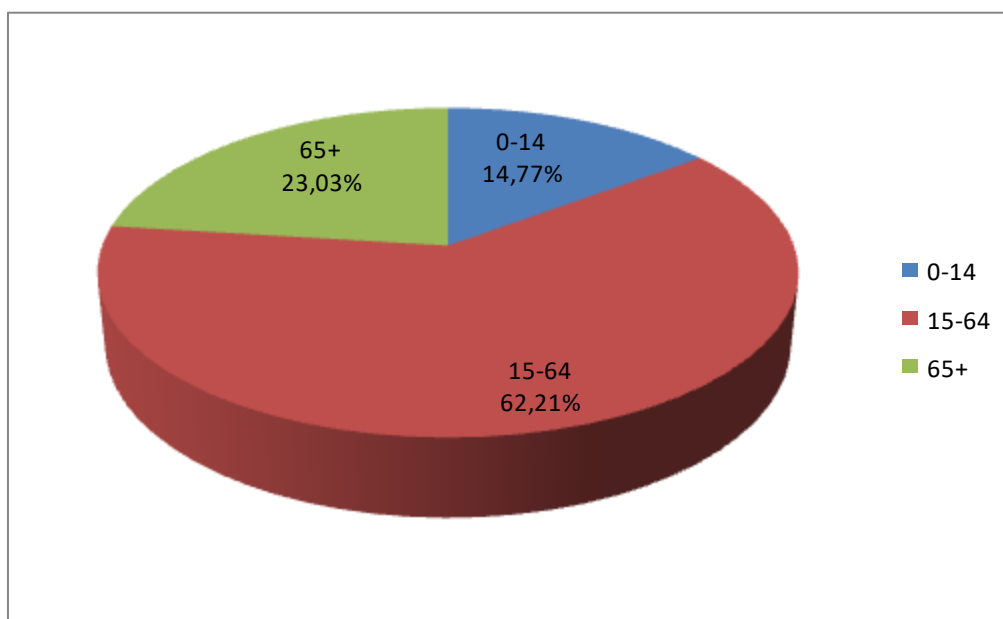
Ηλικιακή Διάρθρωση Πληθυσμού Περιφερειακής Ενότητας Πιερίας

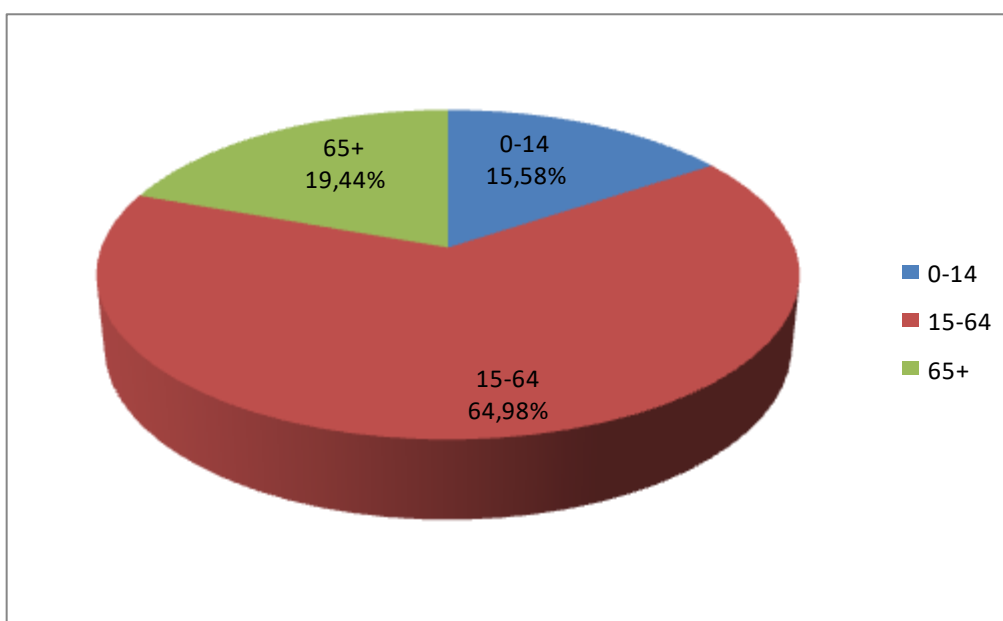
Ηλικιακή Διάρθρωση Πληθυσμού Περιφερειακής Ενότητας Σερρών

Ηλικιακή Διάρθρωση Πληθυσμού Περιφερειακής Ενότητας Χαλκιδικής

Ηλικιακή Διάρθρωση Πληθυσμού EU-28

Επιπλέον σύμφωνα με τα στοιχεία η Ελλάδα τόσο σε επίπεδο χώρας όσο και σε επίπεδο περιφερειών παρουσιάζει ιδιαίτερα δυσμενή ηλικιακή δυναμική όπως αυτή αποτυπώνεται και από την ηλικιακή πυραμίδα, εύρημα ιδιαίτερα ανησυχητικό. Συγκεκριμένα, η Ελλάδα σε σχέση με την Ευρωπαϊκή Ένωση των 28 κρατών μελών παρουσιάζει μειωμένο ποσοστό στις ηλικίες 0-14 ετών κατά 1,14% περίπου, στις

ηλικίες που ορίζεται το εργατικό δυναμικό υπολείπεται από το μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης των 28 κρατών μελών κατά 1% περίπου ενώ στο αντίστοιχο ποσοστό για τις ηλικίες πάνω από 65 ετών η Ελλάδα υπερβαίνει το μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης των 28 κρατών μελών κατά 2,1%, αναδεικνύοντας εμφατικά τη γήρανση του πληθυσμού, με την Περιφερειακή ενότητα των Σερρών να παρουσιάζει το υψηλότερο ποσοστό κατοίκων ηλικίας πάνω των 65 ετών, σε ποσοστό που ανέρχεται στο 29%.

4.2.2 Συγκριτικά Οικονομικά Στοιχεία

Το περιφερειακό Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) αποτελεί έναν από τους βασικούς οικονομικούς δείκτες ο οποίος εκτός από το εισόδημα αλλά και την παραγωγή μιας χώρας ή περιφέρειας προσεγγίζει μέσω της δυναμικής του και την μεταβολή της κοινωνικής ευημερίας.

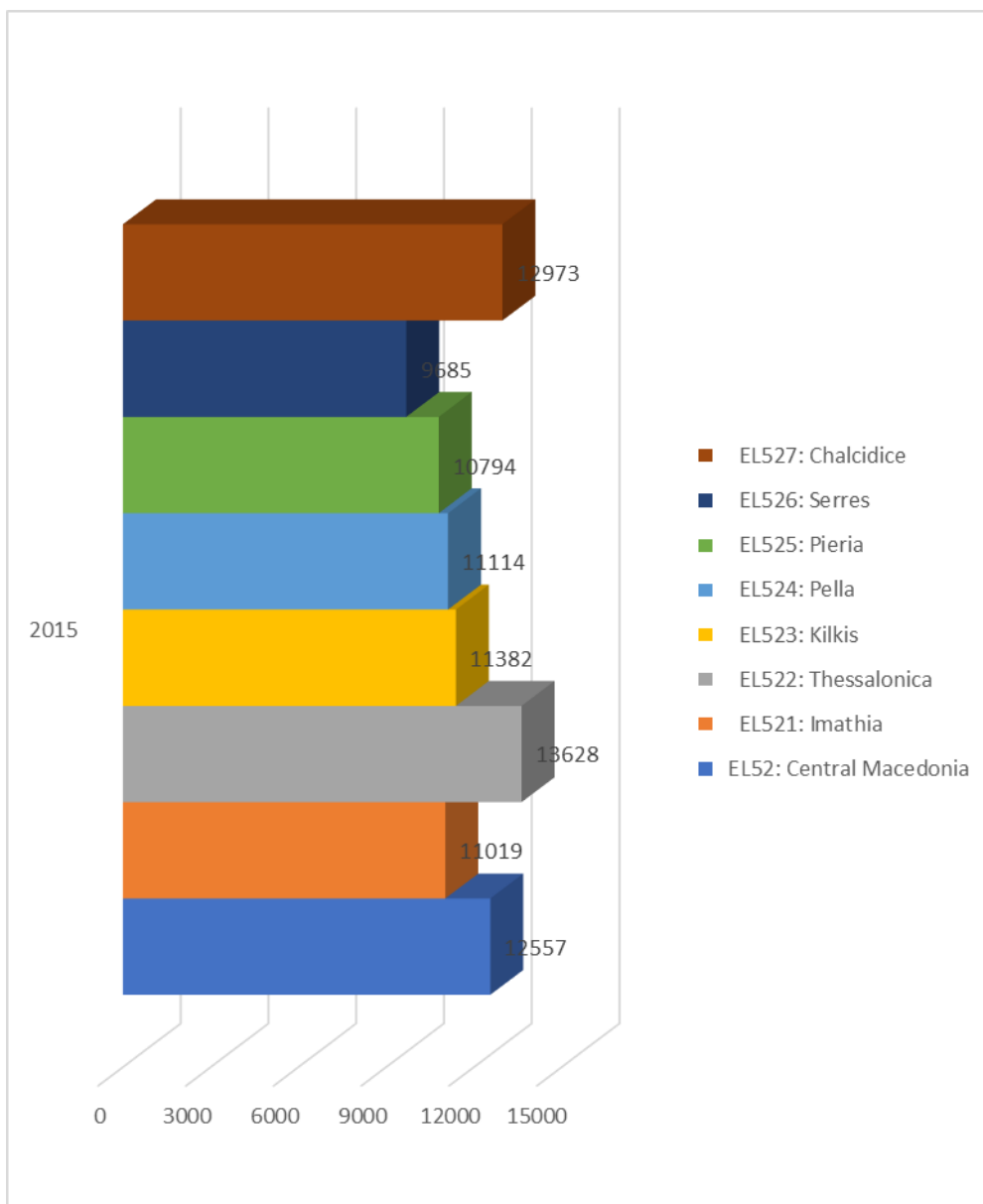
Η Περιφέρεια Αττικής το έτος 2016 με βάση τα διαθέσιμα περιφερειακά στοιχεία από τον ΟΟΣΑ έχει το μεγαλύτερο περιφερειακό ΑΕΠ το οποίο σε εκατομμύρια ευρώ και σε τρέχουσες τιμές ανέρχεται σε 83.469 ή στο 48% του εθνικού ΑΕΠ περίπου. Στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου το ΑΕΠ ανέρχεται στα 2.412 ή στο 2,9% του εθνικού ΑΕΠ, στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου το ΑΕΠ ανέρχεται στα 5.888 ή στο 3,3% του εθνικού ΑΕΠ, στην Περιφέρεια Κρήτης ανέρχεται στα 8.654 ή στο 5% του εθνικού ΑΕΠ, στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας ανέρχεται στα 6.709 ή στο 3,8% του εθνικού ΑΕΠ, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας το ΑΕΠ ανέρχεται στα 3.849 ή στο 2,2% του εθνικού ΑΕΠ, στην Περιφέρεια Ηπείρου ανέρχεται στα 3.843 ή στο 2,2% του εθνικού ΑΕΠ, στην Περιφέρεια Θεσσαλίας το ΑΕΠ ανέρχεται στα 9.006 ή στο 5,1% του εθνικού ΑΕΠ, στην Περιφέρεια Ιονίων Νήσων ανέρχεται στα 3.064 ή στο 1,7% του εθνικού ΑΕΠ, στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας ανέρχεται στα 7.847 ή στο 4,5% του εθνικού ΑΕΠ, στην Περιφέρεια Κεντρικής Ελλάδας το ΑΕΠ ανέρχεται στα 7.926 ή στο 4,5% του εθνικού ΑΕΠ, στην Περιφέρεια Πελοποννήσου ανέρχεται στα 7.683 ή στο 4,4% του εθνικού ΑΕΠ και στην Περιφέρεια ενδιαφέροντος, την Κεντρική Μακεδονία το ΑΕΠ ανέρχεται στα 23.850 ή στο 13,7% του εθνικού ΑΕΠ, το οποίο την καθιστά την δεύτερη μεγαλύτερη σε όρους ΑΕΠ περιφέρεια της Ελλάδος.

Το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας απαρτίζεται από τα επιμέρους ΑΕΠ των επτά περιφερειακών ενότητων της. Ειδικότερα, η Περιφερειακή Ενότητα της Θεσσαλονίκης η οποία είναι και η μεγαλύτερη και σε πληθυσμό και σε οικονομική δραστηριότητα συνεισφέρει στο συνολικό ΑΕΠ της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας με 15.175 σε εκατομμύρια ευρώ και σε τρέχουσες τιμές ή διαφορετικά προσφέρει το 64% του ΑΕΠ, η Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας συνεισφέρει 1.562 ή το 6,5%, η Περιφερειακή Ενότητα Κιλκίς συνεισφέρει 915 ή το 3,8%, η Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας συνεισφέρει 1.550 ή το 6,5%, η Περιφερειακή Ενότητα Πιερίας συνεισφέρει 1.416 ή το 6%, η Περιφερειακή Ενότητα Σερρών συνεισφέρει 1.665 ή το 7% και η Περιφερειακή Ενότητα Χαλκιδικής συνεισφέρει 1.432 ή το 6%.

Επιπρόσθετα σημαντικά στοιχεία για την προσέγγιση της ευημερίας σε τοπικό επίπεδο προκύπτουν από τη λεπτομερή απεικόνιση του κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές. Η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας ενώ έχει το δεύτερο μεγαλύτερο συνολικό ΑΕΠ είναι όγδοη σε κατάταξη όσο αφορά το κατά κεφαλήν ΑΕΠ, καθιστώντας την μεταξύ των φτωχότερων περιφερειών όχι μόνο της Ελλάδος αλλά και της Ευρωζώνης. Συγκεκριμένα, το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας είναι το 78% του κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Ελλάδος και μόλις το 57% του κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Αττικής που είναι η πλουσιότερη περιφέρεια της Ελλάδος με κατά κεφαλήν ΑΕΠ 22.000 ευρώ περίπου. Αντίστοιχα, η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας εμφανίζει κατά κεφαλήν ΑΕΠ 14% υψηλότερο από την φτωχότερη περιφέρεια της Ελλάδος την Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης.

Η περαιτέρω ανάλυση της διάρθρωσης του εισοδήματος (κατά κεφαλήν ΑΕΠ) στις περιφερειακές ενότητες της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας θα οδηγήσει στην καλύτερη κατανόηση της υφιστάμενης κατάστασης. Στο κάτωθι διάγραμμα παρουσιάζεται το Κατά Κεφαλήν ΑΕΠ σε Τρέχουσες Τιμές ανά Περιφερειακή Ενότητα:

Κατά Κεφαλήν ΑΕΠ ανά Περιφερειακή Ενότητα (Τρέχουσες Τιμές)

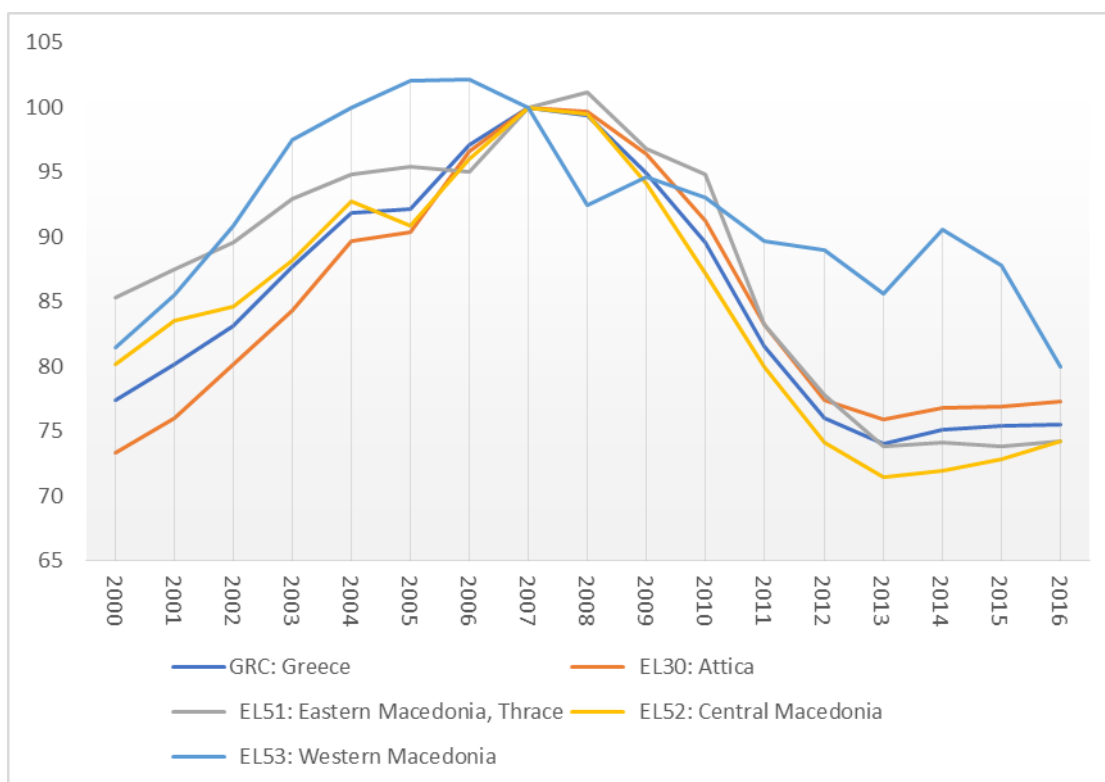
Καθίσταται φανερό ότι το μέσο κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας συμπερασύρεται προς τα πάνω από την τουριστική περιφερειακή ενότητα της Χαλκιδικής και από την μητροπολιτική περιφερειακή ενότητα της Θεσσαλονίκης. Η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας εμφανίζει κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές ύψους 12.557 ευρώ με την περιφερειακή ενότητα της Θεσσαλονίκης να εμφανίζει κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές ύψους 13.628 ευρώ. Η περιφερειακή ενότητα με το χαμηλότερο εισόδημα είναι των Σερρών με κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές ύψους 9.685 ευρώ.

Τα στοιχεία όπως παρουσιάζονται παραπάνω, περιγράφουν τη σχετική οικονομική⁸⁶

κατάσταση της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας με τις λοιπές περιφέρειες και το σύνολο της χώρας, όπως και των περιφερειακών ενότητων της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας. Ωστόσο, για μια περισσότερο ολοκληρωμένη αντίληψη της τρέχουσας κατάστασης είναι σκόπιμο να έχουμε αποτυπώσει και τη δυναμική εξέλιξη των οικονομικών δεδομένων. Στο κατωθι διάγραμμα παρουσιάζεται ο πραγματικός δείκτης μεγέθυνσης του κατά κεφαλήν ΑΕΠ με έτος βάσης το 2007 (Real growth index of the GDP per capita) για τη συγκρισιμότητα των δεδομένων και τη βέλτιστη απεικόνισή τους:

Πραγματικός Δείκτης Μεγένθυνσης Κατά Κεφαλήν ΑΕΠ με έτος βάσης 2007

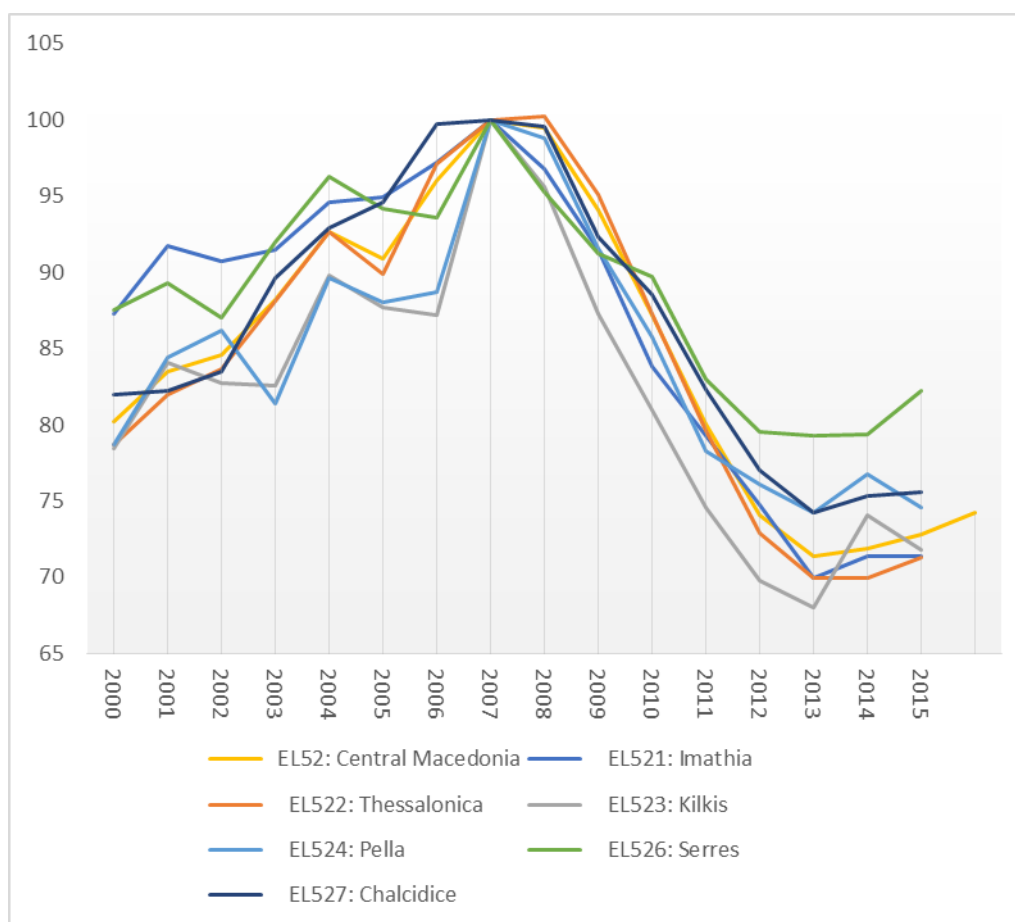

Στο προηγούμενο διάγραμμα παρατηρείται πως η δυναμική της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας παρουσιάζει παρόμοια συμπεριφορά με της Αττικής και των όμορων Περιφερειών με εξαίρεση την Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας και εμφανίζει τάση δυναμικής σύγκλισης τόσο με τις άλλες περιφέρειες όσο και με το σύνολο της Ελληνικής Οικονομίας.

Στο κάτωθι διάγραμμα απεικονίζεται ο πραγματικός δείκτης μεγέθυνσης του κατά κεφαλήν ΑΕΠ με έτος βάσης το 2007 στις περιφερειακές ενότητες της Περιφέρειας

Κεντρικής Μακεδονίας και ειδικά στις Π.Ε. Ημαθίας, Κιλκίς, Πέλλας, Πιερίας, Χαλκιδικής και Θεσσαλονίκης όπου γενικά διαπιστώνεται πως η κρίση δεν διαχύθηκε με τον ίδιο τρόπο αλλά ούτε φαίνεται και η ανάκαμψη να παρουσιάζει την ίδια δυναμική μεταξύ των περιφερειακών ενότητων. Ωστόσο, υπάρχουν ενδείξεις για μακροχρόνια σύγκλιση των δεικτών, γεγονός που αποτελεί και βασικό ζητούμενο οποιαδήποτε Ευρωπαϊκής και Εγχώριας πολιτικής περιφερειακής ανάπτυξης.

Πραγματικός Δείκτης Μεγένθυνσης Κατά Κεφαλήν ΑΕΠ με έτος βάσης 2007 στις Περιφερειακές Ενότητες της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας

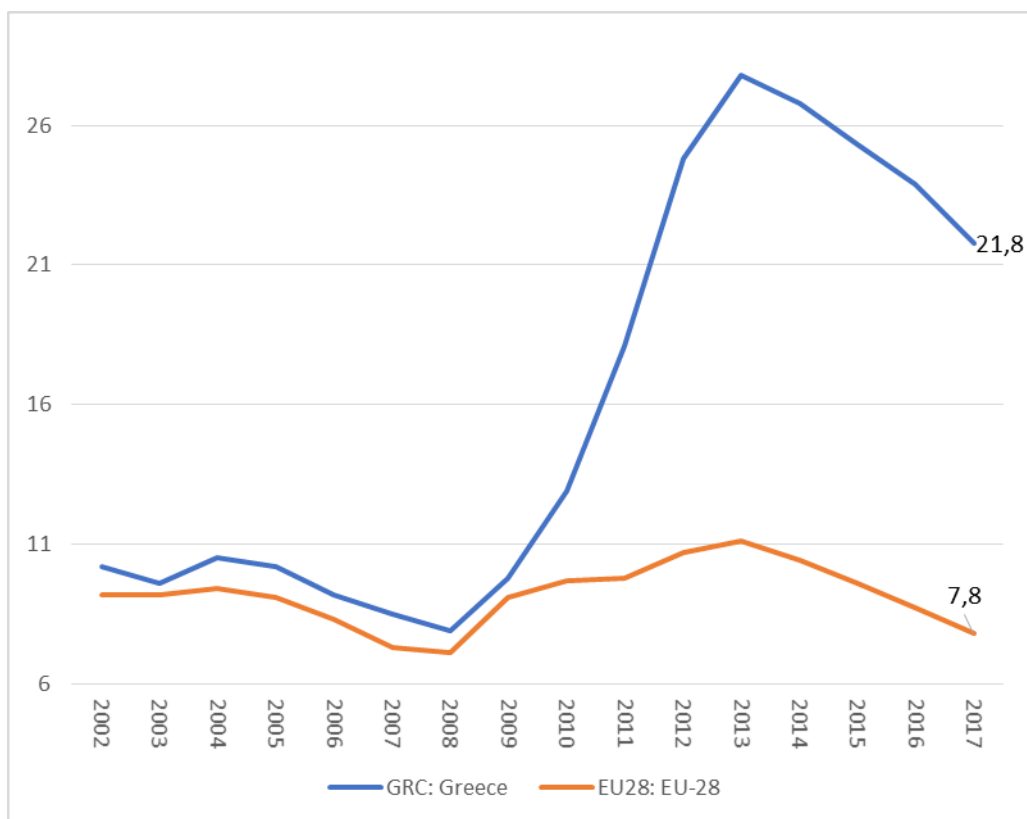

4.2.3 Συγκριτικά Στοιχεία Ανεργίας - Απασχόλησης

Τα δεδομένα για την ανεργία αλλά και η λεπτομερής ανάλυση των χαρακτηριστικών της αποτελούν από τα καθοριστικότερα και περισσότερο αποκαλυπτικά στοιχεία για το κοινωνικό-οικονομικό αποτύπωμα μιας περιοχής. Η συνολική ανεργία στην Ελλάδα

σε σχέση με την Ευρωπαϊκή Ένωση των 28 κρατών μελών από το 2002 μέχρι και το έτος 2017 όπως αυτή έχει αποτυπωθεί από στατιστικά στοιχεία του ΟΟΣΑ παρουσιάζεται στο κάτωθι διάγραμμα:

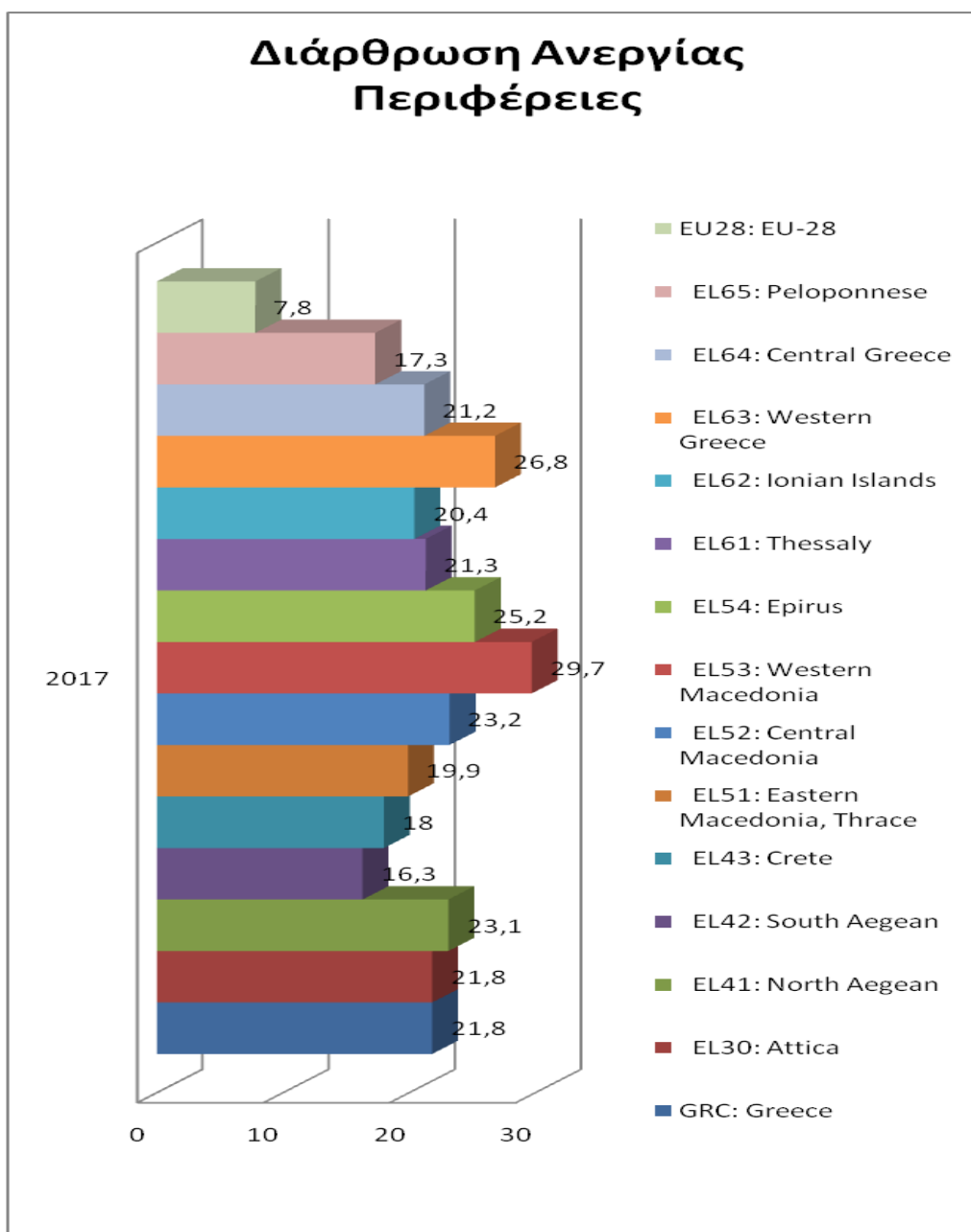
Δείκτης Ανεργίας (ποσοστό στο εργατικό δυναμικό 15-64 ετών)

Όπως είναι γενικά παραδεκτό, οι συνέπειες της χρηματοπιστωτικής κρίσης του 2007 που ξεκίνησε στις ΗΠΑ προκάλεσαν αναταράξεις και στις Ευρωπαϊκές Οικονομίες, παρατηρώντας την ανεργία σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης των 28 κρατών μελών να αυξάνεται από το έτος 2008 κατά 2 ποσοστιαίες μονάδες και να αποκτάει ανοδική πορεία μέχρι και το έτος 2013 όπου και κορυφώνεται λαμβάνοντας την τιμή 11.1%. Ακολούθως, ανακάμπτει υποχωρώντας σταδιακά μέχρι και το 7,8%, σύμφωνα με τα στοιχεία που διατηρεί ο ΟΟΣΑ. Η Ελλάδα, την περίοδο 2007-2008, ακόμα δεν είχε βιώσει το πέρασμα της χρηματοπιστωτικής κρίσης του 2007 στην πραγματική οικονομία και εμφάνισε μια βελτίωση του δείκτη της ανεργίας από το 8,5% το 2007 στο 7,9% το 2008. Εν συνεχεία, η επιδείνωση της ανεργίας ήταν ραγδαία. Ακολούθησε αύξουσα πορεία, όπως και στην υπόλοιπη Ευρώπη, αλλά με πολύ ταχύτερους ρυθμούς, αγγίζοντάς την χειρότερη επίδοση εδώ και πολλές δεκαετίες

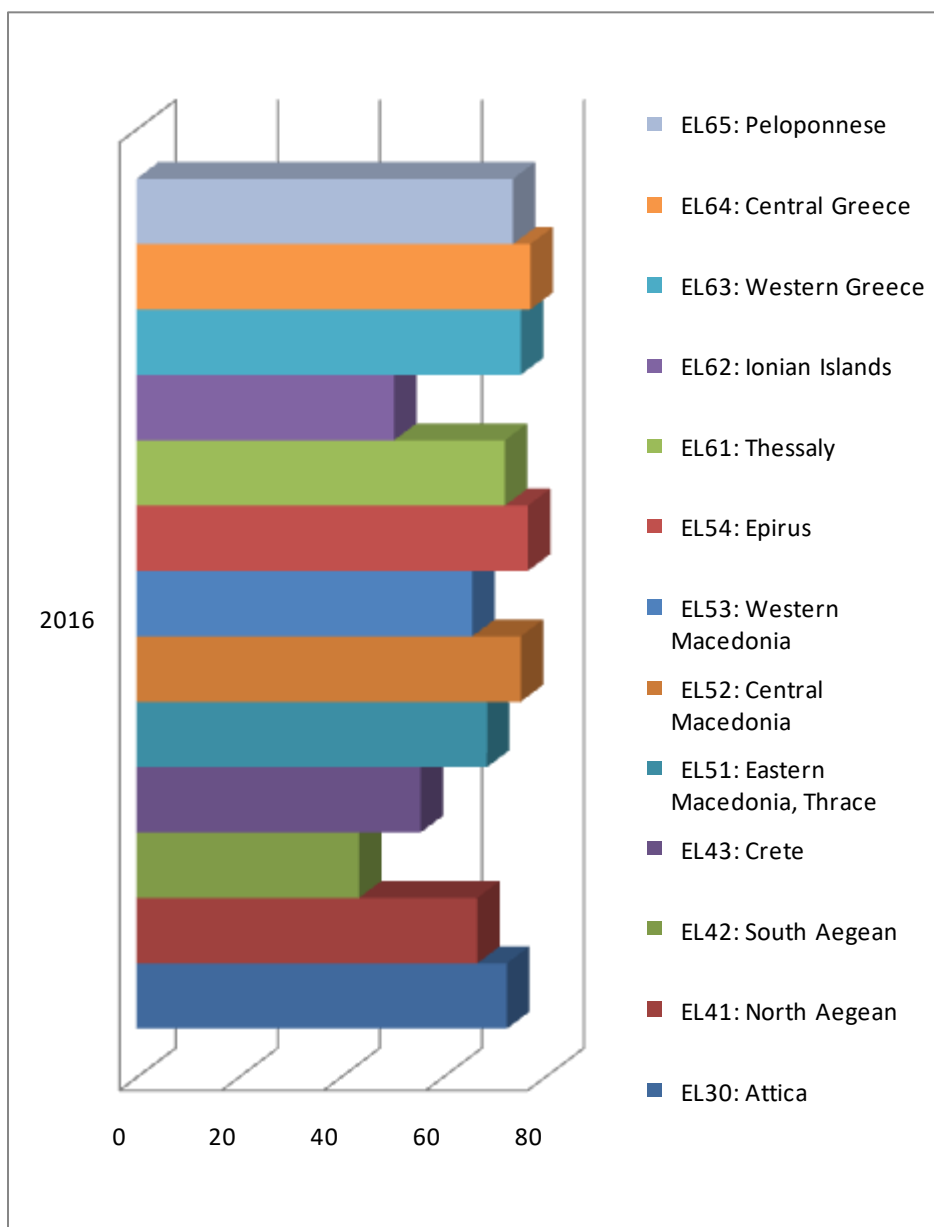
ανερχόμενη το έτος 2013 στο 27,8%. Από το 2014 ξεκίνησε μια αποκλιμάκωση της ανεργίας η οποία το 2017 υποχώρησε στο 21,8%, σύμφωνα πάντα με τα στοιχεία που διατηρεί ο ΟΟΣΑ. Είναι απολύτως ξεκάθαρο πως μια τέτοια αύξηση του ποσοστού ανεργίας προκαλεί μια τεράστια πίεση στα εισοδήματα, όχι μόνο των ανέργων, αλλά και των εργαζομένων μέσω της ανάλογης υποχώρησης των μισθών που ακολουθεί τέτοιες μεταβολές.

Επίσης, Ενδιαφέρον παρουσιάζει, η διάρθρωση της ανεργίας στις Περιφέρειες σε σχέση με τη χώρα και την Ευρωπαϊκή Ένωση των 28 κρατών μελών. Η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας πιέζεται σημαντικά από το φαινόμενο της ανεργίας. Ειδικότερα, το έτος 2016 η ανεργία στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας αγγίζει το 23,2% ενώ το μεγαλύτερο ποσοστό ανεργίας εμφανίζεται στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας, ήτοι 29,7%.

Το υψηλό ποσοστό ανεργίας που παρατηρείται στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας έχει ακόμα πιο δυσμενή χαρακτηριστικά σύμφωνα με το επόμενο διάγραμμα στο οποίο παρουσιάζεται η μακροχρόνια ανεργία ανά Περιφέρεια ως ποσοστό της μακροχρόνιας ανεργίας στη συνολική ανεργία.

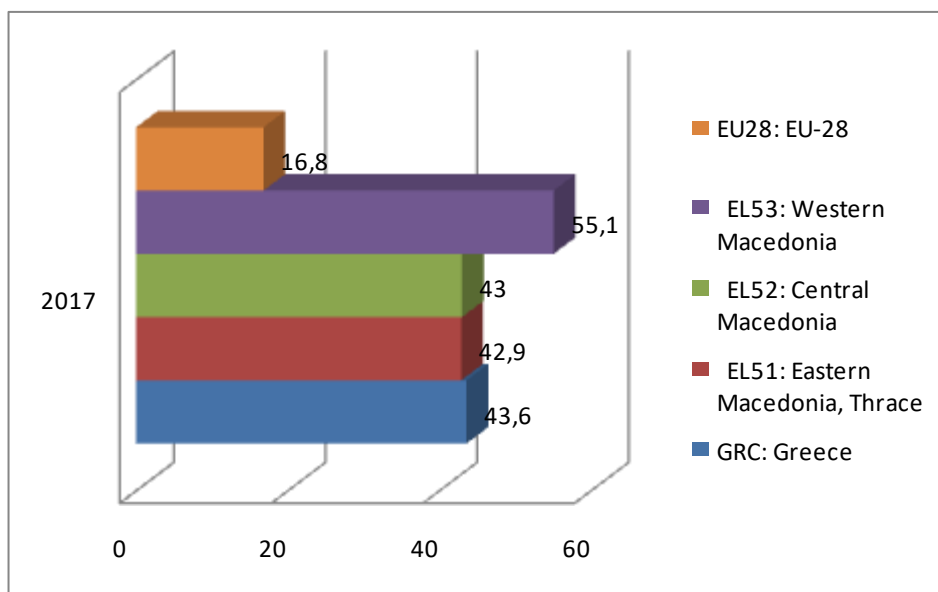
Μακροχρόνια Ανεργία στις Περιφέρειες της Χώρας

Είναι σαφές πως η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας εμφανίζεται να έχει ένα από τα υψηλότερα ποσοστά μακροχρόνιας ανεργίας, όπου τα 3/4 των ανέργων είναι μακροχρόνια άνεργοι. Τα αποτελέσματα του γεγονότος αυτού είναι τόσο σε μακροοικονομικό επίπεδο όσο και σε μικροοικονομικό επίπεδο. Αυτό το χαρακτηριστικό, σε μακροοικονομικό επίπεδο, μεταφράζεται ως απώλεια δεξιοτήτων από την μεριά των εργαζόμενων, γεγονός που συμβάλει αρνητικά και στην παραγωγικότητα της εργασίας, συνεπώς και στην ανταγωνιστικότητα, πιέζοντας προς τα πάνω το φυσικό ποσοστό ανεργίας και προς τα κάτω το δυνητικό ΑΕΠ. Η

μακροχρόνια ανεργία, σε μικροοικονομικό επίπεδο, υπονοεί την απώλεια επιδομάτων ανεργίας με αποτέλεσμα την φτωχοποίηση των νοικοκυριών και αδυναμία πρόσβασης στα βασικά αγαθά και υπηρεσίες.

Ανεργία Νέων

Η ανησυχητική εικόνα ολοκληρώνεται παρατηρώντας την ανεργία των νέων όπου διαπιστώνεται ότι η ανεργία των νέων (ποσοστό ανεργίας ατόμων ηλικίας από 15-24 επί του παραγωγικού δυναμικού 15-24) στην Ελλάδα κατά μέσο όρο και ειδικά στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας είναι περίπου τρεις φορές υψηλότερη από την αντίστοιχη της Ευρωπαϊκής Ένωσης των 28 κρατών μελών, υποθάλποντας τις μακροχρόνιες προοπτικές της εγχώριας αλλά και των περιφερειακών οικονομιών της χώρας για οικονομική μεγέθυνση.

4.2.4 Κοινωνικοί Δείκτες και Περιβαλλοντικοί Δείκτες

Στον κατωθι πίνακα παρουσιάζονται συνοπτικά και ενδεικτικά βασικοί δείκτες ευημερίας περιφερειών της Ελλάδος σε σχέση με τους αντίστοιχους χωρών όπως το Βέλγιο, η Γαλλία, η Γερμανία, η Ιταλία, η Ιρλανδία, η Πορτογαλία. Οι δείκτες αυτοί είναι δεδομένα του έτους 2014 με πηγή τον ΟΟΣΑ και περιλαμβάνουν στοιχεία όπως το διαθέσιμο προσωπικό εισόδημα, ο δείκτης απασχόλησης, ο δείκτης ανεργίας, ο αριθμός δωματίων οικίας ανά άτομο, το μερίδιο του εργατικού δυναμικού με

τουλάχιστον δευτεροβάθμια εκπαίδευση, το προσδόκιμο ζωής, η θνησιμότητα, η μόλυνση του αέρα, οι αυτοκτονίες, η συμμετοχή των ψηφοφόρων στις γενικές εκλογές, το ποσοστό των νοικοκυριών με πρόσβαση στο διαδίκτυο, η αυτοαξιολόγηση της ικανοποίησης από τη ζωή του πολίτη και το αίσθημα της διαφθοράς. Σημαντικά είναι τα ευρήματα πως το αίσθημα διαφθοράς είναι πολύ υψηλό και πως η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας παρουσιάζεται να έχει το 63% του προσωπικού διαθέσιμου εισοδήματος σε σχέση με την Περιφέρεια Αττικής και έως και 3 φορές μικρότερο από το αντίστοιχο της Γερμανίας.

"Αναλυτική καταγραφή της τρέχουσας κατάστασης της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας"

Δείκτης	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΥΗΜΕΡΙΑΣ 2014													
	Διαθέσιμο Προσωπικό Εισόδημα	Απασχόληση		Στέγαση	Μερίδιο Εργατικού Δυναμικού με τουλάχιστον Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	Προσδόκιμο Ζωής	Θνησιμότητα	Μόλυνση του Αέρα, Επίπεδο των PM2.5	Αυτοκτονίες	Συμμετοχή των Ψηφοφόρων στις Γενικές Εκλογές	Ποσοστό των Νοικοκυριών με Πρόσβαση στο Διαδίκτυο	Λαμβανόμενη Υποστήριξη Κοινωνικού Δικτύου	Αυτοαξιολόγηση της Ικανοποίησης της Ζωής του Πολίτη	Αίσθημα Διαφθοράς
		Δείκτης Απασχόλησης	Δείκτης Ανεργίας	Αριθμός Δωματίων Οικίας ανά Άτομο										
Μονάδα	US Δολλάρια	Ποσοστό		Αναλογία	Ποσοστό	Έτη	Ανά 1 000 κατοίκους	Μικρογραμμάρια ανά κυβικό μέτρο	Ανά 100 000 κατοίκους	Ποσοστό	Ποσοστό	Percentage	Δείκτης	Ποσοστό
Βέλγιο	19944	61,4	9	2,2	80,5	80,7	8	16,1	1,8	89,4	81	92,5	7,1	52,6
Γαλλία	21704	63,6	9,7	1,7	81	82,3	6,8	11,6	1,1	80,3	77	92,3	6,7	59,8
Γερμανία	23601	76,3	4,9	2,2	86,7	80,9	8	13,7	0,8	71,5	87	94	6,7	55,6
Κεντρική Μακεδονία	8937	46,5	28,7	1,5	71,6	81,3	7,5	15,5	2,4	64,3	59	82	5,2	90,7
Δυτική Μακεδονία	8729	47,5	27,6	1,5	63,7	81,3	7,4	12,2	2,4	67,8	59	80,6	4,9	86,1
Θεσσαλία	8273	51	25,4	1,5	67,8	81,8	7,3	14,3	2,4	61,5	59	81,5	5,3	94,4
Ήπειρος	10117	50,1	26,8	1,5	66,5	82,6	6,7	16,5	3,8	67,9	62	80,9	5,1	92,3
Ιόνια Νησιά	8044	55,1	21,4	1,5	63,7	81,6	7,3	13,6	3,8	54,6	62	85,5	5	81,9
Δυτική Ελλάδα	7902	47,2	28,8	1,5	64,3	80,9	7,7	12	3,8	69,6	62	85,3	5,9	85,4
Στερεά Ελλάδα	10383	49,6	26,8	1,5	63,7	82,2	7	15,5	3,8	56,2	62	77,7	4,8	94,2
Πελοπόννησος	9246	51,9	23,4	1,5	63,7	82	7,1	11,7	3,8	63,6	62	80,6	5,9	89,8
Αττική	14073	52,1	27,3	1,5	83,5	81,1	7,7	10,3	3,7	67,4	70	79,7	5,2	89,8
Βόρειο Αιγαίο	8609	50,5	22,3	1,6	69,9	82,1	6,9	11,2	3,7	63,1	67	68,8	6	88

"Αναλυτική καταγραφή της τρέχουσας κατάστασης της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας"

Νότιο Αιγαίο	9515	55,4	20,1	1,5	67,3	82,3	7	13,3	3,7	63,4	67	89,6	5,5	89,1
Κρήτη	9220	51,7	24	1,5	64,2	82,3	7	12,1	3,7	66,9	67	85,7	5,9	86,4
Ιρλανδία	19964	63,5	11,3	2,1	80,5	81,1	7,9	5	1,8	69,7	80	96,8	7,1	53,6
Ιταλία	18958	55,5	13,3	1,7	66,4	82,8	6,9	15,7	1,4	75,2	71	88,6	6,3	82,8
Πορτογαλία	15973	66,1	13,9	1,9	47,3	80,8	7,8	7,1	1,3	56,9	63	86,3	5,3	81,3

Επιπρόσθετα, ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει στοιχεία για τα ποσοστά μη ολοκληρωμένης φοίτησης στη μη υποχρεωτική εκπαίδευση σε ηλικίες από 18 έως 24 ετών, δεδομένο που προσεγγίζει μερικώς την έννοια του κοινωνικού αποκλεισμού. Από τα κάτωθι στοιχεία αυτά διαπιστώνεται πως η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας παρουσιάζει εξαιρετικά ποσοστά ακόμα και σε σχέση με την Ευρωζώνη και τα αντίστοιχα της Ευρωπαϊκής Ένωσης των 28 κρατών μελών.

Ποσοστό μη ολοκληρωμένης φοίτησης στη μη υποχρεωτική εκπαίδευση σε ηλικίες από 18 έως 24 ετών του έτους 2015

2015	Ποσοστό μη ολοκληρωμένης φοίτησης στη μη υποχρεωτική εκπαίδευση σε ηλικίες από 18 έως 24 ετών
Ελλάδα	7,9
Αττική	5,7
Βόρειο Αιγαίο	17,3
Νότιο Αιγαίο	10,4
Κρήτη	10,8
Ανατολική Μακεδονία-Θράκη	17,2
Κεντρική Μακεδονία	7,8
Δυτική Μακεδονία	7,2
Θεσσαλία	7,9
Δυτική Ελλάδα	5,4
Κεντρική Ελλάδα	9,7
Πελοπόννησος	14,6
Ευρωζώνη (19 χώρες)	11,6
EU-28	11,0

Εν κατακλείδι, στον κάτωθι πίνακα παρουσιάζονται στοιχεία πρόσβασης των πολιτών στην υγεία και ειδικότερα ενεργοί γιατροί ανά 1.000 άτομα πληθυσμό. Τα ευρήματα είναι εντυπωσιακά, καθώς από τα διαθέσιμα δεδομένα του έτους 2015 προκύπτει ότι οι περισσότερες περιφέρειες της χώρας και ειδικά της Κεντρικής Μακεδονίας εμφανίζεται να έχουν περισσότερους ιατρούς ανά 1.000 άτομα ακόμα και από χώρες όπως την Γερμανία ή τη Γαλλία (ποσοστό μέχρι και 50-70% περισσότερους).

Δείκτης Ενεργών Γιατρών του έτους 2015

2015	Δείκτης Ενεργών Γιατρών (γιατροί ανά 1.000 άτομα πληθυσμό)
Γαλλία	3,3
Γερμανία	4,1
Αττική	8,7
Βόρειο Αιγαίο	3,7
Νότιο Αιγαίο	3,5
Κρήτη	6,3
Ανατολική Μακεδονία-Θράκη	5
Κεντρική Μακεδονία	6,1
Δυτική Μακεδονία	3
Ήπειρος	6,8
Θεσσαλία	5,1
Ιόνια Νησιά	4,4
Δυτική Ελλάδα	5,4
Κεντρική Ελλάδα	3
Πελοπόννησος	3,6
Πορτογαλία	4,7

4.2.5 Ανισοκατανομή Εισοδήματος και Φτώχεια

Χωρίς αναφορές στην ανισοκατανομή του εισοδήματος και στην φτώχεια, η περιγραφή του κοινωνικό-οικονομικού αποτυπώματος της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας δεν θα αποκάλυπτε την πλήρη εικόνα του φαινομένου.

2013	Ανισοκατανομή	
	Gini (στο διαθέσιμο εισόδημα, μετά από φόρους και κοινωνικές μεταβιβάσεις)	Gini πριν από φόρους και κοινωνικές μεταβιβάσεις
Μονάδα	0-1 κλίμακα	0-1 κλίμακα
Βέλγιο	0,268	0,492
Γερμανία	0,292	0,479
Ιρλανδία	0,309	0,574

"Αναλυτική καταγραφή της τρέχουσας κατάστασης της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας"

Ιταλία	0,325	0,514
Ελλάδα	0,343	0,566
Βόρεια Ελλάδα	0,326	0,545
Κεντρική Ελλάδα	0,312	0,574
Αθήνα	0,355	0,560
Νησιά Αιγαίου και Κρήτη	0,325	0,523

Ο σχετικός περιορισμός των δεδομένων σε χαμηλότερου επιπέδου διοικητικές διαιρέσεις δε δίνει τη δυνατότητα για ακριβέστερη εικόνα. Με βάση όμως με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία του ΟΟΣΑ, η Ελλάδα και η Βόρεια Ελλάδα παρουσιάζουν σημαντική ανισοκατανομή με δείκτη Gini 0,566 και 0,545 αντίστοιχα, όταν χώρες όπως το Βέλγιο και η Γερμανία βρίσκονται κάτω από το 0,5. Η κάδρο μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις και του φόρους βελτιώνεται χάριν και της λογικής του προοδευτικού φορολογικού συστήματος, αλλά λόγω χάριν στο Βέλγιο, τη Γερμανία, την Ιρλανδία και την Ιταλία φαίνεται ο συνδυασμός κοινωνικών μεταβιβάσεων να αναδιανέμει αποτελεσματικότερα τα εισοδήματα μειώνοντας την ανισοκατανομή. Η Ελλάδα και η Βόρεια Ελλάδα, μετά από φόρους και κοινωνικές μεταβιβάσεις, παρουσιάζουν βελτίωση στην ανισοκατανομή με δείκτη Gini 0,343 και 0,326 αντίστοιχα.

2013	Φτώχεια			
	Δείκτης φτώχειας μετά από φόρους και κοινωνικές μεταβιβάσεις, Κατώφλι φτώχειας 60%	Δείκτης φτώχειας πριν από φόρους και κοινωνικές μεταβιβάσεις, Κατώφλι φτώχειας 60%	Δείκτης φτώχειας μετά από φόρους και κοινωνικές μεταβιβάσεις, Κατώφλι φτώχειας 50%	Δείκτης φτώχειας πριν από φόρους και κοινωνικές μεταβιβάσεις, Κατώφλι φτώχειας 50%
Βέλγιο	0,179	0,365	0,100	0,336
Γερμανία	0,153	0,361	0,090	0,328
Ιρλανδία	0,159	0,438	0,089	0,405
Ιταλία	0,196	0,378	0,132	0,338
Ελλάδα	0,207	0,416	0,151	0,373
Βόρεια Ελλάδα	0,238	0,445	0,178	0,401
Κεντρική Ελλάδα	0,240	0,515	0,177	0,456
Αθήνα	0,153	0,339	0,111	0,306
Νησιά Αιγαίου και Κρήτη	0,239	0,404	0,164	0,364

"Αναλυτική καταγραφή της τρέχουσας κατάστασης της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας"
 Αντίστοιχη εικόνα παρουσιάζει και το επίπεδο φτώχειας στην Ελλάδα και στην Βόρειο Ελλάδα. Με κατώφλι φτώχειας το 60% του εγχώριου εισοδήματος προ φόρων και μεταβιβαστικών πληρωμών είναι στην Ελλάδα και στην Βόρειο Ελλάδα 41,5% και 44,5% αντίστοιχα, το οποίο βελτιώνεται μετά τους φόρους και τις κοινωνικές δαπάνες στο 20,7% και 23,8% αντίστοιχα, όταν η αντίστοιχη επίδοση για χώρες όπως Βέλγιο, τη Γερμανία, την Ιρλανδία και την Ιταλία μετά φορών και κοινωνικών δαπανών είναι 17,9%, 15,3% 15,9% και 19,6%, αντίστοιχα.

4.3 ΟΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Στην κάτωθι ενότητα πραγματοποιείται πλήρης ανάλυση του πλήθους των ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. στην Ελλάδα ανά περιφέρεια, δίνοντας έμφαση στην περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας. Για λόγους σύγκρισης ο αριθμός των ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. σταθμίζεται με διάφορα μεγέθη όπως ο πληθυσμός, η ανεργία και το ΑΕΠ.

4.3.1 Πλήθος ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ.

Συνολικά 1.104 Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις δραστηριοποιούνται στον Ελλαδικό χώρο. Η κατανομή τους φαίνεται στον ακόλουθο πίνακα και στο αμέσως επόμενο γράφημα. Στην Περιφέρεια Αττικής, βρίσκεται η μεγάλη πλειοψηφία των ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ., όπου λειτουργούν 454 επιχειρήσεις. Ακολουθεί η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας με 147 ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. και η Περιφέρεια Θεσσαλίας με 84 επιχειρήσεις. Η περιοχή με τις λιγότερες ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. είναι η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου με 14 συνολικά επιχειρήσεις.

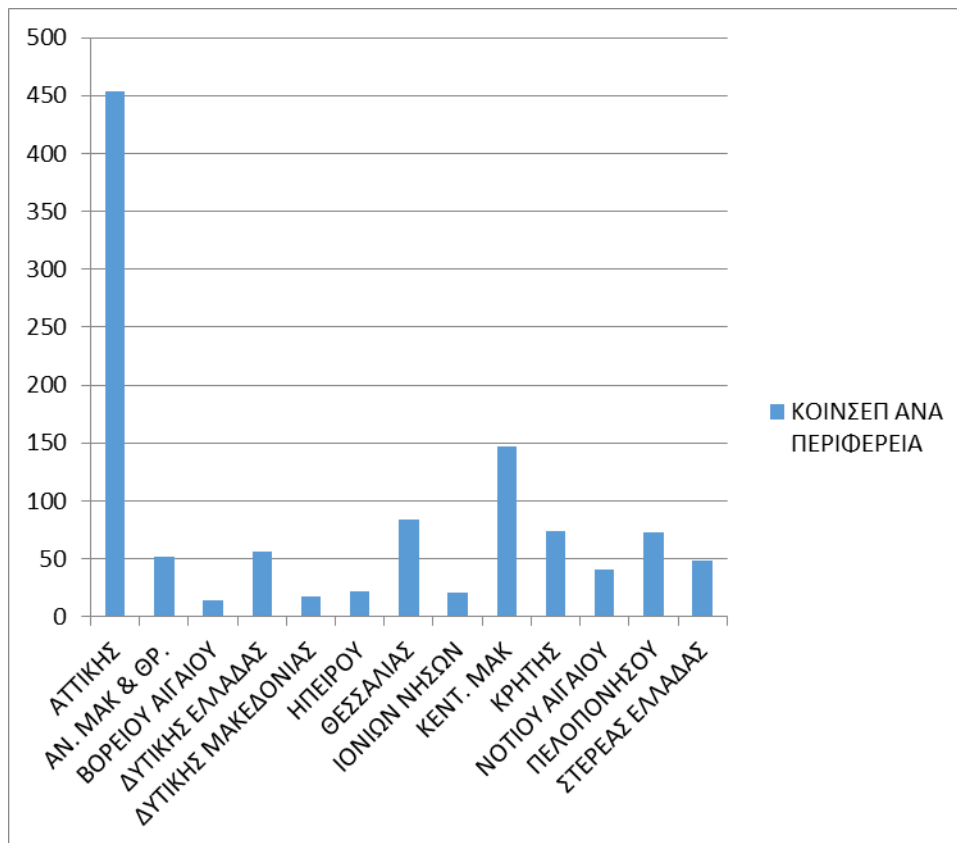
ΠΛΗΘΟΣ ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. ΑΝΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	
Περιφέρεια	Πλήθος ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ.
Περιφέρεια Αττικής	454
Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης	52
Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου	14
Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας	56
Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας	18
Περιφέρεια Ηπείρου	22

100

"Αναλυτική καταγραφή της τρέχουσας κατάστασης της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας"

Περιφέρεια Θεσσαλίας	84
Περιφέρεια Ιονίων Νήσων	21
Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας	147
Περιφέρεια Κρήτης	74
Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου	41
Περιφέρεια Πελοποννήσου	73
Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας	48
ΣΥΝΟΛΟ	1.104

ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. ανά Περιφέρεια

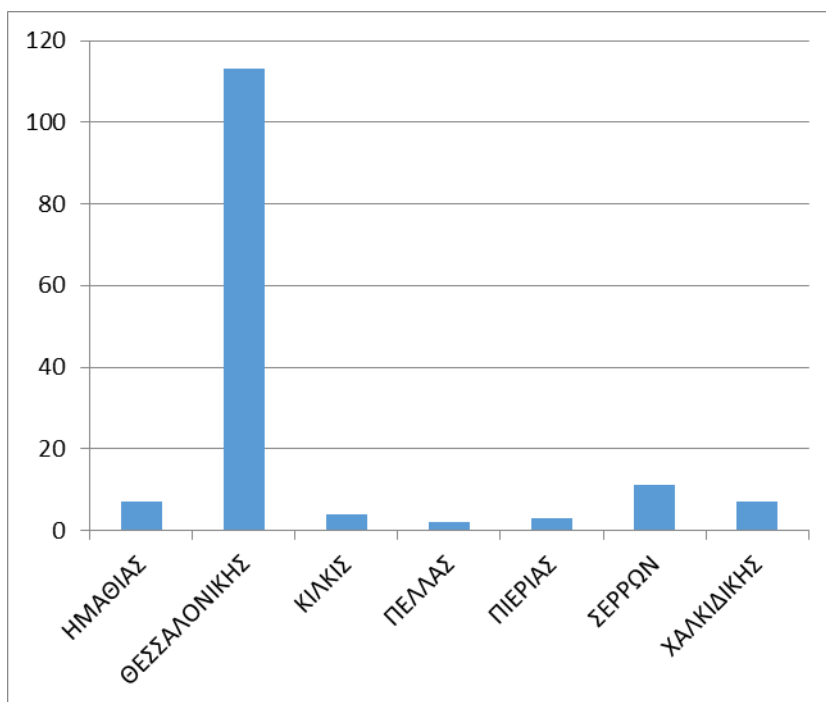
Στην συνέχεια, παρουσιάζεται η κατανομή των ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας ανά Περιφερειακή Ενότητα (Π.Ε.). Συνολικά, στην περιφέρεια δραστηριοποιούνται 147 επιχειρήσεις με την πλειοψηφία αυτών να βρίσκονται στην Π.Ε. Θεσσαλονίκης όπου λειτουργούν 113 ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. Ακολουθεί η Π.Ε. Σερρών με 11 επιχειρήσεις, οι Π.Ε. Χαλκιδικής και Ημαθίας με 7, η Π.Ε. Κιλκίς με 4, η Π.Ε. Πιερίας με 3 και η Π.Ε. Πέλλας με 2.

ΠΛΗΘΟΣ ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. ΑΝΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	
Περιφερειακή Ενότητα	Πλήθος ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ.
Π.Ε. ΗΜΑΘΙΑΣ	7
Π.Ε. ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	113
Π.Ε. ΚΙΛΚΙΣ	4
Π.Ε. ΠΕΛΛΑΣ	2
Π.Ε. ΠΙΕΡΙΑΣ	3

Π.Ε. ΣΕΡΡΩΝ	11
Π.Ε. ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ	7
ΣΥΝΟΛΟ	147

ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας ανά Περιφερειακή Ενότητα

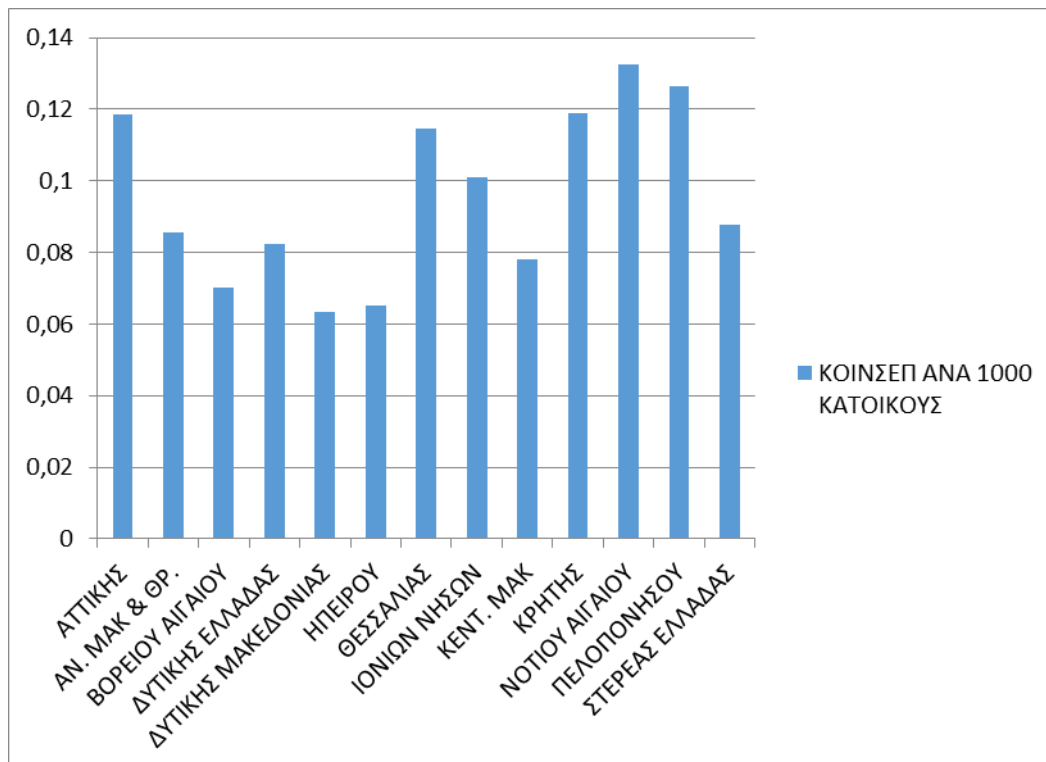

4.3.2 ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. ανά Πληθυσμό

Ο κάτωθι πίνακας και το αμέσως επόμενο γράφημα παρουσιάζουν για κάθε περιφέρεια το πλήθος των ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. ανά 1.000 κατοίκους. Καθίσταται εμφανές, ότι λαμβάνοντας υπόψη το πληθυσμιακό κριτήριο, η Περιφέρεια Αττική παύει να παρουσιάζει τη μεγαλύτερη συγκέντρωση ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. καθώς έχει 0,11 ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. ανά 1.000 κατοίκους ενώ η περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου παρουσιάζει 0,13 ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. ανά 1.000 κατοίκους. Η περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας είναι η περιφέρεια με τις λιγότερες ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. ανά 1.000 κατοίκους, με συγκέντρωση 0,063. Η περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας έχει 0,078 ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. ανά 1.000 κατοίκους.

ΠΛΗΘΟΣ ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. ΑΝΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ (ΑΝΑ 1.000 ΚΑΤΟΙΚΟΥΣ)	
Περιφέρεια	Πλήθος ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. ανά 1.000 κατοίκους
Περιφέρεια Αττικής	0,118
Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης	0,085
Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου	0,070
Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας	0,082
Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας	0,063
Περιφέρεια Ηπείρου	0,065
Περιφέρεια Θεσσαλίας	0,114
Περιφέρεια Ιονίων Νήσων	0,101
Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας	0,078
Περιφέρεια Κρήτης	0,118
Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου	0,132
Περιφέρεια Πελοποννήσου	0,126
Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας	0,087

ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. ανά Περιφέρεια ανά 1.000 Κατοίκους

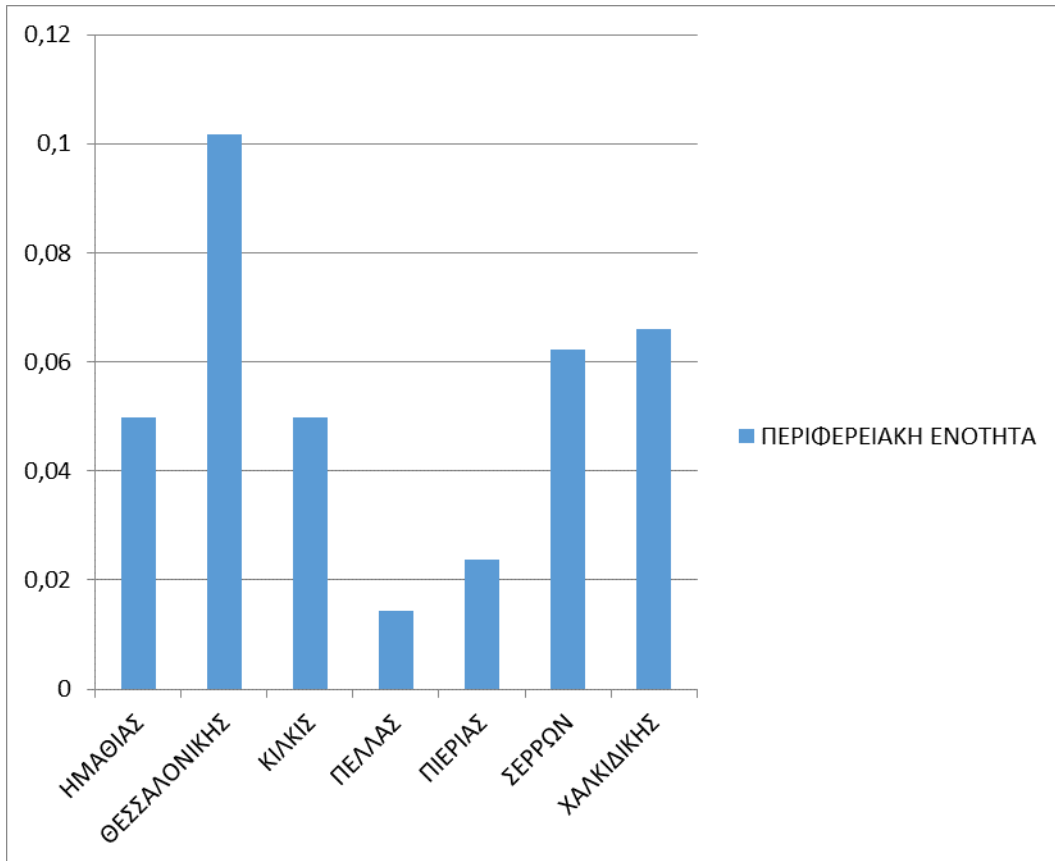

Επικεντρώνοντας στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, παρουσιάζεται ανά Π.Ε. η κατανομή των ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. ανά 1.000 κατοίκους. Λαμβάνοντας υπόψη το πληθυσμιακό κριτήριο, εξακολουθεί να υπάρχει υπερσυγκέντρωση ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. στην Π.Ε. Θεσσαλονίκης με 0,10 ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. ανά 1.000 κατοίκους. Εν συνεχεία ακολουθεί η Π.Ε. Χαλκιδικής με 0,066, η Π.Ε. Σερρών με 0,062, οι Π.Ε. Ημαθίας και Κιλκίς με 0,49, η Π.Ε. Πιερίας με 0,02 και η Π.Ε. Πέλλας με 0,014 ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. ανά 1.000 κατοίκους.

ΠΛΗΘΟΣ ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. ΑΝΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ (ΑΝΑ 1.000 ΚΑΤΟΙΚΟΥΣ)	
Περιφερειακή Ενότητα	ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. ανά 1.000 κατοίκους
Π.Ε. Ημαθίας	0,049
Π.Ε. Θεσσαλονίκης	0,101
Π.Ε. Κιλκίς	0,049
Π.Ε. Πέλλας	0,014
Π.Ε. Πιερίας	0,023

Π.Ε. Σερρών	0,062
Π.Ε. Χαλκιδικής	0,066

ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας ανά Περιφερειακή Ενότητα ανά 1.000 κατοίκους

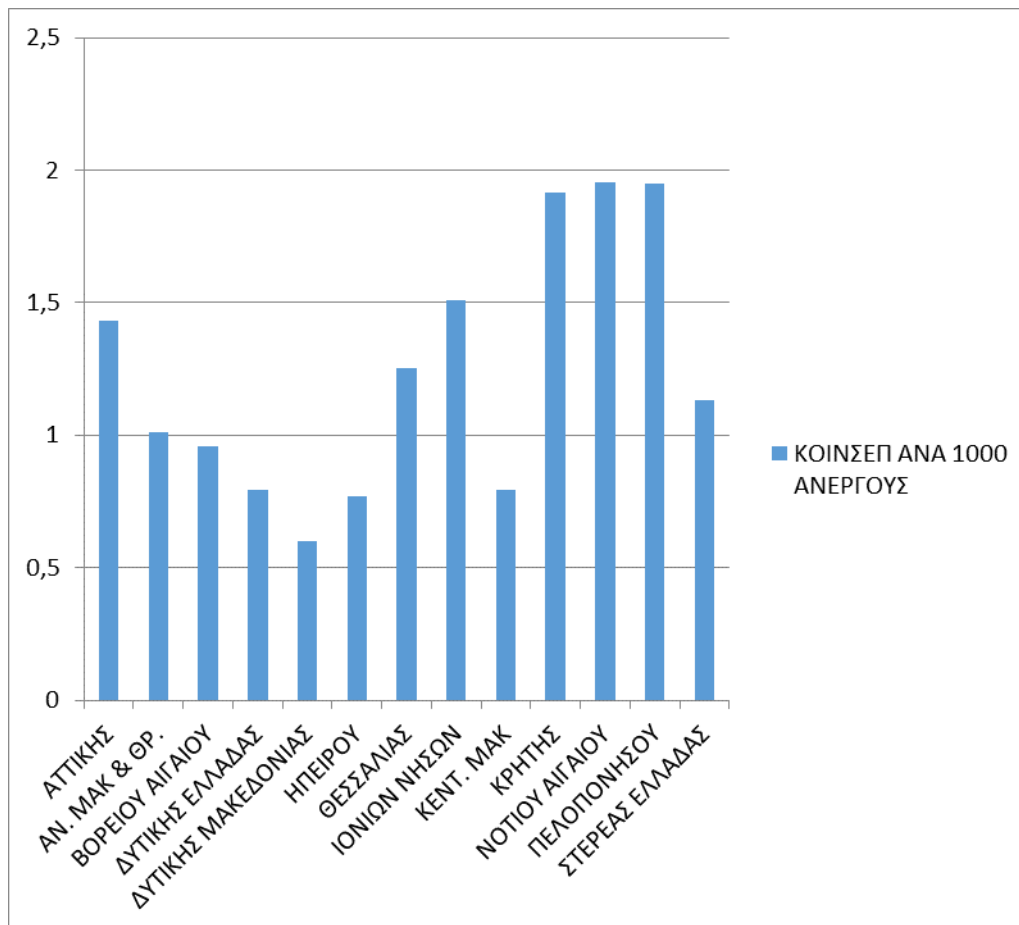

4.3.3 ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. ανά Αριθμό Ανέργων

Η κατανομή των ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. επιπλέον παρουσιάζει ενδιαφέρον, λαμβάνοντας υπόψη όχι απλά το πληθυσμιακό μέγεθος της κάθε περιφέρειας αλλά και τον αριθμό των ανέργων. Η κατανομή αυτή περιγράφεται στον πίνακα και στο γράφημα που ακολουθούν στα οποία φαίνεται ότι η μεγαλύτερη συγκέντρωση ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. είναι στις περιφέρειες Νοτίου Αιγαίου και Πελοποννήσου με 1,95 ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. ανά 1.000 ανέργους ενώ ουραγός είναι η περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας με μόνο 0,6 ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. ανά 1.000 ανέργους. Η περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας εμφανίζει 0,79 ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. ανά 1.000 ανέργους.

ΠΛΗΘΟΣ ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. ΑΝΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ (ΑΝΑ 1.000 ΑΝΕΡΓΟΥΣ)	
Περιφέρεια	Πλήθος ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. ανά 1.000 ανέργους
Περιφέρεια Αττικής	1,432
Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης	1,011
Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου	0,958
Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας	0,793
Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας	0,602
Περιφέρεια Ηπείρου	0,768
Περιφέρεια Θεσσαλίας	1,255
Περιφέρεια Ιονίων Νήσων	1,510
Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας	0,791
Περιφέρεια Κρήτης	1,915
Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου	1,955
Περιφέρεια Πελοποννήσου	1,951
Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας	1,131

ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. ανά Περιφέρεια ανά 1.000 Ανέργους

4.3.4 ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. και ΑΕΠ

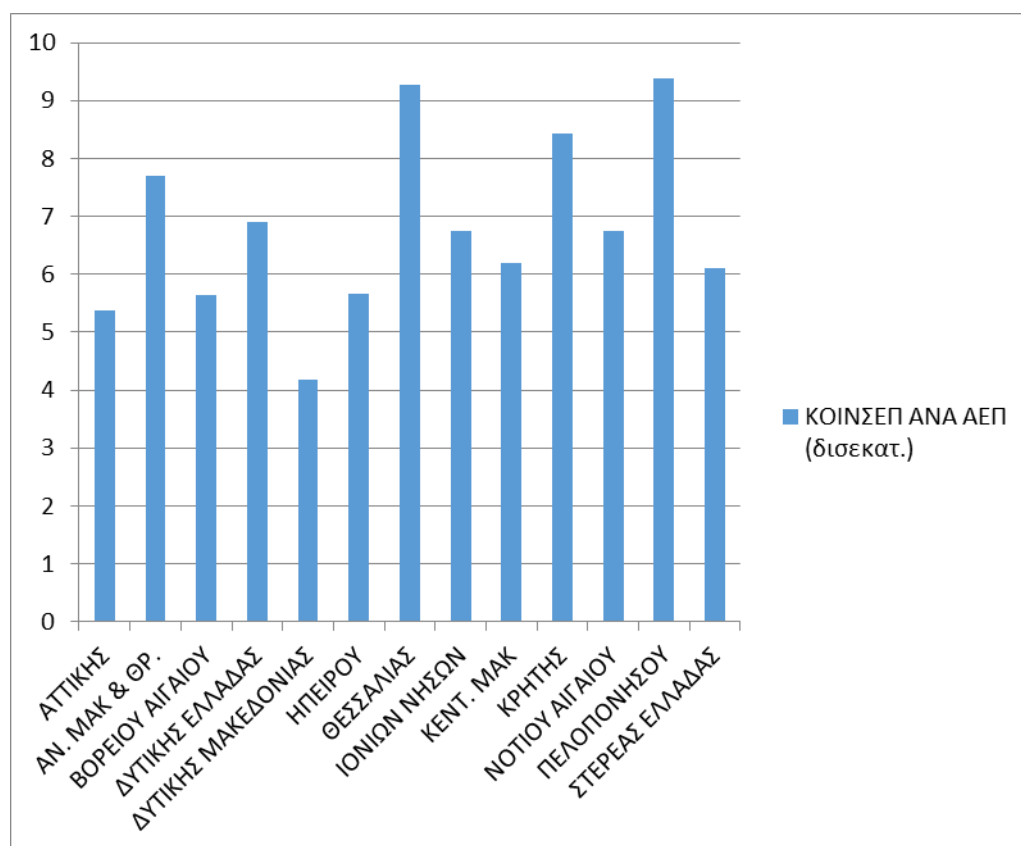
Εν συνεχεία παρουσιάζεται η κατανομή των ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. ανά περιφέρεια με κριτήριο τα εισοδήματα της περιοχής, όπως αυτά μετριοούνται από το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ). Οι περιφέρειες Πελοποννήσου και Θεσσαλίας προηγούνται με 9,38 και 9,26 ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. ανά δισεκατομμύριο του ΑΕΠ. Τις χαμηλότερες επιδόσεις παρουσιάζει η περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας με 4,18 ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. ανά δισεκατομμύριο του ΑΕΠ. Η περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας παρουσιάζει 6,19 ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ.

ΠΛΗΘΟΣ ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. ΑΝΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ (ΑΝΑ ΑΕΠ)	
Περιφέρεια	Πλήθος ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. ανά ΑΕΠ (δισεκατ.)
Περιφέρεια Αττικής	5,380

"Αναλυτική καταγραφή της τρέχουσας κατάστασης της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας"

Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης	7,692
Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου	5,642
Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας	6,901
Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας	4,182
Περιφέρεια Ηπείρου	5,659
Περιφέρεια Θεσσαλίας	9,265
Περιφέρεια Ιονίων Νήσων	6,758
Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας	6,198
Περιφέρεια Κρήτης	8,421
Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου	6,745
Περιφέρεια Πελοποννήσου	9,386
Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας	6,106

ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. ανά Περιφέρεια ανά ΑΕΠ

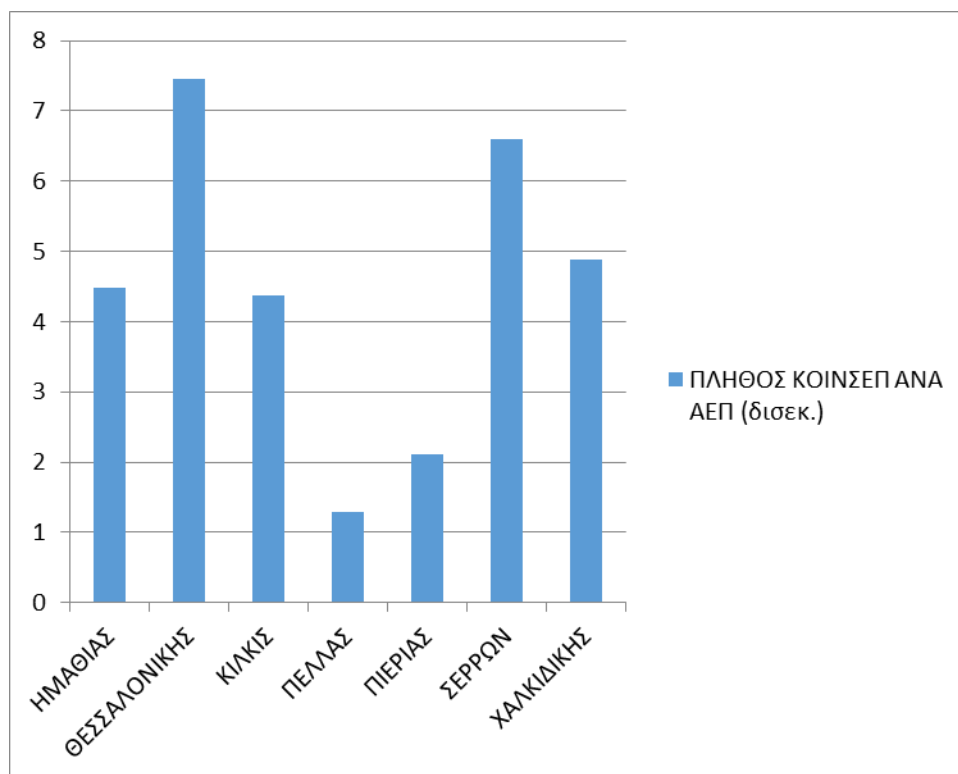
Ο παρακάτω πίνακας και το αντίστοιχο διάγραμμα παρουσιάζουν την κατανομή των ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. ανά Π.Ε. της περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας με κριτήριο το ΑΕΠ. Πρώτη είναι η Π.Ε. Θεσσαλονίκης με 7,44 ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. ανά δισεκατομμύριο του ΑΕΠ και ακολουθούν οι Π.Ε. Σερρών, Χαλκιδικής, Ημαθίας και Κιλκίς με 6,60, 4,88, 4,48 και 4,37 ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. αντίστοιχα. Τελευταίες είναι οι Π.Ε. Πιερίας και Πέλλας με 2,11 και 1,29 ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. ανά δισεκατομμύριο του ΑΕΠ αντίστοιχα.

ΠΛΗΘΟΣ ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. ΑΝΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΝΑ ΑΕΠ	
Περιφερειακή Ενότητα	Πλήθος ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. ανά ΑΕΠ (δισεκατ.)
Π.Ε. Ημαθίας	4,481
Π.Ε. Θεσσαλονίκης	7,446
Π.Ε. Κιλκίς	4,371
Π.Ε. Πέλλας	1,290

Π.Ε. Πιερίας	2,118
Π.Ε. Σερρών	6,606
Π.Ε. Χαλκιδικής	4,888

ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. ανά Περιφερειακή Ενότητα ανά ΑΕΠ

4.4 ΦΟΡΕΙΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ¹⁰

Στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας (ΠΚΜ) οι φορείς υποστήριξης των κοινωνικών επιχειρήσεων περιλαμβάνουν ένα ευρύ φάσμα φορέων όπως: (1) τα γραφεία κοινωνικών υποστηρικτικών υπηρεσιών, (2) οι φορείς τοπικής αυτοδιοίκησης, (3) οι επαγγελματικές οργανώσεις και τα επιμελητήρια, (4) οι κοινωνικοί εταίροι, και (5) οι Μη Κυβερνητικοί Οργανισμοί. Πιο συγκεκριμένα, η ΠΚΜ αποτελεί το θεσμοθετημένο όργανο σχεδιασμού και υλοποίησης πολιτικής σε

¹⁰ Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Action Plan for Social Entrepreneurship"- - Deliverable 3.2.1: Analytical Study of the Current Situation, Θεσσαλονίκη, 2018, σελ. 109 επ.

"Αναλυτική καταγραφή της τρέχουσας κατάστασης της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας"
περιφερειακό επίπεδο. Ειδικότερα, στο σχεδιασμό της ΠΚΜ για την κάλυψη των κενών και των αναγκών της στο εν λόγω θεματικό πεδίο (κοινωνική επιχειρηματικότητα-οικονομία), η Περιφέρεια έχει μια σειρά από πεδία δράσης και προτεραιοτήτων που αφορούν στη διευκόλυνση στην ένταξη των ευάλωτων κοινωνικά ομάδων στην αγορά εργασίας, στη βελτίωση της πρόσβασης σε κοινωνικές υποδομές ατόμων από ευάλωτες ομάδες πληθυσμού και η δημιουργία για το σκοπό αυτό νέων δομών και υποδομών παροχής υπηρεσιών πρόνοιας και αλληλεγγύης, στην προαγωγή της κοινωνικής επιχειρηματικότητας και προώθηση της κοινωνικής οικονομίας και σε νέους τομείς δράσης, στην ανάπτυξη πρωτοβουλιών τοπικών κοινοτήτων, με στόχο την ενίσχυση της δυνατότητας των τοπικών κοινωνιών και της τοπικής αυτοδιοίκησης να προάγει την απασχόληση ατόμων που ανήκουν στις ομάδες υψηλού κινδύνου φτώχειας, στην αντιμετώπιση ειδικών προβλημάτων των νέων όπως είναι ο κοινωνικός αποκλεισμός, η νεανική και παιδική φτώχεια, στην κοινωνική ενσωμάτωση περιθωριοποιημένων κοινοτήτων και μεταναστών, στην προώθηση της ολοκληρωμένης κοινωνικής και οικονομικής αναζωογόνησης, υποβαθμισμένων αστικών και άλλων περιοχών και κοινοτήτων, με μεγάλη συγκέντρωση ειδικών ομάδων πληθυσμού, στην καταπολέμηση κάθε μορφής διακρίσεων, στην προώθηση δικτύων και μηχανισμών υποστήριξης των αστέγων και των φτωχών και στην περαιτέρω αναβάθμιση των υποδομών υγείας, ενίσχυση και δικτύωση δομών και υπηρεσιών υγείας, πρόνοιας και περίθαλψης, με παράλληλη άμβλυση των ανισοτήτων στη χωρική κατανομή των υποδομών υγείας και πρόνοιας.

Επιπλέον, ο Δήμος Θεσσαλονίκης έχει θεσμοθετημένο ρόλο ως δημοτικός φορέας ενημέρωσης, αλλά και παροχής υπηρεσιών κοινωνικής στήριξης, ενώ βασικός στόχος της δημοτικής αρχής είναι, αντιμετωπίζοντας τα κοινωνικά θέματα με τη δέουσα ευαισθησία, να συμβάλει αποτελεσματικά στην καταπολέμηση της κρίσης και στην αύξηση των θέσεων εργασίας με την εφαρμογή αναπτυξιακής πολιτικής που προσβλέπει:

- στην αξιοποίηση ευρωπαϊκών προγραμμάτων τα οποία είναι συνυφασμένα με τα πεδία και τις ανάγκες της τοπικής αυτοδιοίκησης για την ανάπτυξη επενδυτικού ενδιαφέροντος,
- στην αгаστή συνεργασία με φορείς της πόλης (επιμελητήρια, συνδέσμους, ακαδημαϊκούς και πανεπιστημιακούς εκπροσώπους) και
- στην αντιμετώπιση της γραφειοκρατίας μέσω της ταχείας παροχής υπηρεσιών του δήμου.

Η αναπτυξιακή στρατηγική του Δήμου Θεσσαλονίκης διαρθρώνεται σε ένα συνεκτικό σύνολο στόχων και πολιτικών δράσης, που αποσκοπούν στην εκπλήρωση της αποστολής και στην επίτευξη του οράματος του Δήμου. Βασικό Στρατηγικό Στόχο του Δήμου αποτελεί η βελτίωση της λειτουργικότητας της πόλης και των συνθηκών διαβίωσης στα πλαίσια του Δήμου όπως και η ενίσχυση της κοινωνικής αλληλεγγύης και της κοινωνίας των πολιτών.

Σημαντικό ρόλο ως φορείς στήριξης και προώθησης της επιχειρηματικότητας, έχουν οι επιχειρηματικοί φορείς εκπροσωπώντας την επιχειρηματική κοινότητα της Περιφέρειας, ενώ οι Αναπτυξιακές Εταιρείες αποτελούν τους ενδιάμεσους φορείς διαχείρισης των κοινοτικών πόρων που κατευθύνονται προς τις επιχειρήσεις της Κεντρικής Μακεδονίας, αλλά ειδικότερα είναι και φορείς αντιμετώπισης γενικότερα του κοινωνικού αποκλεισμού, στήριξης και δραστηριοποίησης ευάλωτων/ευπαθών ομάδων πληθυσμού, καθώς και προώθησης προϊόντων των συγκεκριμένων ομάδων.

Ο Σύνδεσμος Βιομηχανιών Βορείου Ελλάδος (ΣΒΒΕ) εργάζεται για την ανάπτυξη της βιομηχανίας και της οικονομίας της Βορείου Ελλάδος. Προτείνει και συμβάλλει στην υλοποίηση τρόπων ενίσχυσης των ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων της Β. Ελλάδος, αλλά παράλληλα και της αρμονικής διασύνδεσής της με την συνολική οικονομική ανάπτυξη του τόπου. Ο Σύνδεσμος Βιομηχανιών Βορείου Ελλάδος (ΣΒΒΕ) αποτελεί την κυριότερη ανεξάρτητη συνδικαλιστική οργάνωση της Βόρειας Ελλάδας και ένας από τους πρώτους πιστοποιημένους, κατά ISO 9001:2000, φορείς στην Ελλάδα. Ο σκοπός του Συνδέσμου είναι να προασπίζει και προάγει τα ηθικά, οικονομικά και επαγγελματικά συμφέροντα των μελών του, να προασπίζει τα συμφέροντα μέλους ή μελών του με προσφυγή στις αρχές της νομοθετικής, εκτελεστικής και δικαστικής εξουσίας, να μεριμνά για τη βιομηχανική ανάπτυξη της Βόρειας Ελλάδας μέσα στα πλαίσια της ανάπτυξης της εθνικής οικονομίας, να συμβάλει στη γενικότερη οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη της χώρας και ειδικότερα της Βόρειας Ελλάδας, να προβάλλει το θεσμό της ιδιωτικής επιχείρησης μέσα στο πλαίσιο μιας ελεύθερης και αναπτυσσόμενης κοινωνίας και οικονομίας, να προβάλλει και διαδίδει τις αρχές της Εταιρικής Διακυβέρνησης και της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης, να συμμετέχει και ιδρύει αναπτυξιακούς φορείς (ΙΝΑ, ΚΕΠΑ-ΑΝΕΜ, ΧΚΘ, ΕΔΑΠ/ΤΠΘ, ΚΕΚ ΣΕΒΕ-ΣΒΒΕ-ΔΕΘ, ΙΜΕΣΕ, ΔΙΚΤΥΟ ΒΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ).

Παρέχεται τεκμηριωμένα, άμεση και συνεχής ενημέρωση, υποστήριξη σε θέματα

"Αναλυτική καταγραφή της τρέχουσας κατάστασης της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας"
ανάπτυξης και λειτουργίας τους και νομική υποστήριξη σε συλλογικά θέματα, μέσω της Διοίκησης και των Υπηρεσιών του ΣΒΒΕ. Επίσης, παρέχεται η δυνατότητα συμμετοχής σε εκδηλώσεις ειδικού και κλαδικού ενδιαφέροντος, επιχειρηματικές αποστολές, εθνικά και κοινοτικά προγράμματα. Επιπλέον, ο ΣΒΒΕ επεξεργάζεται Νομοθετικές Προτάσεις, Σχέδια Χρηματοδοτικών Προγραμμάτων, Οικονομικές Εκθέσεις και Συλλογικές Κλαδικές Ομοιοεπαγγελματικές Συμβάσεις Εργασίας. Εν κατακλείδι, ο Σύνδεσμος υποστηρίζει τα συμφέροντα των Μελών του μέσω παρεμβάσεων-γνωμοδοτήσεων σε νομοθετικές διατάξεις, συμμετοχής σε επιτροπές παρακολούθησης των ΠΕΠ, και αξιολόγησης επενδύσεων εθνικών και περιφερειακών φορέων, συμμετοχής σε ειδικές επιτροπές διαμόρφωσης πολιτικής - όπως η Εθνική Επιτροπή Ανταγωνιστικότητας, η Εθνική Επιτροπή Απασχόλησης και το Εθνικό Συμβούλιο Εξαγωγών - σύστασης και λειτουργία εξειδικευμένων Ομάδων Εργασίας (φορολογία, εργασιακές σχέσεις, περιβάλλον, ενέργεια, καινοτομία και έρευνα, κλπ) και υπογραφής πρωτοκόλλων συνεργασίας με φορείς εσωτερικού και εξωτερικού.

Επισημαίνεται ότι ο Σύνδεσμος Εξαγωγέων Βορείου Ελλάδος (ΣΕΒΕ) αποτελεί σήμερα έναν από τους μεγαλύτερους συνδέσμους επιχειρήσεων με διεθνή δραστηριότητα στην Ελλάδα, αριθμώντας πάνω από 500 επιχειρήσεις - μέλη. Ο Σύνδεσμος Εξαγωγέων Βορείου Ελλάδος (ΣΕΒΕ) είναι από τους λίγους φορείς στην Ελλάδα που διαθέτουν οργανωμένο Τμήμα Εξυπηρέτησης Μελών, το οποίο σε καθημερινή βάση διεκπεραιώνει δεκάδες ζητήσεις πληροφόρησης για ειδικά θέματα εξαγωγών και διεθνούς επιχειρηματικότητας, παρέχοντας άμεση, πρακτική, ουσιαστική και τεκμηριωμένη υποστήριξη στην Ελληνική επιχειρηματική κοινότητα και παρεμβαίνοντας αποτελεσματικά για την επίλυση προβλημάτων και την εξάλειψη εξαγωγικών αντικινήτρων. Το Ινστιτούτο Εξαγωγικών Ερευνών και Σπουδών του ΣΕΒΕ (ΙΕΕΣ), το οποίο λειτουργεί από το 1990 και διαθέτει εξειδικευμένο προσωπικό και πρόσβαση στις κυριότερες Βάσεις Δεδομένων σε Ελλάδα και εξωτερικό, παρέχει πολλές από τις υπηρεσίες του Συνδέσμου. Στις υπηρεσίες που παρέχει ο ΣΕΒΕ περιλαμβάνονται η εκπόνηση κλαδικών μελετών και ερευνών αγοράς, η διεξαγωγή στατιστικών αναλύσεων για την πορεία των ελληνικών προϊόντων ανά κλάδο και για κάθε πιθανή χώρα - προορισμό, η εκπόνηση μελετών ανάπτυξης εξαγωγών και η διεξαγωγή σχετικών σεμιναρίων και ημερίδων.

Ειδικευμένο στις οικονομικές και κοινωνικές επιστήμες, το Πανεπιστήμιο

114

"Αναλυτική καταγραφή της τρέχουσας κατάστασης της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας"
Μακεδονίας (ΠΑΜΑΚ), είναι το δεύτερο Πανεπιστήμιο της πόλης της Θεσσαλονίκης. Το ΠΑΜΑΚ συμμετέχει σε πολλά διαπανεπιστημιακά προγράμματα είτε ως συντονιστής είτε ως μέλος, όπως στο Erasmus-ECTS, στα προγράμματα Alfa, ADAPT, Leonardo, Tempus, Med-Campus, στο Πρόγραμμα Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης και έχει δύο έδρες Jean Monnet. Επίσης, το Πανεπιστήμιο έχει αναπτύξει συνεργασίες με πολλά πανεπιστήμια του εξωτερικού και μετέχει σε Διεθνείς Οργανισμούς. Βασικός στόχος του αποτελεί, επίσης, να ανταποκρίνεται στις ανάγκες της κοινωνίας, να συνεργάζεται με δημόσιους οργανισμούς και ιδιωτικές επιχειρήσεις και να συμπράττει με άλλα Πανεπιστήμια και ερευνητικά κέντρα με τρόπους που θα συμπληρώνουν και θα ενισχύουν τις δραστηριότητές του.

Επιπλέον, το ΤΕΙ Κεντρικής Μακεδονίας έχει ως αποστολή (μεταξύ των άλλων) να παράγει και να μεταδίδει την επιστημονική γνώση με την έρευνα και τη διδασκαλία, να προσφέρει ανώτατη εκπαίδευση και να συμβάλει στη δια βίου μάθηση με σύγχρονες μεθόδους διδασκαλίας, περιλαμβανομένης και της διδασκαλίας από απόσταση, να αναπτύσσει την κριτική ικανότητα και τις δεξιότητες των φοιτητών, να μεριμνά για την επαγγελματική ένταξη των αποφοίτων και να ανταποκρίνεται στις ανάγκες της αγοράς εργασίας και των επαγγελματικών πεδίων, καθώς και στις αναπτυξιακές ανάγκες της χώρας και να προωθεί τη διάχυση της γνώσης, την αξιοποίηση των αποτελεσμάτων της έρευνας και την καινοτομία.

Ένα ισχυρό εργαλείο ανάπτυξης αποτελεί το Περιφερειακό Ταμείο Ανάπτυξης Κεντρικής Μακεδονίας (ΠΤΑΚΜ), το οποίο ιδρύθηκε το 1997 και είναι Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου. Είναι ο φορέας διαχείρισης των χρηματοδοτήσεων του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων, των προγραμμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και άλλων οργανισμών και συμβάλλει ενεργά στην ταχύτερη δυνατή απορρόφηση και αξιοποίηση των κοινοτικών πόρων, ώστε να εγγυάται την ολοκλήρωση μεγάλων έργων και υποδομών που έχει ανάγκη η Κεντρική Μακεδονία. Το Περιφερειακό Ταμείο Ανάπτυξης Κεντρικής Μακεδονίας έχει συμμετάσχει κατά το παρελθόν και συμμετέχει και αυτή τη στιγμή σε πλήθος προγραμμάτων της Ε.Ε. Ανάμεσα στα έργα που υλοποίησε και υλοποιεί το ΠΤΑΚΜ είναι και έργα στα οποία υπήρχαν δράσεις κατάρτισης και συμβουλευτικής όπως πχ. Σεμινάρια κατάρτισης υπαλλήλων ώριμης ηλικίας EMPOWER+, σεμινάρια κατάρτισης για την καταγραφή διαδικασιών και ηλεκτρονικής διακυβέρνησης (MEDeGOV), σεμινάρια κατάρτισης υπαλλήλων του τουρισμού σε θέματα social

"Αναλυτική καταγραφή της τρέχουσας κατάστασης της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας"
media (MEDeGOV), σεμινάρια αγροτών για θέματα Γεωργίας Ακριβείας (AGROLESS) και άλλα.

Η Ελληνική Εταιρία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης (Ε.Ε.Τ.Α.Α. Α.Ε.) που ιδρύθηκε το 1985 λειτουργεί με τη μορφή της ανώνυμης εταιρίας, και ανήκει στον κοινωνικό τομέα της οικονομίας. Η Ελληνική Εταιρία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης (Ε.Ε.Τ.Α.Α. Α.Ε.) έχει σκοπό την παροχή επιστημονικής και τεχνικής υποστήριξης σε φορείς της Αυτοδιοίκησης, καθώς και σε φορείς του Δημοσίου και του Κοινωνικού τομέα. Επιπλέον, και για την επίτευξη του σκοπού της συμμετέχει σε μεγάλο αριθμό Δικτύων και Συνεργασιών. Το Ανθρώπινο Δυναμικό της Ε.Ε.Τ.Α.Α. αποτελείται από εξειδικευμένους επιστήμονες με πλούσια εμπειρία σε θέματα τοπικής περιφερειακής ανάπτυξης και αυτοδιοίκησης, κοινωνικής πολιτικής και ανθρώπινων πόρων, πολιτισμού, τουρισμού και περιβάλλοντος, πληροφορικής και τεχνολογικών εφαρμογών.

Στόχος της Αναπτυξιακής Εταιρεία ΟΤΑ Ανατολικής Θεσσαλονίκης, ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ Α.Ε. αποτελεί η προώθηση της Βιώσιμης Ανάπτυξης στην ευρύτερη περιοχή. Βασική πολιτική της λειτουργία είναι ο συνδυασμός παράλληλων παρεμβάσεων σε όλους τους τομείς της κοινωνίας και η ενσωμάτωση στοιχείων ολοκληρωμένης ανάπτυξης, σε όλες τις μεμονωμένες δράσεις της, αναπτύσσοντας δραστηριότητες στους άξονες: Περιβάλλον και υποδομές, Ενέργεια, Νέες τεχνολογίες και πληροφορική, Ανθρώπινοι πόροι, Αγροτική ανάπτυξη, προώθηση καινοτομίας, Υποστήριξη Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Υποστήριξη επιχειρήσεων. Στη δραστηριότητα της εταιρείας δίνεται βαρύτητα στην αειφόρο διαχείριση των φυσικών πόρων με ισόρροπη ανάπτυξη όλων των τομέων της οικονομίας, στην ανταλλαγή τεχνογνωσίας και στην εισαγωγή καινοτομίας στην παραγωγική διαδικασία και στα συστήματα διοίκησης και εξυπηρέτησης του πολίτη, στην ενίσχυση των ενδογενών δυνάμεων ανάπτυξης, στην εξασφάλιση της ποιότητας ζωής μέσα από την προώθηση έργων υποδομής, την αλλαγή καταναλωτικών προτύπων, την ενίσχυση της πληροφόρησης και την πολιτισμική ανάπτυξη.

Η «Αναπτυξιακή Νομού Θεσσαλονίκης ΑΕ – Αναπτυξιακή Ανώνυμη Εταιρία ΟΤΑ» (ΑΝΕΘ) στοχεύει στη συμβολή της στην ολοκληρωμένη ανάπτυξη του Νομού Θεσσαλονίκης και της ευρύτερης περιοχής της Κεντρικής Μακεδονίας μέσω της κινητοποίησης του ενδογενούς αναπτυξιακού δυναμικού. Βασικές προτεραιότητες και άξονες δράσης της Εταιρίας αποτελούν: (α) Ο αναπτυξιακός σχεδιασμός των

116

"Αναλυτική καταγραφή της τρέχουσας κατάστασης της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας"
αγροτικών περιοχών του Νομού Θεσσαλονίκης και της ευρύτερης περιοχής της Κεντρικής Μακεδονίας, (β) η προώθηση και διαχείριση ολοκληρωμένων προγραμμάτων ανάπτυξης της περιοχής, (γ) η ανάληψη πρωτοβουλιών σε θέματα προστασίας και διαχείρισης του φυσικού περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς, (δ) η στήριξη των φορέων της Αυτοδιοίκησης και της αποκεντρωμένης κρατικής διοίκησης στον αναπτυξιακό τους ρόλο, (ε) η παροχή πληροφόρησης και τεχνικής στήριξης στους φορείς και τους κατοίκους της υπαίθρου, και (στ) η υποστήριξη και επιμόρφωση του ανθρώπινου δυναμικού της περιοχής και η διευκόλυνση της ένταξης του στην αγορά εργασίας.

Η Αναπτυξιακή Εταιρεία Σερρών έχει ως σκοπό την προώθηση της επιχειρηματικής, οικονομικής και γενικότερα βιώσιμης ανάπτυξης των ΟΤΑ ή της ευρύτερης περιοχής και τη συμμετοχή της σε προγράμματα ή η εφαρμογή σχετικών πολιτικών σε διαδημοτικό ή σε ευρύτερο γεωγραφικό χώρο. Η Αναπτυξιακή Εταιρεία Σερρών ιδρύθηκε το Δεκέμβριο του 1994. Η ANEΣΕΡ Α.Ε. είναι πιστοποιημένη κατά ISO 9001:2008 με στόχο την παροχή υπηρεσιών υψηλής ποιότητας και είναι ένας φορέας με παρουσία στην τοπική αγορά εργασίας αλλά και τον τοπικό πληθυσμό. Η τεκμηριωμένη δραστηριότητά της στην προώθηση της απασχόλησης, ο υψηλός βαθμός προηγούμενης εμπλοκής της σε επιμέρους ενέργειες που συνθέτουν ένα σχέδιο δράσης υπέρ της απασχόλησης και η δυνατότητα προώθησης καινοτόμων ενεργειών συνεργασίας και δικτύωσης των τοπικών φορέων-εταίρων είναι στοιχεία που χαρακτηρίζουν τη μέχρι σήμερα δράση της.

Η Αναπτυξιακή Νομού Ημαθίας Α.Ε. Α.Α.Ε. Ο.Τ.Α, ιδρύθηκε το 1995 και εδρεύει στην Βέροια. Κύριο πεδίο δράσης Αναπτυξιακή Νομού Ημαθίας Α.Ε. Α.Α.Ε. Ο.Τ.Α αποτελεί η συμβολή στην αξιοποίηση, ανάπτυξη, συντήρηση και προστασία των φυσικών πόρων, στην ανάπτυξη του ανθρώπινου και παραγωγικού δυναμικού και γενικότερα η συμβολή στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη του Νομού Ημαθίας. Δραστηριοποιείται έτσι (ανάμεσα στα άλλα) είτε αυτόνομα, είτε μέσα από τη συμμετοχή της σε δίκτυα, στο σχεδιασμό και στην υλοποίηση ολοκληρωμένων αναπτυξιακών προγραμμάτων και μελετών, στη σύνταξη κοινωνικών μελετών – ερευνών, καθώς και στην εφαρμογή και διαχείριση προγραμμάτων χρηματοδοτούμενων από εθνικούς πόρους ή πόρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης που αφορούν στην περιφερειακή ανάπτυξη και στην προστασία και διαχείριση του περιβάλλοντος. Όραμα της ΑΝ.ΗΜΑ. Α.Ε. αποτελεί

117

"Αναλυτική καταγραφή της τρέχουσας κατάστασης της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας"
το να διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην διεκδίκηση, διαχείριση και υλοποίηση Ευρωπαϊκών και Εθνικών συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων, συμβάλλοντας έτσι ενεργά στην ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας και οικονομίας, και αποτελώντας πρότυπο σχεδιασμού, παρακολούθησης, υλοποίησης και διαχείρισης αναπτυξιακών επιχειρηματικών προσπαθειών στην Ημαθία.

Η Αναπτυξιακή Πέλλας - Αναπτυξιακή Ανώνυμη Εταιρεία Ο.Τ.Α. με διακριτικό τίτλο «ΑΝ.ΠΕ.», είναι ανώνυμη Αναπτυξιακή εταιρεία με μακροχρόνια εμπειρία στη συμμετοχή σε προγράμματα, γεγονός που την καθιστά ικανή να συμμετέχει με σοβαρότητα και αποτελεσματικότητα στο σχεδιασμό, τη διαχείριση και την υλοποίηση χρηματοδοτούμενων από την Ευρωπαϊκή Ένωση και την Ελληνική Κυβέρνηση έργων και προγραμμάτων, έχοντας στη διάθεσή της όλα εκείνα τα στοιχεία που απαιτούνται για το σκοπό αυτό. Οι καταστατικοί σκοποί της «ΑΝ.ΠΕ» είναι η συμβολή στην ολοκληρωμένη ανάπτυξη του Νομού Πέλλας και της ευρύτερης περιοχής της Κεντρικής Μακεδονίας.

Το 1991 συστάθηκε η Πιερική Αναπτυξιακή Α.Ε. και παράλληλα με τον συμβουλευτικό και τεχνικό χαρακτήρα της, προωθεί καινοτόμες αναπτυξιακές πρωτοβουλίες για την αποτελεσματικότερη απορρόφηση εθνικών πόρων και κοινοτικών κονδυλίων, συνεργαζόμενη με τους ΟΤΑ και τους παραγωγικούς - αναπτυξιακούς - θεσμικούς φορείς της Πιερίας. Το αντικείμενο των δραστηριοτήτων της περιλαμβάνει: (1) Υλοποίηση και διαχείριση Εθνικών και Κοινοτικών Αναπτυξιακών Προγραμμάτων και Πρωτοβουλιών, (2) Συντονισμός πολιτικών και προγραμμάτων στο πλαίσιο της ολοκληρωμένης και αειφόρου ανάπτυξης της Πιερίας, (3) Συνεργασία με άλλους φορείς σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, (4) Συμμετοχή σε άλλες εταιρίες αντίστοιχων ή συναφών αναπτυξιακών σκοπών, (5) Σχεδιασμός, προετοιμασία, σύνταξη και υλοποίηση σχεδίων/μελετών/έργων/προγραμμάτων, και (6) Ανάπτυξη δραστηριοτήτων και προώθησης των εθνικών και ευρωπαϊκών πολιτικών στον τομέα της ενέργειας.

Η Αναπτυξιακή Χαλκιδικής Α.Ε. - Αναπτυξιακή Ανώνυμη Εταιρεία ΟΤΑ με διακριτικό τίτλο «ΑΝ.ΕΤ.ΧΑ. Α.Ε.» είναι ανώνυμη εταιρεία που λειτουργεί με βάση τις διατάξεις για τις ανώνυμες εταιρείες. Οι καταστατικοί σκοποί της «ΑΝ.ΕΤ.ΧΑ. Α.Ε.» είναι: (1) Ο σχεδιασμός της στρατηγικής ανάπτυξης για το Νομό και η προώθηση Εθνικών και Κοινοτικών προγραμμάτων και η τεχνική υποστήριξη

118

"Αναλυτική καταγραφή της τρέχουσας κατάστασης της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας"
στην υλοποίηση προγραμμάτων χρηματοδοτούμενων τόσο από εθνικούς πόρους όσο και από κοινοτικούς πόρους αρχής γενομένης από την Κοινοτική Πρωτοβουλία LEADER, (2) Η υποβοήθηση και προώθηση των τοπικών αναπτυξιακών πρωτοβουλιών και καινοτομιών, η ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού, καθώς και η παροχή επαγγελματικού επιπέδου υπηρεσιών κοινωνικής υποστήριξης και προώθησης της απασχόλησης σε άτομα που ανήκουν στον κοινωνικό αποκλεισμό, (3) Η διερεύνηση της τοπικής αγοράς εργασίας και η ανταλλαγή πληροφοριών – εμπειριών, με βάση τις νέες τεχνολογίες, ώστε να ενθαρρυνθούν οι επαφές μεταξύ των τοπικών επιχειρηματικών κύκλων και των αγορών, και (4) Η ανάληψη και εκπόνηση τεχνικών μελετών ή κάθε μορφής μελετών αναπτυξιακού περιεχομένου από την ίδια ή σε συνεργασία με άλλους μελετητές ή γραφεία, για λογαριασμό φορέων του ιδιωτικού, δημοσίου και κοινωνικού τομέα ή στο πλαίσιο των γενικών αναπτυξιακών πρωτοβουλιών της.

Το 1991 με ένα πρωτόγνωρο σε εθνικό επίπεδο ευρύ εταιρικό σχήμα που περιλαμβάνει όλους τους τοπικούς φορείς (Τοπική Αυτοδιοίκηση, ΤΕΔΚ Κιλκίς, Επιμελητήριο, Εργατοϋπαλληλικό Κέντρο Κιλκίς, Ενώσεις Αγροτικών Συνεταιρισμών, Σύλλογοι, νομικά και φυσικά πρόσωπα) ιδρύθηκε η Αναπτυξιακή Κιλκίς Α.Ε. (ΑΝ.ΚΙ.), εκφράζοντας με τον τρόπο αυτό την ανάγκη όλων για εφαρμογή ενός νέου τρόπου ανάπτυξης της ακριτικής περιοχής του νομού Κιλκίς. Καταστατικός σκοπός της ΑΝ.ΚΙ. είναι η συμβολή της στην οικονομική, πολιτιστική, τουριστική, κοινωνική και περιβαλλοντική ανάπτυξη του νομού Κιλκίς μέσα από πρωτοβουλίες και δράσεις με καινοτόμο προσέγγιση, ολοκληρωμένο χαρακτήρα, ποιοτική διάσταση, μετρήσιμα αποτελέσματα. Όραμα της ΑΝ.ΚΙ. είναι η δημιουργία μιας σύγχρονης, αποτελεσματικής, αξιόπιστης και αυτοδύναμης τοπικής δομής, ικανής να διαδραματίσει πρωταγωνιστικό ρόλο στην προσπάθεια μετάλλαξης του νομού Κιλκίς σε τόπο υπεροχής ώστε να κατέχει διαρκώς μια πλήρως ανταγωνιστική θέση στο περιφερειακό, εθνικό και διεθνές περιβάλλον, αξιοποιώντας το ενδογενές δυναμικό του (τοπικούς πόρους, τεχνογνωσία, εμπειρία), προωθώντας την εξωστρέφεια και δίδοντας έμφαση στην αειφορία των αναπτυξιακών δράσεων και την ενίσχυση της προστιθέμενης αξίας τους, προσβλέποντας δε σε μια ισόρροπη και πολυτομεακή ανάπτυξη που θα οδηγήσει σε βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών.

Το Κέντρο «ΕΡΓΑΝΗ» με έδρα τη Θεσσαλονίκη αποτελεί μια θερμοκοιτίδα επιχειρήσεων. Παρέχει εξειδικευμένες επιχειρηματικές συμβουλές σε ζητήματα

119

"Αναλυτική καταγραφή της τρέχουσας κατάστασης της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας"
ενδιαφέροντος για εν δυνάμει επιχειρηματίες, που συμπεριλαμβάνουν τη διατύπωση επιχειρηματικών ιδεών, το σχεδιασμό επιχειρηματικού πλάνου, νομικά ζητήματα, μάρκετινγκ και χρηματοδότηση, διαχείριση ανθρώπινου δυναμικού, δημόσιες σχέσεις και δικτύωση. Επίσης, προσφέρει ευέλικτη κατάρτιση σε υποψήφιους επιχειρηματίες πάνω στις θεωρητικές και πρακτικές πλευρές της σύστασης μιας επιχείρησης.

Στο πεδίο της συμβουλευτικής και της παροχής υπηρεσιών για την κοινωνική χρηματοδότηση και τη χάραξη πολιτικής στον τομέα της κοινωνικής οικονομίας, δραστηριοποιείται το Ινστιτούτο Κοινωνικής Οικονομίας. Υποστηρίζει την ανάπτυξη της κοινωνικής οικονομίας, της κοινωνικής επιχειρηματικότητας και τις επενδύσεις που έχουν κοινωνικό αντίκτυπο: (α) Συνεισφέροντας στη σύλληψη, τη χρηματοδότηση, την ποιοτική υλοποίηση και τη μέτρηση του κοινωνικού αντικτύπου ερευνητικών και αναπτυξιακών προγραμμάτων σε όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση, και (β) Βοηθώντας άτομα, ευπαθείς κοινωνικά ομάδες, πρόσφυγες και μετανάστες να υλοποιήσουν επαγγελματικούς στόχους και στόχους προσωπικής ανάπτυξης.

Το Βρετανικό Συμβούλιο (British Council) υλοποιεί ένα παγκόσμιο πρόγραμμα κοινωνικής επιχειρηματικότητας βασισμένο στην εμπειρία και την εξειδικευμένη γνώση της Βρετανίας που προωθεί οικονομικά συστήματα χωρίς αποκλεισμούς και συμβάλλει στην αντιμετώπιση παγιωμένων κοινωνικών και περιβαλλοντικών προβλημάτων στην τοπική και την ευρύτερη κοινωνία. Το συγκεκριμένο πρόγραμμα δραστηριοποιείται σε 29 χώρες με τοπικούς και διεθνείς εταίρους, παρέχει εκπαίδευση για την ανάπτυξη των ικανοτήτων των κοινωνικών επιχειρηματιών, προωθεί την εκπαίδευση για την κοινωνική επιχειρηματικότητα στα σχολεία και τα πανεπιστήμια, και διαχειρίζεται διεθνή αναπτυξιακά προγράμματα που προωθούν την ανάπτυξη της κοινωνικής επιχειρηματικότητας. Διοργανώνει πολιτικούς διαλόγους, εκπαιδευτικά ταξίδια, και δημοσιεύει εκθέσεις με στόχο την ανταλλαγή γνώσης και βέλτιστων πρακτικών ανάπτυξης της κοινωνικής οικονομίας.

Το Ίδρυμα Χάινριχ Μπέλ (Heinrich Boell Stiftung) με έδρα τη Θεσσαλονίκη είναι ένα ερευνητικό ίδρυμα που βοηθάει τους ανθρώπους να υλοποιήσουν το όραμά τους για μια βιώσιμη, κοινωνική και οικολογική κοινωνία μετασχηματίζοντας την οικονομία, προκειμένου να μπορέσουν να ζήσουν ανεξάρτητα, μέσα από τη δική

120

"Αναλυτική καταγραφή της τρέχουσας κατάστασης της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας"
τους εργασία. Επιδιώκει την υποστήριξη του αναδυόμενου κοινωνικοοικολογικού συμμετοχικού πνεύματος που συμβάλλει στην έξοδο της Ελλάδας από την κρίση, μέσα από δημοσιεύσεις, ταινίες, εκπαίδευση, ανοιχτές συζητήσεις και συνέδρια, καθώς και ενδυναμώνοντας τη συνεργασία μεταξύ δήμων, οργανώσεων, και πρωτοβουλιών της κοινωνίας των πολιτών.

Το Λαϊκό πανεπιστήμιο κοινωνικής αλληλέγγυας οικονομίας στη Θεσσαλονίκη είναι ένας άτυπος υποστηρικτικός φορέας του οικοσυστήματος της κοινωνικής οικονομίας. Υλοποιεί δραστηριότητες στους τομείς της κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας, της αυτοδιαχείρισης και της άμεσης δημοκρατίας, συμπεριλαμβανομένων των εξής:

- Εκπαίδευση, κατάρτιση και πληροφόρηση,
- Ερευνητικές μελέτες και εκδόσεις,
- Δημιουργία, λειτουργία και ανάπτυξη εκπαιδευτικών και κοινωνικών δικτύων,
- Ενεργοποίηση των πολιτών,
- Ανάπτυξη του συνεταιριστικού και αλληλέγγυου πνεύματος, και
- Προώθηση της συλλογικής εθελοντικής δράσης και της διεθνούς συνεργασίας.

Το ΠΡΩ.Σ.ΚΑΛΟ (Πρωτοβουλία Συνεργασίας για την Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία) αποτελεί μια οργάνωση της κοινωνίας των πολιτών με έδρα τη Θεσσαλονίκη. Προωθεί την Κ.Α.Λ.Ο. και την άμεση δημοκρατία σε διάφορους τομείς, ιδίως στον τομέα ύδρευσης, τροφίμων, ενέργειας, διαχείρισης αποβλήτων, και εκπαίδευσης.

Εν κατακλείδι, το ΔΙΚΤΥΟ Κοιν.Σ.Επ. Κεντρικής Μακεδονίας αποτελεί πρωτοβουλία που θέλει να θέσει ως προτεραιότητα την Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία, τις δομές μορφής Κοινωνικών Συνεταιριστικών Επιχειρήσεων και τις Οργανώσεις της Κοινωνίας των Πολιτών, καθώς και τα θέματα που αντιμετωπίζουν οι Κοιν.Σ.Επ. Το δίκτυο δεν υποκαθιστά τις Κοιν.Σ.Επ. που δρουν στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, ούτε δημιουργεί κάποιες μορφές ομοσπονδία ή κάποιες τυπικής μορφής νομική δέσμευση ή εκπροσώπηση. Το ΔΙΚΤΥΟ Κοιν.Σ.Επ. Κεντρικής Μακεδονίας προωθεί την συνεργασία με όλους τους φορείς της ΠΚΜ που αναγνωρίζουν, ενισχύουν και υποστηρίζουν την Κ.Α.Λ.Ο. και τις δομές της, όπως οι Κοιν.Σ.Επ., οι Συνεταιρισμοί, οι Ηθικές Τράπεζες, η Κοινωνικά Υποστηριζόμενη Γεωργία κλπ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 - ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΠΕΔΙΟΥ ΤΩΝ ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

5.1 ΈΡΕΥΝΑ ΠΕΔΙΟΥ - ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η έρευνα πεδίου εκπονείται από το Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο¹¹ και στόχευσε στην άμεση παρατήρηση του φαινομένου στο φυσικό του περιβάλλον, και ιδίως σε ζητήματα και διαδικασίες που δεν ποσοτικοποιούνται εύκολα και έχουν την τάση να αλλάζουν στο χρόνο.

Στην συντελεσθείσα έρευνα οι ερωτήσεις διαχωρίστηκαν σε ποσοτικές και ποιοτικές και έγινε προσπάθεια να καλυφθεί ένα μεγάλο φάσμα ζητημάτων που σχετίζονται με τη δομή, την οργάνωση, τη λειτουργία, το αντικείμενο, τα οικονομικά αποτελέσματα των ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. και τις μελλοντικές προοπτικές τους, καθώς και τα πάσης φύσεως προβλήματα, δυσκολίες και ανάγκες που παρουσιάζονται κατά τη λειτουργία τους και αφορούν κυρίως ζητήματα χρηματοδότησης, υποστηρικτικές υπηρεσίες, και τις σχέσεις των ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. με τις δημόσιες υπηρεσίες.

Το ερωτηματολόγιο που εκπονήθηκε από το Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο αποτελείτο από 92 ερωτήσεις αναδεικνύοντας την προσπάθεια της ερευνητικής ομάδας να καλύψει τις ποιοτικές πτυχές των θεμάτων που σχετίζονται με τις ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. Σε πρώτη φάση, εστάλησαν τα ερωτηματολόγια μέσω email στις ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. και στη συνέχεια υπήρξε τηλεφωνική επικοινωνία, όπου αυτό κατέστη δυνατόν, σε μια προσπάθεια για την επίλυση τυχόν αποριών και στην επιχειρηματολόγηση στους υπευθύνους της κάθε ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. σχετικά με τη σημαντικότητα συμμετοχής τους στη συγκεκριμένη έρευνα. Σε σύνολο 147 ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. στην περιφέρεια της Κεντρικής Μακεδονίας, μόνο εννέα ανταποκρίθηκαν στη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου.

Το γεγονός της μη ικανοποιητικής συμπλήρωσης ικανού αριθμού ερωτηματολογίων, του μεγάλου αριθμού των ερωτήσεων του ερωτηματολογίου, και του ότι απεστάλη σε ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. και όχι σε όλους τους φορείς Κ.Α.Ο. επισημάνθηκε από την Ομάδα Έργου του Αναδόχου στο Δημοκρίτειο

¹¹ Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, "Action Plan for Social Entrepreneurship"- Deliverable 3.3.1: Analytical Study of the Current Situation, Κομοτηνή, 2018. 122

"Αναλυτική καταγραφή της τρέχουσας κατάστασης της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας"
 Πανεπιστήμιο Θράκης. Σχετικώς, απεστάλη από την Ομάδα Έργου νέο
 ερωτηματολόγιο το οποίο επισυνάπτεται στο παράρτημα της παρούσας.
 Στο παρόν παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της έρευνας πεδίου ως
 αποτυπώνονται στο Παραδοτέο - Deliverable 3.3.1: Analytical Study of the
 Current Situation του Δημοκριτείου¹².

5.2 ΠΟΙΟΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΈΡΕΥΝΑΣ ΠΕΔΙΟΥ ΤΩΝ ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Στην παρούσα ενότητα, παρουσιάζεται η αποδελτίωση των ερωτήσεων που έχουν
 ποιοτικό χαρακτήρα. Για κάθε μία ερώτηση ακολουθεί σύντομη περιγραφή των
 απαντήσεων που δόθηκαν. Η λίστα των ερωτήσεων ήταν η εξής:

Πως προέκυψε η ιδέα δημιουργίας της Κοιν.Σ.Επ.
Περιγράψτε συνοπτικά τις δράσεις που αναλαμβάνει η Κοιν.Σ.Επ.
Ποιο ήταν το κριτήριο απόφασης των δραστηριοτήτων της Κοιν.Σ.Επ.
Κατά την ίδρυση της Κοιν.Σ.Επ. ποιος φορέας σας υποστήριξε
Κατά την ίδρυση της Κοιν.Σ.Επ. είχατε υποστήριξη από κάποιον ιδιώτη τεχνοκράτη και αν ναι, τι είδους (μηχανικό, δικηγόρο, λογιστή, κ.τλ.)
Υπάρχει οργανόγραμμα στην Κοιν.Σ.Επ.; Εάν ναι επισυνάψτε ή περιγράψτε
Με ποια διαδικασία θέτετε στόχους για την δράση της Κοιν.Σ.Επ.
Με ποιο τρόπο παρακολουθείτε την επίτευξη των στόχων της Κοιν.Σ.Επ.
Ποιοι είναι οι πόροι της Κοιν.Σ.Επ.
Το αρχικό κεφάλαιο της Κοιν.Σ.Επ. πως προέκυψε
Δέχεται η Κοιν.Σ.Επ. δωρεές σε χρήμα, σε είδος, σε ακίνητα κ.τλ.
Έχετε/είχατε πρόσβαση σε εθνικά προγράμματα χρηματοδότησης
Έχετε/είχατε πρόσβαση σε Ευρωπαϊκά/διεθνή προγράμματα χρηματοδότησης
Έχει αξιοποιήσει άλλα χρηματοδοτικά εργαλεία και αν ναι ποια είναι αυτά
Τα λογιστικά της Κοιν.Σ.Επ. τα διατηρεί κάποιο εξωτερικό γραφείο ή εσωτερικά κάποιος υπάλληλος
Ποιο από τα παρακάτω κρίνετε ότι είναι πιο σημαντικό στην υποστήριξη της

¹² Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, "Action Plan for Social Entrepreneurship"- Deliverable 3.3.1:
 Analytical Study of the Current Situation, Κομοτηνή, 2018, σελ. 54 επ.

<p>επιχείρησής σας:</p> <p>A) Η υποστήριξη της ανάπτυξης των κοινωνικών επιχειρήσεων μέσα από θερμοκοιτίδες επιχειρήσεων και προγράμματα επιτάχυνσης της επιχειρηματικής δραστηριότητας.</p> <p>B) Τοπικά και παγκόσμια δίκτυα.</p> <p>Γ) Φορείς παροχής υπηρεσιών χρηματοδότησης και επενδύσεων με κοινωνικό αντίκτυπο.</p> <p>Δ) Ερευνητικά και Εκπαιδευτικά ιδρύματα.</p> <p>E) Φορείς που παρέχουν συμβουλευτικές υπηρεσίες και βοηθούν στη διαμόρφωση πολιτικής.</p> <p>ΣΤ) Εμπορικά επιμελητήρια και φορείς παροχής επιχειρηματικών συμβουλών.</p> <p>Z) Υποστηρικτικές δομές της τοπικής αυτοδιοίκησης και της κυβέρνησης.</p>
<p>Ποια από τις παρακάτω υπηρεσίες θεωρείτε ως πιο σημαντική για την εταιρεία σας:</p> <p>A) Ευαισθητοποίηση.</p> <p>B) Υποστηρικτικές υπηρεσίες κατάρτισης επιχειρηματικών σχεδίων.</p> <p>Γ) Υποστηρικτικές υπηρεσίες κατάρτισης σχεδίου κοινωνικού αντίκτυπου.</p> <p>Δ) Υποστηρικτικές υπηρεσίες ένταξης ατόμων προερχομένων από κοινωνικά ευπαθείς ομάδες.</p> <p>E) Υποστηρικτικές υπηρεσίες βιώσιμης ανάπτυξης.</p> <p>ΣΤ) Πρόσβαση σε χρηματοδότηση.</p> <p>Z) Χρηματοδότηση κεφαλαίου εκκίνησης.</p> <p>H) Χρηματοδότηση λειτουργιών.</p> <p>Θ) Χρηματοδότηση της ανάπτυξης της επιχείρησης.</p> <p>I) Εκπαιδευτικά προγράμματα.</p> <p>K) Διευκόλυνση εισόδου στην αγορά.</p> <p>Λ) Διαμόρφωση πολιτικής.</p> <p>M) Επενδύσεις με κοινωνικό αντίκτυπο.</p>
<p>Είστε ευχαριστημένοι από την δράση της Κοιν.Σ.Επ., τι σκοπεύετε να κάνετε για να βελτιώσετε την δράση σας</p>
<p>Ποιες οι βασικές δυσκολίες κατά την λειτουργία σας</p>
<p>Πως σκοπεύετε να τις αντιμετωπίσετε</p>
<p>Ποιες οι βασικές δυσκολίες κατά την δράση σας</p>
<p>Πως σκοπεύετε να τις αντιμετωπίσετε</p>

"Αναλυτική καταγραφή της τρέχουσας κατάστασης της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας"

Αναφέρετε ιεραρχικά τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει η Κοιν.Σ.Επ.
Η διοίκηση της Κοιν.Σ.Επ. είναι αιρετή; Εάν ναι κάθε πότε και πως προκύπτει; Εάν όχι πως έχει προκύψει
Έχετε συνεργασία με επιστημονικούς, ερευνητικούς φορείς; Ποιους;
Θεωρείτε πως χρειάζεστε επιπλέον εξειδικευμένη γνώση; Σε ποια κατεύθυνση;
Πως ενημερώνετε το κοινό για τις δράσεις σας και τα αποτελέσματα των δράσεων σας
Ποιος θεσμός είναι υπεύθυνος για την εποπτεία της Κοιν.Σ.Επ. σας;
Ποια είναι η γεωγραφική ακτίνα δράσης σας;
Έχετε καταρτίσει επιχειρησιακό σχέδιο δράσης;
Τι χρονικό ορίζοντα έχει το επιχειρησιακό σχέδιο δράσης;
Ποιος καθόρισε το επιχειρησιακό σχέδιο δράσης;
Με ποιες διαδικασίες έγινε ο σχεδιασμός
Πως εκτιμάτε πως θα έχει διαμορφωθεί η Κοιν.Σ.Επ. μετά από μια δεκαετία;
Πως προβάλετε τις δραστηριότητες της Κοιν.Σ.Επ. στο κοινό (π.χ. προβολή σε ιστοτόπους, ενημερωτικά έντυπα, ή φυλλάδια του Δήμου ή της Περιφέρειας)
Θα επιθυμούσατε να ενημερώνετε ηλεκτρονικά σε τακτά χρονικά διαστήματα μια πλατφόρμα υπό την διαχείριση της περιφέρειας με βασικά στοιχεία των δράσεων σας;
Υπάρχει παράλληλη παραγωγική/εμπορική δραστηριότητα στην Κοιν.Σ.Επ.
Τι είδους παραγωγική/εμπορική δραστηριότητα;
Πόσα μέλη έχει η Κοιν.Σ.Επ.
Ποιο το επίπεδο μόρφωσης των μελών της Κοιν.Σ.Επ.
Ποιο το επαγγελματικό προφίλ των μελών (μη εργαζόμενων) της Κοιν.Σ.Επ.
Πόσα από τα μέλη τυχάνει να είναι ταυτόχρονα και εργαζόμενοι
Ποιο το επίπεδο μόρφωσης των εργαζομένων της Κοιν.Σ.Επ.
Ενδέχεται να αυξηθεί ο αριθμός των απασχολούμενων στο μέλλον
Έχετε κάποιο πλάνο για την περαιτέρω ανάπτυξη των δραστηριοτήτων της Κοιν.Σ.Επ.
Παρουσιάστηκαν προβλήματα που σχετίζονται με το θέμα του Εθελοντισμού μελών σας ή μη μελών και πως τα αντιμετωπίσατε
Έχετε σκεφτεί να αναστείλετε την λειτουργία της Κοιν.Σ.Επ. σας

- Σχετικά με την ερώτηση «**Πως προέκυψε η ιδέα δημιουργίας της Κοιν.Σ.Επ.**», από τις απαντήσεις προκύπτει κυρίως το κίνητρο εύρεσης εργασίας των συμμετεχόντων αλλά και από την ανάγκη προσφοράς στο κοινωνικό σύνολο.
- Αναφορικά με την ερώτηση «**Περιγράψτε συνοπτικά τις δράσεις που αναλαμβάνει η Κοιν.Σ.Επ.**», υπάρχει μεγάλη ποικιλία δράσεων αναλόγως του κλάδου δραστηριότητας της κάθε επιχείρησης.
- Όσον αφορά την ερώτηση «**Ποιο ήταν το κριτήριο απόφασης των δραστηριοτήτων της Κοιν.Σ.Επ.**» φαίνεται ότι είναι η ύπαρξη ενός κενού που δεν καλύπτεται από τις υπάρχουσες επιχειρήσεις αλλά και οι δεξιότητες των μελών.
- Για την ερώτηση «**Κατά την ίδρυση της Κοιν.Σ.Επ. ποιος φορέας σας υποστήριξε;**» στην πλειοψηφία των εταιρειών δεν υπήρξε κάποια υποστήριξη. Κατ' εξαίρεση, κάποιες δέχτηκαν στήριξη από το κέντρο Εργάνη και φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης.
- Σχετικά με την ερώτηση «**Κατά την ίδρυση της Κοιν.Σ.Επ. είχατε υποστήριξη από κάποιον ιδιώτη τεχνοκράτη και αν ναι, τι είδους (μηχανικό, δικηγόρο, λογιστή, κτλ)**», η πλειοψηφία των ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. απάντησε ότι δέχτηκε υποστήριξη από ιδιώτες τεχνοκράτες όπως π.χ. λογιστές και δικηγόρους.
- Αναφορικά με την ερώτηση «**Υπάρχει οργανόγραμμα στην Κοιν.Σ.Επ.; Εάν ναι επισυνάψτε ή περιγράψτε**», η πλειοψηφία των ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. έχει κάποιου είδους οργανόγραμμα.
- Όσον αφορά την ερώτηση «**Με ποια διαδικασία θέτετε στόχους για την δράση της Κοιν.Σ.Επ.**», οι ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. απάντησαν κυρίως ότι θέτουν στόχους κατόπιν συζήτησης και συναπόφασης.
- Για την ερώτηση «**Με ποιο τρόπο παρακολουθείτε την επίτευξη των στόχων της Κοιν.Σ.Επ.**», η πλειοψηφία απάντησε ότι διενεργεί τακτική

παρακολούθηση των αποτελεσμάτων. Κάποιες από αυτές εστιάζουν στα λογιστικά αποτελέσματα.

- Σχετικά με την ερώτηση «**Ποιοι είναι οι πόροι της Κοιν.Σ.Επ.**», από τις απαντήσεις προκύπτει ότι οι πόροι των ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. προέρχονται από τις δραστηριότητες τους αλλά και από ίδια κεφάλαια.
- Αναφορικά με την ερώτηση «**Το αρχικό κεφάλαιο της Κοιν.Σ.Επ. πως προέκυψε;**» φαίνεται ότι προέκυψε κυρίως από ιδίους πόρους.
- Όσον αφορά την ερώτηση «**Δέχεται η Κοιν.Σ.Επ. δωρεές σε χρήμα, σε είδος, σε ακίνητα κ.τλ.**», οι ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. απάντησαν ότι δεν έχουν λάβει κάποιου είδους δωρεές.
- Για την ερώτηση «**Έχετε/είχατε πρόσβαση σε εθνικά προγράμματα χρηματοδότησης;**», οι ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. απάντησαν ότι δεν είχαν πρόσβαση σε εθνικά προγράμματα χρηματοδότησης. Ορισμένες απάντησαν ότι έλαβαν βοήθεια από το εθνικό αποθεματικό απροβλέπτων.
- Σχετικά με την ερώτηση «**Έχετε/είχατε πρόσβαση σε Ευρωπαϊκά/διεθνή προγράμματα χρηματοδότησης;**», οι ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. απάντησαν ότι δεν είχαν πρόσβαση σε ευρωπαϊκά/διεθνή προγράμματα χρηματοδότησης. Μόνο κάποιες συμμετείχαν σε διεθνή προγράμματα.
- Αναφορικά με την ερώτηση «**Έχει αξιοποιήσει άλλα χρηματοδοτικά εργαλεία και αν ναι ποια είναι αυτά;**» οι ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. απάντησαν ότι δεν έχουν χρησιμοποιήσει εναλλακτικές πηγές χρηματοδότησης. Μόνο μία δέχτηκε χρηματοδότηση από κάποια ΜΚΟ.
- Όσον αφορά την ερώτηση «**Τα λογιστικά της Κοιν.Σ.Επ. τα διατηρεί κάποιο εξωτερικό γραφείο ή εσωτερικά κάποιος υπάλληλος;**» κατά πλειοψηφία τα λογιστικά των ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. τα παρακολουθεί εξωτερικό γραφείο.
- Για την ερώτηση «**Ποιο από τα παρακάτω κρίνετε ότι είναι πιο σημαντικό στην υποστήριξη της επιχείρησής σας:**

A) Η υποστήριξη της ανάπτυξης των κοινωνικών επιχειρήσεων μέσα από θερμοκοιτίδες επιχειρήσεων και προγράμματα επιτάχυνσης της επιχειρηματικής δραστηριότητας.

B) Τοπικά και παγκόσμια δίκτυα.

Γ) Φορείς παροχής υπηρεσιών χρηματοδότησης και επενδύσεων με κοινωνικό αντίκτυπο.

Δ) Ερευνητικά και Εκπαιδευτικά ιδρύματα.

Ε) Φορείς που παρέχουν συμβουλευτικές υπηρεσίες και βοηθούν στη διαμόρφωση πολιτικής.

ΣΤ) Εμπορικά επιμελητήρια και φορείς παροχής επιχειρηματικών συμβουλών.

Ζ) Υποστηρικτικές δομές της τοπικής αυτοδιοίκησης και της κυβέρνησης.»

ως σημαντικότερο στοιχείο θεωρείται η ανάπτυξη των ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. μέσω θερμοκοιτίδων. Ακολουθούν οι φορείς παροχής υπηρεσιών χρηματοδότησης, οι υποστηρικτικές δομές της τοπικής αυτοδιοίκησης και της κυβέρνησης και τα τοπικά και παγκόσμια δίκτυα.

➤ Σχετικά με την ερώτηση «**Ποια από τις παρακάτω υπηρεσίες θεωρείτε ως πιο σημαντική για την εταιρεία σας:**

A) Ευαισθητοποίηση.

B) Υποστηρικτικές υπηρεσίες κατάρτισης επιχειρηματικών σχεδίων.

Γ) Υποστηρικτικές υπηρεσίες κατάρτισης σχεδίου κοινωνικού αντίκτυπου.

Δ) Υποστηρικτικές υπηρεσίες ένταξης ατόμων προερχομένων από κοινωνικά ευπαθείς ομάδες.

Ε) Υποστηρικτικές υπηρεσίες βιώσιμης ανάπτυξης.

ΣΤ) Πρόσβαση σε χρηματοδότηση.

Ζ) Χρηματοδότηση κεφαλαίου εκκίνησης.

Η) Χρηματοδότηση λειτουργιών.

Θ) Χρηματοδότηση της ανάπτυξης της επιχείρησης.

Ι) Εκπαιδευτικά προγράμματα.

Κ) Διευκόλυνση εισόδου στην αγορά.

Λ) Διαμόρφωση πολιτικής.

Μ) Επενδύσεις με κοινωνικό αντίκτυπο.»

ως σημαντικότερες θεωρούνται οι υποστηρικτικές υπηρεσίες κατάρτισης

- Αναφορικά με την ερώτηση «**Είστε ευχαριστημένοι από την δράση της Κοιν.Σ.Επ., τι σκοπεύετε να κάνετε για να βελτιώσετε την δράση σας;**» η πλειοψηφία είναι ευχαριστημένη και σκοπεύει να αναλάβει δράσεις επέκτασης της επιχείρησης.
- Όσον αφορά την ερώτηση «**Ποιες οι βασικές δυσκολίες κατά την λειτουργία σας;**» ως βασική δυσκολία αναφέρεται η έλλειψη χρηματοδότησης, η γραφειοκρατία και η έλλειψη υποστήριξης από την τοπική αυτοδιοίκηση.
- Για την ερώτηση «**Πως σκοπεύετε να τις αντιμετωπίσετε;**» δεν υπάρχει σαφής τρόπος αντιμετώπισης πέρα από την εντατικοποίηση των προσπαθειών.
- Σχετικά με την ερώτηση «**Ποιες οι βασικές δυσκολίες κατά την δράση σας;**» ως σημαντική δυσκολία αναφέρεται η ενεργοποίηση περισσότερων ατόμων για ένταξη στην ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ.
- Αναφορικά με την ερώτηση «**Πως σκοπεύετε να τις αντιμετωπίσετε;**» δεν υπάρχει σαφές πλάνο αντιμετώπισης.
- Όσον αφορά την ερώτηση «**Αναφέρετε ιεραρχικά τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει η Κοιν.Σ.Επ.**» βασικότερο πρόβλημα είναι η έλλειψη χρηματοδότησης και η έλλειψη υποστήριξης από την τοπική αυτοδιοίκηση και τους κρατικούς φορείς.
- Για την ερώτηση «**Η διοίκηση της Κοιν.Σ.Επ. είναι αιρετή; Εάν ναι κάθε πότε και πως προκύπτει; Εάν όχι πως έχει προκύψει;**» οι απαντήσεις αναδεικνύουν ότι οι διοικήσεις εκλέγονται κάθε 4 ή 2 χρόνια.
- Σχετικά με την ερώτηση «**Έχετε συνεργασία με επιστημονικούς, ερευνητικούς φορείς; Ποιους;**» συνήθως δεν υπάρχει συνεργασία με επιστημονικούς φορείς. Ορισμένες μόνο ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. συνεργάζονται με Πανεπιστήμια και ερευνητικούς συλλόγους (π.χ. ένωση φαρμακευτικών

- Αναφορικά με την ερώτηση «**Θεωρείτε πως χρειάζεστε επιπλέον εξειδικευμένη γνώση; Σε ποια κατεύθυνση;**» οι ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. θεωρούν ότι υπάρχει ανάγκη για εξειδικευμένη γνώση στο πεδίο των εργασιών τους αλλά και στο χρηματο-οικονομικό σκέλος.
- Όσον αφορά την ερώτηση «**Πως ενημερώνετε το κοινό για τις δράσεις σας και τα αποτελέσματα των δράσεων σας;**», από τις απαντήσεις προκύπτει ότι η ενημέρωση γίνεται κυρίως μέσω social media.
- Για την ερώτηση «**Ποιος θεσμός είναι υπεύθυνος για την εποπτεία της Κοιν.Σ.Επ. σας;**» από τις απαντήσεις προκύπτει ότι είναι το Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης.
- Σχετικά με την ερώτηση «**Ποια είναι η γεωγραφική ακτίνα δράσης σας;**» η ακτίνα δράσης ποικίλει, ξεκινώντας από περιφερειακές ενότητες της ΠΚΜ, έως όλη τη χώρα.
- Αναφορικά με την ερώτηση «**Έχετε καταρτίσει επιχειρησιακό σχέδιο δράσης;**» οι ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. απάντησαν ότι έχουν καταρτίσει επιχειρηματικό σχέδιο δράσης.
- Όσον αφορά την ερώτηση «**Τι χρονικό ορίζοντα έχει το επιχειρησιακό σχέδιο δράσης;**» οι ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. απάντησαν ότι ο χρονικός ορίζοντας ποικίλει από το έτος μέχρι την πενταετία.
- Για την ερώτηση «**Ποιος καθόρισε το επιχειρησιακό σχέδιο δράσης;**» οι ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. απάντησαν ότι το επιχειρηματικό σχέδιο δράσης έχει καταρτιστεί είτε εσωτερικά από τα μέλη της ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. είτε από εξωτερικούς φορείς.
- Σχετικά με την ερώτηση «**Με ποιες διαδικασίες έγινε ο σχεδιασμός;**» οι ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. απάντησαν ότι έγινε κυρίως μέσα από τις γνώσεις και τις εμπειρίες των μελών.
- Αναφορικά με την ερώτηση «**Πως εκτιμάτε πως θα έχει διαμορφωθεί η**

Κοιν.Σ.Επ. μετά από μια δεκαετία;» υπάρχει ποικιλία εκτιμήσεων από εντελώς απαισιόδοξες μέχρι αισιόδοξες.

- Όσον αφορά την ερώτηση **«Πως προβάλετε τις δραστηριότητες της Κοιν.Σ.Επ. στο κοινό; (π.χ. προβολή σε ιστοτόπους, ενημερωτικά έντυπα, ή φυλλάδια του Δήμου ή της Περιφέρειας)»**, προέκυψε ότι η προβολή γίνεται διαδικτυακά μέσω ιστοσελίδων και social media.
- Για την ερώτηση **«Θα επιθυμούσατε να ενημερώνετε ηλεκτρονικά σε τακτά χρονικά διαστήματα μια πλατφόρμα υπό την διαχείριση της περιφέρειας με βασικά στοιχεία των δράσεων σας;»** οι ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. απάντησαν ότι κρίνουν πολύ θετικά ένα τέτοιο ενδεχόμενο.
- Σχετικά με την ερώτηση **«Υπάρχει παράλληλη παραγωγική/εμπορική δραστηριότητα στην Κοιν.Σ.Επ.»**;» κάποιες ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. απάντησαν ότι έχουν παράλληλες εμπορικές δραστηριότητες.
- Αναφορικά με την ερώτηση **«Τι είδους παραγωγική/εμπορική δραστηριότητα;»** φαίνεται ότι υπάρχει ποικιλία εμπορικών δραστηριοτήτων.
- Όσον αφορά την ερώτηση **«Πόσα μέλη έχει η Κοιν.Σ.Επ.»**;», προέκυψε ότι ο αριθμός των μελών ποικίλει από πέντε ως δεκατέσσερα.
- Για την ερώτηση **«Ποιο το επίπεδο μόρφωσης των μελών της Κοιν.Σ.Επ.»**;», προέκυψε ότι σε μεγάλο ποσοστό το επίπεδο μόρφωσης των μελών των ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. είναι ανώτερης και ανώτατης εκπαίδευσης.
- Σχετικά με την ερώτηση **«Ποιο το επαγγελματικό προφίλ των μελών (μη εργαζόμενων) της Κοιν.Σ.Επ.»**;», προέκυψε ότι το επαγγελματικό προφίλ ποικίλει και καλύπτει μεγάλη γκάμα επαγγελμάτων και ενασχολήσεων.
- Αναφορικά με την ερώτηση **«Πόσα από τα μέλη τυχαίνει να είναι ταυτόχρονα και εργαζόμενοι;»**;», προέκυψε ότι ο αριθμός ποικίλει από κανένα (μηδέν) μέχρι τέσσερα.

- Όσον αφορά την ερώτηση «**Ποιο το επίπεδο μόρφωσης των εργαζομένων της Κοιν.Σ.Επ.;**», προέκυψε ότι σε μεγάλο ποσοστό το επίπεδο μόρφωσης των εργαζομένων των Κοιν.Σ.Επ. είναι ανώτερης και ανώτατης εκπαίδευσης.
- Για την ερώτηση «**Ενδέχεται να αυξηθεί ο αριθμός των απασχολούμενων στο μέλλον;**», προέκυψε ότι οι Κοιν.Σ.Επ. σκοπεύουν να αυξήσουν τον αριθμό των εργαζομένων.
- Σχετικά με την ερώτηση «**Έχετε κάποιο πλάνο για την περαιτέρω ανάπτυξη των δραστηριοτήτων της Κοιν.Σ.Επ.;**», προέκυψε ότι οι Κοιν.Σ.Επ. έχουν πλάνο για την περαιτέρω ανάπτυξη των δραστηριοτήτων τους.
- Αναφορικά με την ερώτηση «**Παρουσιάστηκαν προβλήματα που σχετίζονται με το θέμα του Εθελοντισμού μελών σας ή μη μελών και πως τα αντιμετωπίσατε;**», προέκυψε ότι σε πολλές περιπτώσεις υπήρξαν προβλήματα σχετικά με τον εθελοντισμό των μελών των Κοιν.Σ.Επ.
- Όσον αφορά την ερώτηση «**Έχετε σκεφτεί να αναστείλετε την λειτουργία της Κοιν.Σ.Επ. σας;**», προέκυψε ότι η πλειοψηφία δεν το έχει σκεφτεί.

5.3 ΠΟΣΟΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΈΡΕΥΝΑΣ ΠΕΔΙΟΥ ΤΩΝ ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Οι ερωτήσεις που αφορούν ποσοτικά στοιχεία μπορεί να χωρισθούν σε δύο κατηγορίες:

Στην πρώτη κατηγορία περιλαμβάνονται οικονομικά στοιχεία και στη δεύτερη κατηγορία απαντήσεις αποκάλυψης συναισθημάτων, προσδοκιών και ικανοποίησης ή μη βάση της κείμενης βιβλιογραφίας της τεχνικής Likert scale, η οποία στην έρευνα αυτή είχε εύρος από 1 έως και 9.

Οι βασικές ερωτήσεις της πρώτης κατηγορίας είναι οι παρακάτω:

Κατά μέσο όρο ποια η ετήσια δαπάνη για λειτουργικά έξοδα;

Ποιος είναι ο κύκλος εργασιών του τελευταίου οικονομικού έτους της
--

32

"Αναλυτική καταγραφή της τρέχουσας κατάστασης της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας"

Κοιν.Σ.Επ. σας;
Πόσες δράσεις, ανά κατηγορία δράσης αναλαμβάνετε ανά έτος;
Ποια η μέση εκτιμώμενη δαπάνη ανά δράση που αναλαμβάνει η Κοιν.Σ.Επ.;
Ποιος είναι ο μέσος εκτιμώμενος αριθμός των επωφελούμενων ανά δράση που αναλαμβάνει η Κοιν.Σ.Επ.;
Μέσο εκτιμώμενο ύψος πωλήσεων
Μέσο εκτιμώμενο ύψος κερδών
Γνωρίζετε το μοναδιαίο κόστος παραγωγής;
Πόσα μέλη έχει η Κοιν.Σ.Επ.;
Πόσα από τα μέλη τυχαίνει να είναι ταυτόχρονα και εργαζόμενοι;

Σε γενικές γραμμές, η συνολική εικόνα των ερευνητών του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου είναι ότι δεν έχει ωριμάσει ακόμα αυτός ο τομέας οικονομικής δραστηριότητας.

Υπάρχει μια έντονη δυναμική και κινητικότητα (σχετικά με τη δημιουργία και ίδρυση, αλλά και μετεγκατάσταση όπως επίσης και κλείσιμο των ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ.), που καθιστά το περιβάλλον ιδιαίτερα ρευστό με ότι αυτό συνεπάγεται για την αξιοπιστία των δεδομένων σε επίπεδο ακρίβειας και μεροληψίας.

Σε σχέση με τις ειδικές απαντήσεις στις ερωτήσεις:

- Ξεκινώντας με την ανάλυση των απαντήσεων στην ερώτηση "**Κατά μέσο όρο ποια η ετήσια δαπάνη για λειτουργικά έξοδα**", γίνεται αντιληπτό πως οι περισσότερες επιχειρήσεις δεν έχουν ακόμα παράξει δεδομένα λόγω του γεγονότος πως βρίσκονται ακόμα στο ξεκίνημά τους. Το εύρος όμως είναι από ένα ελάχιστο ποσό της τάξεως των 2.000€ έως 3.000€ περίπου μέχρι το μέγιστο των 120.000€, ενώ οι περισσότερες βρίσκονται κοντά στο χαμηλότερο όριο.
- Σχετικά με την ερώτηση "**Ποιος είναι ο κύκλος εργασιών του τελευταίου οικονομικού έτους της Κοιν.Σ.Επ. σας**", από τις απαντήσεις των Κοιν.Σ.Επ. προκύπτει μια διακύμανση από κατ' ελάχιστο 10.000 ευρώ έως το μέγιστο των 124.500, με τις περισσότερες να βρίσκονται πλησίον του χαμηλού ορίου ή να μην έχουν ολοκληρώσει έναν κύκλο εργασιών.
- Αναφορικά με την ερώτηση "**Πόσες δράσεις, ανά κατηγορία δράσης**

αναλαμβάνετε ανά έτος;", από τις απαντήσεις των Κοιν.Σ.Επ. προκύπτει μια διακύμανση από 15 έως και 50 ανά φορέα ανά έτος.

- Όσον αφορά την ερώτηση **"Ποια η μέση εκτιμώμενη δαπάνη ανά δράση που αναλαμβάνει η Κοιν.Σ.Επ.;"** από τις απαντήσεις των Κοιν.Σ.Επ. προκύπτει μια διακύμανση της μέσης δαπάνης μεταξύ 100 και 200 ευρώ.
- Για την ερώτηση **"Ποιος είναι ο μέσος εκτιμώμενος αριθμός των επωφελούμενων ανά δράση που αναλαμβάνει η Κοιν.Σ.Επ.;"**, από τις απαντήσεις των Κοιν.Σ.Επ. προκύπτει μια διακύμανση ανά φορέα ανά έτος μεταξύ 10 και 25 ατόμων.
- Σχετικά με την ερώτηση **"Μέσο εκτιμώμενο ύψος πωλήσεων"**, από τις απαντήσεις των Κοιν.Σ.Επ. προκύπτει ως μέσο τα 50 ευρώ.
- Αναφορικά με την ερώτηση **"Μέσο εκτιμώμενο ύψος κερδών"**, δεν υπήρξαν εκτιμήσεις.
- Όσον αφορά την ερώτηση **"Γνωρίζετε το μοναδιαίο κόστος παραγωγής;"** μία ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. φέρεται να το γνωρίζει χωρίς να το προσδιορίζει σαφώς, αναδεικνύοντας μερικές από τις πτυχές των επιμέρους ζητημάτων σε επίπεδο mentoring και υποστήριξης που χρειάζεται να προσφερθεί στις ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ.
- Για την ερώτηση **"Πόσα μέλη έχει η Κοιν.Σ.Επ.;"** οι ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. εμφανίζονται να έχουν από 5 έως 14 άτομα, με τις περισσότερες κοντά στο 6.
- Σχετικά με την ερώτηση **"Πόσα από τα μέλη τυχαίνει να είναι ταυτόχρονα και εργαζόμενοι;"**, οι ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. εμφανίζονται να έχουν από 1-2 έως 4 άτομα, με τις περισσότερες κοντά στο 3. Από τις δυο τελευταίες παρατηρείται ότι η απορρόφηση εργασίας των ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. είναι μεγαλύτερη από τις μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις στη χώρα.

Οι επόμενες ερωτήσεις της δεύτερης ομάδας της ποσοτικής έρευνας πεδίου έχουν απαντηθεί με την βοήθεια της τεχνικής Likert scale και όπου κρίθηκε σκόπιμο

"Αναλυτική καταγραφή της τρέχουσας κατάστασης της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας"
ακολούθησε και επεξηγηματική ερώτηση. Συνοπτικά οι ερωτήσεις βρίσκονται
στον κάτωθι πίνακα:

Πιστεύετε ότι θα είναι οικονομικά βιώσιμη στο κοντινό μέλλον; (1=πλήρως βιώσιμη, 9=μη βιώσιμη)
Περιγράψτε τη συνεργασία σας με τον ΟΑΕΔ (1 = χειρότερη εμπειρία και 9 = καλύτερη εμπειρία)
Περιγράψτε αναλυτικά τυχόν προβλήματα με τον ΟΑΕΔ
Περιγράψτε τη συνεργασία σας με την Εφορία (1 = χειρότερη εμπειρία και 9 = καλύτερη εμπειρία)
Περιγράψτε αναλυτικά τυχόν προβλήματα με την Εφορία
Περιγράψτε τη συνεργασία σας με το Δήμο (1 = χειρότερη εμπειρία και 9 = καλύτερη εμπειρία)
Περιγράψτε αναλυτικά τυχόν προβλήματα με το Δήμο
Περιγράψτε τη συνεργασία σας με τα Ασφαλιστικά Ταμεία (1 = χειρότερη εμπειρία και 9 = καλύτερη εμπειρία)
Περιγράψτε αναλυτικά τυχόν προβλήματα με τα Ασφαλιστικά Ταμεία
Περιγράψτε τη συνεργασία σας με τις Τράπεζες (1 = χειρότερη εμπειρία και 9 = καλύτερη εμπειρία)
Περιγράψτε αναλυτικά τυχόν προβλήματα με τις Τράπεζες.
Περιγράψτε τη συνεργασία σας με την Περιφέρεια (1 = χειρότερη εμπειρία και 9 = καλύτερη εμπειρία)
Περιγράψτε αναλυτικά τυχόν προβλήματα με την Περιφέρεια.
Περιγράψτε τη συνεργασία σας με τα Επιμελητήρια. (1 = χειρότερη εμπειρία και 9 = καλύτερη εμπειρία)
Περιγράψτε αναλυτικά τυχόν προβλήματα με τα Επιμελητήρια.
Περιγράψτε τη συνεργασία σας με άλλες Κοιν.Σ.Επ. (1 = χειρότερη εμπειρία και 9 = καλύτερη εμπειρία)
Περιγράψτε αναλυτικά τυχόν προβλήματα συνεργασίας με άλλες Κοιν.Σ.Επ.
Περιγράψτε τη συνεργασία σας με άλλους φορείς (ονοματίστε και βαθμολογήστε) (1 = χειρότερη εμπειρία και 9 = καλύτερη εμπειρία)
Περιγράψτε αναλυτικά τυχόν προβλήματα με άλλους φορείς (ονοματίστε)
Η δημιουργία μιας Πανελλήνιας Ομοσπονδίας που να εκπροσωπεί τις Κοιν.Σ.Επ. είναι προς την σωστή ή προς την λάθος κατεύθυνση; (1=τελείως σωστή, 9=τελείως λάθος)

"Αναλυτική καταγραφή της τρέχουσας κατάστασης της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας"

Η συμμετοχή σας σε μια Πανελλήνια Ομοσπονδία που να εκπροσωπεί τις Κοιν.Σ.Επ. είναι απίθανη ή πιθανή (απίθανη =1, σίγουρη =9)
Η δημιουργία Τοπικών Συνεταιρισμών που να αποτελούν ομπρέλα για τις Κοιν.Σ.Επ. είναι προς την σωστή ή προς την λάθος κατεύθυνση; (1=τελείως σωστή, 9=τελείως λάθος)
Η συμμετοχή σας σε έναν Τοπικό Συνεταιρισμό για τις Κοιν.Σ.Επ. είναι απίθανη ή πιθανή (απίθανη =1, σίγουρη =9)
Η προοπτική συγχωνεύσεων των Κοιν.Σ.Επ. είναι προς την σωστή ή προς την λάθος κατεύθυνση; (1=τελείως σωστή, 9=τελείως λάθος)
Η συμμετοχή σας σε μια διαδικασία συγχώνευσης Κοιν.Σ.Επ. είναι απίθανη ή πιθανή (απίθανη =1, σίγουρη =9)
Είστε γενικώς αισιόδοξοι για το μέλλον των Κοιν.Σ.Επ.; (1= απαισιόδοξοι και 9= αισιόδοξοι)

- Σχετικά με την ερώτηση "**Πιστεύετε ότι θα είναι οικονομικά βιώσιμη στο κοντινό μέλλον;**" φαίνεται να υπάρχει μια συγκρατημένη αισιοδοξία αναφορικά με το οικονομικό μέλλον των ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ.
- Αναφορικά με την ερώτηση "**Περιγράψτε τη συνεργασία σας με τον ΟΑΕΔ**", και με την ερώτηση ζεύγος "**Περιγράψτε αναλυτικά τυχόν προβλήματα με τον ΟΑΕΔ**", οι απαντήσεις αναδεικνύουν μια ουδετερότητα, που αντικατοπτρίζει και τις ελάχιστες συνεργασίες με το συγκεκριμένο φορέα.
- Όσον αφορά την ερώτηση "**Περιγράψτε τη συνεργασία σας με την Εφορία**", και με την ερώτηση ζεύγος "**Περιγράψτε αναλυτικά τυχόν προβλήματα με την Εφορία**", οι απαντήσεις εστιάζουν στην έλλειψη κατάρτισης και ενημέρωσης της εφορίας σχετικά με την νομοθεσία που αφορά τις ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ.
- Για την ερώτηση "**Περιγράψτε τη συνεργασία σας με το Δήμο**", και με την ερώτηση ζεύγος "**Περιγράψτε αναλυτικά τυχόν προβλήματα με το Δήμο**", οι απαντήσεις δεν υποδηλώνουν αρνητικές εμπειρίες σε σχέση με συνεργασία με τον εκάστοτε Δήμο.
- Σχετικά με την ερώτηση "**Περιγράψτε τη συνεργασία σας με τα**"¹³⁶

- Ασφαλιστικά Ταμεία**", και με την ερώτηση ζεύγος **"Περιγράψτε αναλυτικά τυχόν προβλήματα με τα Ασφαλιστικά Ταμεία"**, οι απαντήσεις δεν υποδηλώνουν αρνητικές εμπειρίες σε σχέση με συνεργασία με τους ασφαλιστικούς φορείς.
- Αναφορικά με την ερώτηση **"Περιγράψτε τη συνεργασία σας με τις Τράπεζες"**, και με την ερώτηση ζεύγος **"Περιγράψτε αναλυτικά τυχόν προβλήματα με τις Τράπεζες"**, οι απαντήσεις εστιάζουν στις αρνητικές εμπειρίες στις συνεργασίες με τις Τράπεζες.
  - Όσον αφορά την ερώτηση **"Περιγράψτε τη συνεργασία σας με την Περιφέρεια"**, και με την ερώτηση ζεύγος **"Περιγράψτε αναλυτικά τυχόν προβλήματα με την Περιφέρεια"**, από τις απαντήσεις προκύπτει ότι δεν υπήρχαν προβλήματα σε συνεργασία με την Περιφέρεια.
  - Αναφορικά με την ερώτηση **"Περιγράψτε τη συνεργασία σας με τα Επιμελητήρια"**, και με την ερώτηση ζεύγος **"Περιγράψτε αναλυτικά τυχόν προβλήματα με τα Επιμελητήρια"**, οι απαντήσεις αναδεικνύουν μια ουδετερότητα, που αντικατοπτρίζει και τις ελάχιστες συνεργασίες με το συγκεκριμένο φορέα.
  - Σχετικά με την ερώτηση **"Περιγράψτε τη συνεργασία σας με άλλες Κοιν.Σ.Επ."**, και με την ερώτηση ζεύγος **"Περιγράψτε αναλυτικά τυχόν προβλήματα συνεργασίας με άλλες Κοιν.Σ.Επ."**, από τις απαντήσεις προκύπτει, ότι εκεί όπου είναι εφικτή η συνεργασία, οι εμπειρίες είναι θετικές.
  - Αναφορικά με την ερώτηση **"Περιγράψτε τη συνεργασία σας με άλλους φορείς (ονοματίστε και βαθμολογήστε)"**, και με την ερώτηση ζεύγος **"Περιγράψτε αναλυτικά τυχόν προβλήματα με άλλους φορείς (ονοματίστε)"**, από τις απαντήσεις προκύπτει συνεργασία με σχολεία και επιχειρήσεις, και καταρχήν οι εμπειρίες είναι θετικές, παρόλο που υπάρχει ελλιπής πληροφόρηση σε σχέση με τις Κοιν.Σ.Επ.
  - Όσον αφορά την ερώτηση **"Η δημιουργία μιας Πανελληνίας Ομοσπονδίας που να εκπροσωπεί τις Κοιν.Σ.Επ. είναι προς την σωστή ή προς την λάθος κατεύθυνση;"**, από τις απαντήσεις προκύπτει

- Για την ερώτηση **"Η συμμετοχή σας σε μια Πανελλήνια Ομοσπονδία που να εκπροσωπεί τις Κοιν.Σ.Επ. είναι απίθανη ή πιθανή;"**, από τις απαντήσεις προκύπτει ότι αντιμετωπίζεται θετικά το θέμα.
- Σχετικά με την ερώτηση **"Η δημιουργία Τοπικών Συνεταιρισμών που να αποτελούν ομπρέλα για τις Κοιν.Σ.Επ. είναι προς την σωστή ή προς την λάθος κατεύθυνση;"** από τις απαντήσεις δεν προκύπτει ομοιογενής τάση.
- Αναφορικά με την ερώτηση **"Η συμμετοχή σας σε έναν Τοπικό Συνεταιρισμό για τις Κοιν.Σ.Επ. είναι απίθανη ή πιθανή;"**, οι περισσότερες από τις Κοιν.Σ.Επ. που απάντησαν δηλώνουν ότι θα συμμετάσχουν σε έναν Τοπικό Συνεταιρισμό για τις Κοιν.Σ.Επ.
- Όσον αφορά την ερώτηση **"Η προοπτική συγχωνεύσεων των Κοιν.Σ.Επ. είναι προς την σωστή ή προς την λάθος κατεύθυνση;"**, από τις απαντήσεις προκύπτει αντίδραση με την προοπτική συγχωνεύσεών τους.
- Για την ερώτηση **"Η συμμετοχή σας σε μια διαδικασία συγχώνευσης Κοιν.Σ.Επ. είναι απίθανη ή πιθανή;"**, από τις απαντήσεις προκύπτει ακόμα πιο ξεκάθαρη αρνητική αντίδραση προς τη συμμετοχή σε μια διαδικασία συγχώνευσης Κοιν.Σ.Επ.
- Τέλος, σχετικά με την ερώτηση **"Είστε γενικώς αισιόδοξοι για το μέλλον των Κοιν.Σ.Επ.;"**, από τις απαντήσεις προκύπτουν θετικές προσδοκίες παρά τα γενικότερα προβλήματα.

5.4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Από την ανωτέρω ανάλυση και καταγραφή της τρέχουσας κατάστασης της κοινωνικής επιχειρηματικότητας προκύπτει ότι τα βασικότερα προβλήματα – ανάγκες που αντιμετωπίζουν οι κοινωνικές επιχειρήσεις τόσο στο σύνολο της χώρας όσο και στην περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας είναι τα ακόλουθα:

- Η ανάγκη περαιτέρω ανάπτυξης του οικοσυστήματος των Κ.Α.Λ.Ο. σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.
- Η δυσκολία πρόσβασης στη χρηματοδότηση που οφείλεται στην έλλειψη αναγνώρισης τόσο από τον ιδιωτικό όσο και από το δημόσιο τομέα.
- Η ελλιπής πρόσβαση σε ευρωπαϊκά ανταγωνιστικά προγράμματα.
- Η ελλιπής πρόσβαση σε προγράμματα του ΕΣΠΑ.
- Οι δυσκολίες πρόσβασης σε δημόσιες συμβάσεις που συχνά παίρνουν τη μορφή εφάπαξ διαγωνισμών μεγάλης κλίμακας για υπηρεσίες ή προμήθειες, από τους οποίους τείνουν να αποκλείονται μικρότεροι φορείς.
- Η ελλιπής εκπαίδευση και κατάρτιση που αποτελεί τροχοπέδη στην προώθηση του επιχειρηματικού πνεύματος των νέων και του συνεταιριστικού επιχειρηματικού μοντέλου.
- Η ανεπαρκής συνεργασία πανεπιστημίων με τις κοινωνικές επιχειρήσεις.
- Η αννεπαρκής καθοδήγηση από συμβούλους στη διοίκηση επιχειρήσεων (έλλειψη mentoring).
- Η έλλειψη ψηφιακής πλατφόρμας ανταλλαγής πληροφοριών για τις κοινωνικές επιχειρήσεις και επενδυτές στον τομέα της κοινωνικής επιχειρηματικότητας, η οποία θα επιτρέψει την ευκολότερη ανταλλαγή πληροφοριών και θα βοηθήσει στην πρόσβαση σε προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Η έλλειψη κοινωνικών επενδύσεων που στοχεύουν στην ενίσχυση των δεξιοτήτων και των ικανοτήτων των ανθρώπων ώστε να συμμετέχουν πλήρως στην απασχόληση και την κοινωνική ζωή. Αφορούν συνήθως πολιτικές στους τομείς της εκπαίδευσης, της κατάρτισης, της υγειονομικής περίθαλψης, της αναζήτησης εργασίας κ.α.
- Οι ελλείψεις στην κατανόηση της μέτρησης του κοινωνικού αντικτύπου.
- Η έλλειψη εθνικού κέντρου για τις κοινωνικές επιχειρήσεις.

"Αναλυτική καταγραφή της τρέχουσας κατάστασης της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας"
Ως εκ τούτου, η διαμόρφωση του σχεδίου δράσης και της στρατηγικής για την κοινωνική οικονομία της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας θα πρέπει να προσανατολισθεί προς την επίλυση των ανωτέρω βασικών προκλήσεων.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

1. ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΕΡΕΥΝΑΣ ΠΕΔΙΟΥ

2. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

1. Σε ποια κατηγορία επιχείρησης Κοινωνικής Οικονομίας ανήκετε;

- Κοιν.Σ.Επ.
- Κοι.Σ.Π.Ε.
- Συνεταιρισμοί Εργαζομένων
- Οποιοδήποτε άλλο μη μονοπρόσωπο νομικό πρόσωπο

2. Ποιο είναι το κύριο αντικείμενο δραστηριότητας της επιχείρησής σας (Κωδικός Άσκησης Δραστηριότητας - Κ.Α.Δ.);

.....

3. Που βρίσκεται η έδρα της επιχείρησής σας;

Περιφέρεια:	
Περιφερειακή Ενότητα:	
Δήμος/Κοινότητα:	
Δημοτικό Διαμέρισμα:	

4. Ποια είναι η γεωγραφική ακτίνα δραστηριοποίησης της επιχείρησής σας;

- Τοπική
- Εντός της Περιφερειακής Ενότητας
- Μέρος της Περιφέρειας (προσδιορίστε)
- Όλη η Περιφέρεια
- Διαπεριφερειακή (προσδιορίστε)
- Εθνική
- Διεθνής (προσδιορίστε)

5. Ποιος είναι ο συνολικός χρόνος λειτουργίας της επιχείρησής σας (αριθμός ετών); .....

6. Πόσα άτομα απασχολεί η επιχείρησή σας (προσδιορίστε ανά φύλο και ηλικία σύμφωνα με τον κάτωθι πίνακα);

ΗΛΙΑΚΗ ΟΜΑΔΑ	ΦΥΛΟ		ΣΥΝΟΛΟ
	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	
15-29 ετών			
30-44 ετών			
45-54 ετών			
55+ ετών			

ΣΥΝΟΛΟ			
---------------	--	--	--

7. Ποιο είναι το εκπαιδευτικό επίπεδο των απασχολούμενων της επιχείρησής σας;

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ
Απολυτήριο Δημοτικού	
Απολυτήριο Γυμνασίου	
Απολυτήριο Σχολής Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΣΕΚ), Απολυτήριο μεταγυμνασιακού ΙΕΚ	
Απολυτήριο Γενικού Λυκείου, Απολυτήριο ΕΠΑΛ-ΕΠΑΣ	
Απολυτήριο Τεχνικού- Επαγγελματικού Λυκείου με τάξη μαθητείας, Πτυχίο ΙΕΚ, Πτυχίο μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης	
Πανεπιστημιακός τίτλος	
Μεταπτυχιακός τίτλος ειδίκευσης	
Διδακτορικό δίπλωμα	
ΣΥΝΟΛΟ	

8. Ποιος είναι ο κύκλος εργασιών και τα αποτελέσματα της επιχείρησής σας κατά τα τρία τελευταία οικονομικά έτη (ή για όσα έτη υφίσταται η επιχείρηση);

	2015	2016	2017
Κύκλος Εργασιών			
Αποτελέσματα (Κέρδη ή Ζημιές)			

Προ Φόρων και Αποσβέσεων)			
----------------------------------	--	--	--

**9. Πως προέκυψε η σύσταση της κοινωνικής επιχείρησής σας;
(Βαθμολογήστε με βάση την κλίμακα: 5=πολύ, 4=αρκετά,
3=μέτρια, 2=λίγο, 1=καθόλου)**

	ΒΑΘΜΟΣ
Ιδέα-Πρωτοβουλία	
Ανάγκη	
Ευκαιρία (π.χ. εξαιτίας επιδοτούμενων προγραμμάτων)	
Άλλο (προσδιορίστε)	

**10. Ποιες οι επιδιώξεις της κοινωνικής επιχείρησής σας;
(Βαθμολογήστε με βάση την κλίμακα: 5=πολύ, 4=αρκετά,
3=μέτρια, 2=λίγο, 1=καθόλου)**

	ΒΑΘΜΟΣ
Αντιμετώπιση εσωτερικής μετανάστευσης-ανεργίας	
Αξιοποίηση ευκαιριών χρηματοδότησης (επιδοτούμενο πρόγραμμα)	
Στήριξη και ανάπτυξη εναλλακτικών οικονομικών δραστηριοτήτων	
Αξιοποίηση τοπικών δεξιοτήτων	
Συλλογικότητα-συνεργασία-αλληλεγγύη	
Αειφορία περιβάλλοντος-πράσινη ανάπτυξη-οικολογία	
Καινοτόμα ιδέα-πρωτοπορία-εφευρετικότητα	
Άλλο (προσδιορίστε)	

11. Η ίδρυση της επιχείρησής σας στηρίχθηκε σε:

ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ
Ίδια κεφάλαια	

"Αναλυτική καταγραφή της τρέχουσας κατάστασης της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας"

Συγχρηματοδοτούμενο πρόγραμμα	
Τραπεζικός δανεισμός	
Άλλο (προσδιορίστε)	

12. Σε ποιο βαθμό οι παρακάτω φορείς υποστήριξαν την ίδρυση και λειτουργία της επιχείρησής σας:
(Βαθμολογήστε με βάση την κλίμακα: 5=πολύ, 4=αρκετά, 3=μέτρια, 2=λίγο, 1=καθόλου)

	ΒΑΘΜΟΣ
Κεντρική Κυβέρνηση	
Περιφέρεια	
Φορείς Τοπικής Αυτοδιοίκησης	
Μη κυβερνητικοί Οργανισμοί	
Άλλο (προσδιορίστε)	

13. Θεωρείτε πως η κοινωνική επιχειρηματικότητα μέχρι σήμερα:
(Βαθμολογήστε με βάση την κλίμακα: 5=πολύ, 4=αρκετά, 3=μέτρια, 2=λίγο, 1=καθόλου)

	ΒΑΘΜΟΣ
Έχει επηρεάσει θετικά την τοπική οικονομία.	
Επηρεάζει θετικά την τοπική απασχόληση.	
Έχει την δυνατότητα να αντιμετωπίσει τοπικά προβλήματα.	
Δεν έχει πουθενά καμία θετική επιρροή.	

14. Θεωρείτε ότι η κοινωνική επιχειρηματικότητα θα έχει θετική εξέλιξη τα επόμενα χρόνια;

- Ναι
- Όχι
- Ίσως

15. Ποιοι παράγοντες εκτιμάτε ότι θα επηρεάσουν θετικά και ποιοι αρνητικά την εξέλιξη της κοινωνικής επιχειρηματικότητας τα επόμενα χρόνια;

16. Έχετε συνεργαστεί με άλλες επιχειρήσεις Κοινωνικής Οικονομίας στην περιοχή σας; Αν ναι, αναφέρατε τον αριθμό τους και τον τομέα συνεργασίας.

17. Έχετε συνεργαστεί με άλλους φορείς της περιοχής σας (π.χ. ερευνητικά και εκπαιδευτικά ιδρύματα, επιμελητήρια, δομές της τοπικής αυτοδιοίκησης, κ.λπ.) και αν ναι με ποιους;

18. Αναφέρατε τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει η επιχείρησή σας και τους τρόπους αντιμετώπισής τους:

19. Ποιες από τις ακόλουθες υπηρεσίες εκτιμάτε ότι θα συμβάλλουν στην αντιμετώπιση των προβλημάτων της επιχείρησής σας και στην γενικότερη ανάπτυξη της κοινωνικής επιχειρηματικότητας στην περιοχή σας:

- Υποστηρικτικές υπηρεσίες κατάρτισης επιχειρηματικών σχεδίων και σχεδίων κοινωνικού αντίκτυπου των κοινωνικών επιχειρήσεων
- Υποστηρικτικές υπηρεσίες επιχειρησιακού σχεδιασμού
- Παροχή συμβουλευτικής σχετικά με το θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας των κοινωνικών επιχειρήσεων
- Ενημέρωση σχετικά με δράσεις υποστήριξης της κοινωνικής επιχειρηματικότητας
- Ενημέρωση σχετικά με πηγές χρηματοδότησης
- Υπηρεσίες εκπαίδευσης-κατάρτισης προσωπικού
- Άλλο (προσδιορίστε)

20. Υπάρχει πλάνο για επέκταση των δραστηριοτήτων της επιχείρησής σας; Αν ναι, σε ποιους τομείς;

Επωνυμία Επιχείρησης: _____

Όνοματεπώνυμο Ερωτώμενου: _____

Ιδιότητα στην Επιχείρηση: _____

Ευχαριστούμε για τον χρόνο σας!

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Action Plan for Social Entrepreneurship"- - Deliverable 3.2.1: Analytical Study of the Current Situation, Θεσσαλονίκη, 2018.
- Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, "Action Plan for Social Entrepreneurship"- Deliverable 3.3.1: Analytical Study of the Current Situation, Κομοτηνή, 2018.
- Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, Ειδική Γραμματεία Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας, Ετήσια Έκθεση, Αθήνα, 2018.
- Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, Ειδική Γραμματεία Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας, Ετήσια Έκθεση 2017 & Σχέδιο Δράσης για την Ανάπτυξη του Οικοσυστήματος της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας 2017-2023, Αθήνα, 2017.
- Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονία, Στρατηγική προώθησης της κοινωνικής ένταξης, καταπολέμησης της φτώχειας και κάθε μορφής διακρίσεων στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη, 2015
- Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας, Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο για την Κοινωνική Ένταξη, Αθήνα, 2014.
- British Council, Έκθεση για την Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία στην Ελλάδα, Αθήνα, 2017.
- European Economic and Social Committee, Recent Evolutions of the Social Economy in the European Union, Brussels, 2017.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Κοινωνική Οικονομία και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα, Οδηγός για την Κοινωνική Ευρώπη, Βρυξέλλες, Τεύχος 4, 2013.
- <https://ec.europa.eu/growth/sectors/social-economy/enterprises/expert->

- <http://ec.europa.eu//growth/sectors/social-economy>

-European Commission A map of social enterprises and their eco-systems in Europe, Brussels, 2015.

-Σύνοψη της έκθεσης που εκπονήθηκε για την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή από το Διεθνές Κέντρο Έρευνας και Πληροφόρησης για τη Δημόσια, Κοινωνική και Συνεταιριστική Οικονομία (CIRIEC), Βρυξέλλες, 2012.

-European Commission, *A Guide to Social Innovation*, DG Regional and Urban Policy and DG Employment, Social affairs and Inclusion, Brussels, 2013.

-European Commission, *The European Union explained - Employment and social affairs - Promoting jobs, inclusion and social policy as an investment*, Brussels, 2013.

-European Commission, *Social Innovation as part of the Europe 2020 Strategy*, Brussels, 2010.